

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

**“ALACAĞIN DEVRİNİN SÖZLEŞME İLE SINIRLANDIRILMASI VE
YASAKLANMASI”**

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Ayşenur Kaya ER

Ankara, 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

“ALACAĞIN DEVRİNİN SÖZLEŞME İLE SINIRLANDIRILMASI VE
YASAKLANMASI”

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Ayşenur Kaya ER

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Arif Burhanettin KOCAMAN

Ankara, 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENİ HUKUK BİLİM DALI

“ALACAĞIN DEVRİNİN SÖZLEŞME İLE SINIRLANDIRILMASI VE
YASAKLANMASI”

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Arif Burhanettin KOCAMAN

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

İmzası

1- Prof. Dr. Arif B. KOCAMAN

2- Prof. Dr. Mehmet DEMİR

3- Dr. Öğr. Üyesi Sarp ŞAHANKAYA

Tez Savunması Tarihi

29.08.2022

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Arif Burhanettin KOCAMAN danışmanlığında hazırladığım “Alacağın Devrinin Sözleşme İle Sınırlandırılması ve Yasaklanması (Ankara, 2022)” adlı yüksek lisans tezimideki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Ayşenur Kaya Er

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR CETVELİ.....	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ALACAĞIN DEVRİ KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ, DEVRİN AMACI, UNSURLARI, KAPSAMI ve ALACAĞIN DEVRİNDE BORÇLUNUN DURUMU

1. ALACAĞIN DEVRİ KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ ve DEVRİN AMACI	4
I. İradî Devir	4
II. Alacağın Kanunen ve Mahkeme Kararıyla Geçişi.....	12
III. Alacağın Devrinin Tarihsel Gelişimi.....	14
IV. Alacağın Devrinin Amacı.....	18
2. ALACAĞIN DEVRİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ	22
I. Sözleşmeye Dayanan Hukuki Bir İşlem Olması Niteliği.....	22
II. Tasarruf İşlemi Niteliği.....	22
3. ALACAĞIN DEVRİNİN UNSURLARI	24
I. Taraflar Arasında Geçerli Olarak Kurulmuş Bir Sözleşme Bulunması	24
II. Adi Yazılı Şekil Şartı	25
III. Devredenin Tasarruf Yetkisinin Bulunması	31

IV. Devredilebilir Bir Alacak Hakkının Varlığı.....	33
V. Devir Engelinin Bulunmaması	34
A. Devrin Kanun Tarafından Engellenmesi	35
B. Alacağın Niteliği Gereği Devredilememesi.....	36
C. Devrin Sözleşme ile Engellenmiş Olması	37
4. ALACAĞIN DEVRİNİN KAPSAMI.....	38
I. Alacağın Tamamının Devri.....	38
II. Kısmi Devir İmkânı	38
III. Bağlı Haklar ve Yetkiler.....	39
IV. Gelecekteki Alacakların Devri	40
5. ALACAĞIN DEVRİNDE BORÇLUNUN DURUMU	43
I. Genel Olarak	43
II. Alacağın Devrinin Borçluya Bildirilmesi	45
III. Borçlunun Tevdi İmkân.....	47
IV. Borçluya Ait Savunmalar	48

İKİNCİ BÖLÜM

ALACAĞIN DEVRİNİN SÖZLEŞME İLE SINIRLANDIRILMASI VE YASAKLANMASI

1. DEVRİN SINIRLANDIRILMASI ve YASAKLANMASI KAVRAMI, AMACI ve SÖZLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ PRENSİBİ.....	50
I. Alacağın Devrinde Sınırlama ve Yasak Kavramları	50

II. Alacağın Devrini Sınırlayan veya Yasaklayan Sözleşmelerin Amacı.....	52
III. Sözleşme Özgürlüğü Prensipleri ve Alacağın Devrinin Sınırlandırılması	
Sözleşmesi.....	53
2. DEVRİN SINIRLANDIRILMASI SÖZLEŞMESİ	57
I. Genel Olarak	57
II. Sözleşmenin Tarafları	58
III. Sözleşmenin Geçerlilik Şartları.....	59
A. Genel Olarak.....	59
B. Şekil Şartı.....	60
IV. Devir Yasağı Çeşitleri	61
A. Genel Olarak.....	61
B. Mutlak Devir Yasağı.....	61
C. Devrin Sınırlandırılması (Kısıtlanması).....	61
1. Devrin Hüküm Doğurmasının Borçlunun veya Üçüncü Kişinin Onayına	
Bağlanması	62
2. Devrin Hüküm Doğurmasının Borçluya İhbar Şartına Bağlanması.....	63
3. Diğer Devir Sınırlamaları ve Sınırlı Devir Yasağının Mutlak Devir	
Yasağına Dönüşmesi	64
3. DEVİR YASAĞI SÖZLEŞMESİNİN UYGULAMADAKİ GÖRÜNÜM	
ŞEKİLLERİ.....	66
I. Borçlunun Yanlış Kişiyeye İfa Riskinden Korunma İsteği	66
II. Borçlunun Alacaklının Şahsına İlişkin Menfaatleri.....	67

III. Borçlunun Kendisinin veya Üçüncü Kişilerin Menfaatini Koruma İsteği	68
IV. Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Devir Yasağı	71
4. SÖZLEŞME İLE DEVİR YASAĞININ VARLIĞINA RAĞMEN YAPILAN DEVİRİN SONUÇLARI VE YASAĞA AYKIRI DEVİRİN GEÇERLİ HALE GETİRİLİP GETİRİLEMEYECEĞİ SORUNU.....	74
I. Devrin Geçersizliği ve Geçersizliğin Türünün Tespiti	74
A. Alman Hukukunda.....	75
1. Nispi Etkisizlik Teorisi (relative Unwirksamkeit)	75
2. Kesin Etkisizlik Teorisi (absolute Unwirksamkeit).....	78
3. HGB § 354a Düzenlemesi	82
B. İsviçre Hukukunda	84
C. Türk Hukukunda	87
D. Görüşümüz.....	91
II. Borçlunun Devir Yasağı Kararlaştırıldığı Savunmasının Hukuki Niteliğinin Tespiti.....	96
III. Yasağa Aykırı Devrin Geçerli Hale Getirilmesi.....	99
A. Genel Olarak.....	99
B. Devrin Hükümsüzlüğünün Sonradan Giderilmesi Şekilleri	100
1. Alman Hukukunda.....	100
a. Borçlunun Onayıyla Hükümsüzlüğün Giderildiği Görüşü.....	100
b. İkale (Eski Hale Getirme) Sözleşmesinin Yapılması Gerektiği Görüşü	101

2. Türk-İsviçre Hukuklarında	101
C. Sonradan Geçerli Hale Gelen Devrin Etkili Olma Zamanı	103
1. Alman Hukukunda.....	103
2. Türk-İsviçre Hukuklarında	103
SONUÇ.....	105
KAYNAKÇA	109
ÖZET	116
ABSTRACT	117

KISALTMALAR CETVELİ

AHBVÜ-HFD	: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AkdHFD	: Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Art.	: Artikel
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BİM	: Bölge İdare Mahkemesi
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medenî Kanunu)
BGH	: Bundesgerichtshof (Federal Adalet Mahkemesi)
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
ÇÜHFD	: Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
EBYÜ-HFD	: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E. T.	: Erişim Tarihi
HD.	: Hukuk Dairesi
HGB	: Handelsgesetzbuch
İKÜHFD	: İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
K.	: Karar
LHD	: Legal Hukuk Dergisi
m.	: Madde
NÜHFD	: Necmeddin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
OR	: Obligationenrecht (İsviçre Borçlar Kanunu)
s.	: Sayfa

S.	: Sayı
SBF	: Siyasal Bilgiler Fakültesi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YÜHFD	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
vd.	: ve devamı

GİRİŞ

Borç ilişkisi devam ederken taraflarında değişiklikler meydana gelebilir. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Birinci Kısım Beşinci Bölüm başlığı bu hususu ifade edecek şekilde “Borç İlişkilerinde Taraf Değişiklikleri” olarak belirlenmiştir. Bu bölümün birinci ayırımında borç ilişkisinde alacaklı tarafın değişimine sebep olan alacağın devri kurumu düzenlenmiştir.

Prensip olarak, borçlunun devir riski veya devralan ile ilgili diğer riskler hakkında endişelenmesine gerek yoktur. Muvazaa ve benzeri haller dışında, borçlu edim ilişkisini münhasıran devreden ile sürdürmektedir. Alacağın devri, alacağın yazılı bir sözleşme ile üçüncü kişiye devredilmesidir. Alacağın devrine kanun hükmü veya alacağın niteliği engel oluşturabilir. Ayrıca taraflar, aralarında yapacakları sözleşme ile alacağın devredilmesini yasaklayabilir veya devri zorlaştırıcı bazı koşullar ileri sürebilirler. Alacaklı ve borçlu tarafından yapılan bu sözleşmeye devir yasağı anlaşması (“*pactum de non cedendo*”), sözleşme ile belirlenen devir engeline de sözleşmeye dayanan devir yasağı veya devir sınırlandırması denir.

Bir borç ilişkisinde alacaklı için borçlunun kim olduğu önemlidir. Zira alacaklı, ödeme gücü bulunan kimselere karşı alacaklı olmayı tercih eder. Borçlu için ise kime karşı borçlu olduğunun önemi yoktur. Fakat borçlunun da alacaklının değişmemesinde alacaklının şahsına ilişkin menfaatleri olabilir. Borçlu, kendisinin veya üçüncü bir kişinin menfaatlerini korumak veya yanlış kişiye ifada bulunma riskinden kaçınmak isteyebilir. Devir yasağı anlaşmaları çoğunlukla borçlunun menfaatine hizmet eder.

Türk Borçlar Kanunu hükümlerine göre, borçlunun alacaklı değişikliğini kendisine sorulmadan kabul etmesi isteniyorsa, bunu gerçekleştirmek için çeşitli borçlu koruma hükümleriyle sağlanan bir dengenin oluşturulması gerekir. Örneğin borçlu, alacağın devrinden haberdar olmadığı takdirde devredene ödeme yapmakla borcundan

kurtulur. Devri yasaklayan veya sınırlandıran sözleşmelerle borçluya alacaklı değişimine karşı korunması imkanı verilmiştir. Ancak alacakların finansal bir kaynak olarak kullanımı göz ardı edilmeden borçlu ve alacaklı arasındaki menfaatler dengesi korunmalıdır.

Alacağın devri alacaklıya, alacağını vadesinden önce elde etmek, bankalara veya faktöring şirketlerine devrederek finansal kaynak sağlamak gibi faydaları nedeniyle uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir hukuki işlemdir. Devri sınırlandıran sözleşmelerin hukuki sonuçlarının incelenmesi de bu nedenle önemlidir. Çalışmamızın amacı, borç ilişkisinde alacaklı taraf değişikliği anlamına gelen alacağın devri kurumunu genel hatlarıyla inceleyerek, tarafların alacağın devrini sınırlandıran veya yasaklayan bir devir yasağı sözleşmesi yapmasının amacını ve bu sözleşmenin hukuki sonuçlarını ortaya koymaktır.

Çalışmamızın konusunu 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu madde 183 vd. düzenlenen alacağın devri ve bu devrin sözleşme ile sınırlandırılması ve yasaklanması oluşturmaktadır. Çalışmamız “iradi devir esas alınarak” düzenlenmiştir. Genel olarak “devreden” terimi, devri yapan tarafı; “devralan” alacağı devralan tarafı ve “borçlu” devredilen alacağı doğuran sözleşmedeki borçlu tarafı ifade eder. “Devir yasağı” terimi alacağın devrinin tümüyle yasaklanmasını akla getirmektedir. Buna ek olarak, çalışmamızda bu terim aynı zamanda bir devri tamamen yasaklamayan ancak devri içerikle ilgili veya şekli olarak bazı ek gerekliliklere tabi hale getirerek zorlaştıran devir sınırlamalarını da içerecek şekilde kullanılmıştır.

Çalışmamız iki bölümden ve bir sonuç kısmından oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmamıza temel teşkil etmek üzere alacağın devri genel olarak ele alınacaktır. Alacağın devrinin tarihsel gelişimi, amacı, unsurları ve kapsamı üzerinde durulacaktır. Devrin hükümleri ve devir yasağının sonuçları borçlunun alacağın devrindeki üçlü

ilişkideki konumuna değinmeden yeteri kadar anlaşılabilir. Bu nedenle alacağın devrinde borçlunun hukuki durumu birinci bölüm kapsamına dahil edilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde alacağın devrinde sınırlandırma ve yasak kavramları açıklanarak; devir yasağı sözleşmesinin sözleşme özgürlüğü prensibiyle ilişkisi değerlendirilmiştir. Devir yasağı sözleşmesinin tarafları, geçerlilik şartları ve uygulamadaki görünüm biçimleri üzerinde durulmuştur. Yasağa aykırı olarak yapılan devrin hukuki sonuçları, sonradan geçerli hale getirilip getirilemeyeceği konusundaki tartışmalar ele alınmıştır.

Çalışmamızın son kısmında sonuç başlığı altında, alacağın devri ve devir yasağı sözleşmesi hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Devir yasağı sözleşmelerinin hukuki sonuçları hakkındaki tartışmalardan varılan sonuç ve görüşlerimiz ifade edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALACAĞIN DEVRİ KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ, DEVRİN AMACI, UNSURLARI, KAPSAMI ve ALACAĞIN DEVRİNDE BORÇLUNUN DURUMU

1. ALACAĞIN DEVRİ KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ ve DEVRİN AMACI

I. İradi Devir

Kural olarak, borç ilişkisi kimler arasında kurulmuşsa bu kişiler arasında devam eder ve sona erer. Ancak modern hukuk sistemlerinde borç ilişkisinin taraflarının değişmesine imkan tanınmıştır. TBK m. 183 vd. maddelerinde borç ilişkisinin alacaklı tarafının değişmesine yol açan alacağın devri düzenlenmiştir.¹ Alacaklı, bir alacak üzerinde hak sahibi ve alacağın maliki olan kişidir. Alacaklı bu hakkını başka bir kişiye devrederek sözleşmenin süjesinde değişikliğe sebep olabilir.²

Alacağın iradi devrinin tanımı kanunda yapılmamıştır. Ancak tanımını yapmamıza yarayacak unsurlar belirtilmiştir. TBK m. 183/I uyarınca: “*Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağın üçüncü bir kişiye devredebilir.*” Fıkradan hareketle alacağın iradi devri, alacaklının, kural olarak borçlunun rızası gerekmeksizin ve kanun, sözleşme ya da işin niteliğinin engel

---

¹ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 26. B., Ankara 2021, s. 1385.

² Esat Arsebük, “Alacağın Temliki ve Borcun Nakli”, **AÜHFD**, C. 11, S. 1-2, s. 4.

olmaması koşuluyla alacağını karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarını içeren sözleşmeyle üçüncü kişiye devretmesi olarak tanımlanabilir.³

Kısaca alacağın devri, alacağın bir sözleşme ile üçüncü kişiye devredilmesini ifade eder.⁴ Tanımdan da anlaşıldığı üzere alacağın devri borç ilişkilerinde taraf değişikliği hallerinden biridir.⁵ Alacağın devri, alacağın alacaklı ve üçüncü kişi tarafından

---

³ Cevdet İlhan Günay, **Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, 2. B., Ankara 2015, s. 705; Murat Doğan/ İsmail Atamulu/ Gökhan Şahan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 2. B., Ankara 2021, s. 327.

⁴ Claire Huguenin, **Obligationenrecht: Allgemeiner Teil**, Schulthess 2008, s. 202; Haluk N. Nomer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 18. B., İstanbul 2021, s. 544; Mehmet Ayan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 12. B., Ankara 2020, s. 71; Selâhattin Sulhi Tekinay/ Sermet Akman/ Haluk Burcuoğlu/ Atilla Altop, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. B., İstanbul 1993, s. 240; Hatice Tolunay Ozanemre Yayla, **Alacağın Devri İşleminin Geçerliliği ve Sebeple Olan İlişkisi (İlliliği)**, Ankara 2019, s. 42.

⁵ Yargıtay 12. HD, E. 2015/15888, K. 2018/1953, T. 14.03.2018 (Hukuk Türk, E.T. 01.03.2022); Yargıtay 12. HD, E. 2020/4520, K. 2021/1795, T. 18.02.2021 (Hukuk Türk, E.T. 01.03.2022): *“Borç ilişkisinin tarafları alacaklı ve borçlu olmak üzere iki taraftan ibaret olup bazı hallerde mevcut alacağın alacaklı tarafının değiştirilmesi mümkündür. Alacağın devri ile ilgili hükümler, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun 183. ve 184. maddelerinde yer almış olmakla birlikte bu konuda açık bir tanıma yer verilmemiştir. Temlik mevcut bulunan bir alacağın üçüncü kişiye devrini içeren bir işlem olup, yeniden borç doğurmaz. Temlik ile birlikte üçüncü kişi, alacağı tamamen veya kısmen, alacaklı ile borçlu arasındaki borç ilişkisinin koşullarıyla iktisap etmektedir. Burada değişen sadece borç ilişkisinin tarafı olup, konusu değildir”*.

kurulan bir sözleşmeyle devrini ifade ettiği için devir tek taraflı bir hukuki işlem olmayıp sözleşme niteliğindedir ve alacağı devralanın zımni de olsa rızasını gerektirir.⁶

Eski alacaklı (“devreden”) ile yeni alacaklı (“devralan”) arasında alacağın devrini konu eden anlaşmanın imzalanması ile alacağın devri gerçekleşmiş olur.⁷ Kocaman’ın ifadesiyle BGB §398’in kenar başlığının “Abtretung durch Vertrag” Türkçe çevirisiyle “Sözleşme ile Devir” olması bu durumun göstergesidir. Bu özellik alacağın sözleşme ile devredilmesini yasal ve kanuni devirden de ayırmaktadır. Aslında BGB, alacağın devri kavramı ile alacağın sözleşme ile devredilmesini kastetmekte, alacağın mahkeme kararı yoluyla (“yargısal devir”) ve kanuni devrini (“yasal devir”) ise “geçiş” olarak nitelendirmektedir.

Alacağın devri ile kanuni veya yargısal devir arasında nitelik farkı vardır. Alacağın devri, alacağın sözleşme ile yeni alacaklıya devredilmesini ifade ederken; kanunumuzda yasal veya yargısal devir olarak nitelendirilmesine rağmen yasal veya yargısal geçişte alacak hakkı hukuki işlemle devredilmez. Alacak, yasal devirde kanun maddesi gereği; yargısal devirde ise mahkeme kararı sonucu yeni alacaklıya geçmektedir.⁸

---

⁶ Andreas von Tuhr/ Arnold Escher, **Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts, Bd. II**, 3. Auflage, Zürich 1974 s. 330; Michael Hoffmann-Becking, **Beck'sches Formularbuch Zum Bürgerlichen**, Handels-Und Wirtschaftsrecht, 6. Auflage, CH Beck, München 1995. [Beck/Mielert], s. 68; Huguenin, s. 206; Safa Reisoğlu, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 24. B., İstanbul 2013, s. 465.

⁷ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 240.

⁸ Arif B. Kocaman, **Alacağın Temlikinin Benzer Üçlü İlişkiler Karşısındaki Teorik Sınırı Sorunu**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1989, s. 6; Baki İlkay Engin, **Alacağı Temlik Edenin Garanti Sorumluluğu**, Ankara 2002, s. 11.

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda alacağın devrine ilişkin hükümler, alacağın iradi sözleşme ile devredilmesi temel alınarak düzenlenmiştir. Önceki alacaklıının iradesinin gözetilmediği yasal devirde ve mahkeme kararıyla gerçekleşen yargısal devirlerde TBK m. 183-194 kıyasen uygulanabilir.⁹ Alacağın devrini yazılı şekle bağlayan TBK m. 184'te alacağın devrinin geçerli bir şekilde kurulması, yazılı şekilde yapılmasına bağlıdır denilmişken; yasal ve yargısal devir ve etkisi başlıklı TBK m. 185'te devrin özel bir şekle ve önceki alacaklıının rızasını açıklamasına gerek olmaksızın, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebileceği düzenlenmiştir. Kanun bu düzenlemeyle iradi devir ile yasal ve yargısal devrin birbirinden ayrı hükümlere tabi olduğunu açıkça ortaya koymuştur.¹⁰

Türk Borçlar Kanunu m. 183 vd. devir kavramını, iradi devir, yasal ve yargısal devir olarak iki başlık altında düzenlemiştir. İsviçre Borçlar Kanunu'nda devir kavramıyla alacağın sözleşme ile devri anlaşılmakta, daha sonra alacağın kanuni ve yasal yolla geçişi düzenlenmektedir.¹¹ Devir kavramının hukuki işlemi ifade etmesi nedeniyle alacağın devri denildiğinde alacağın sözleşme ile devrinin anlaşılması gerekir.¹² Alacağın

---

⁹ Ahmet Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25. B., Ankara 2021, s. 1011; Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II**, 2. B., İstanbul 1977, s. 620; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 266; M. Kemal Oğuzman / M. Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II**, 16. B., İstanbul 2021, s. 576; von Tuhr/Escher, s. 373.

¹⁰ Oğuzman/Öz s. 576.

¹¹ Kocaman, Alacağın Temliki, s. 7; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 45.

¹² Yargıtay HGK, E. 2017/2630, K. 2019/328, T. 21.03.2019: "*Rızaî temlik; alacağın temlik eden ile temellük eden arasında yapılan bir anlaşmayla temlik edilmesidir ki 818 sayılı BK'nın 162-172. maddelerinde düzenlenmiş olan temlik nev'i de budur. Kanunî*

devrine ilişkin hükümlerin de esas olarak uygulanma alanı alacağın sözleşme ile devridir.¹³

Bütün bu açıklamalar sonucu alacağın devri kavramından alacağın sözleşme ile devri anlaşılması gerektiği, alacağın yasal ve mahkeme kararıyla devri yerine “alacağın yasal/yargısal geçişi” ifadesinin daha doğru olduğu kanaatindeyiz.

Alacağın devri bir üçgen olarak düşünülebilir. Bu üçgenin bir köşesinde alacağı devreden, diğer köşesinde alacağı devralan ve üçüncü köşesinde devredilen alacağın borçlusu bulunmaktadır.¹⁴ Türk hukukunda bu üç köşe için devralan, devreden ve borçlu

---

temlik; alacağın muayyen vakıaların gerçekleşmesi üzerine kanundan ötürü bir başkasına temlik edilmesidir ki, bunun en tipik misalini ölüm vakiasının gerçekleşmesi hâlinde ölen kimseye (murise) ait alacakların kanundan ötürü mirasçılara intikâl etmesi teşkil eder. Burada alacaklar, rızaî temlikteki gibi bir hukukî muameleyle değil, kendiliğinden intikâl etmektedirler. Kazaî temlik ise; alacağın bir mahkeme hükmüyle temlik edilmesidir. Meselâ mirasçılar mirasın taksiminde anlaşılmadıkları için mahkemeye başvurarak taksimin hâkim tarafından yapılmasını talep ettikleri takdirde hâkim, bu talep üzerine hisseleri teşkil edip mirasçılara tahsis eder. İşte hâkimin tahsis ettiği bu hisseler içinde bulunan alacaklar mirasçıya mahkeme hükmüyle intikal etmiş olurlar” (Legalbank, E.T. 01.03.2022).

¹³ Eren, s. 1390; H. Oser/ W. Schöenberger, **İsviçre Borçlar Hukuku Şerhi**, çev. Ferit Ayiter, Ankara 1950, s. 963.

¹⁴ Alacağın devrini üç köşeli hukuki ilişki olarak nitelendiren Kocaman’ın açıklamaları için bkz. Kocaman, Alacağın Temliki, s. 9; Ayrıca, alacağın devrini üçlü bir ilişki olarak şematize eden Huguenin’in açıklamaları için bkz. Huguenin, s. 203.

kelimeleri tercih edilmişken, BGB’de devreden için “önceki alacaklı” devralan için “yeni alacaklı” ifadeleri tercih edilmiştir.¹⁵

Alacak bir sözleşme ile devredildiği için bu sözleşme, sözleşmelerin geçerliliği için aranan koşulları taşımalıdır. Alacağın devri işlemi sözleşme ile yapıldığından TBK’nın sözleşmelerin kurulması ve geçerliliği gibi tüm sözleşmelere uygulanan genel hükümleri burada da uygulama alanı bulur.¹⁶ Dolayısıyla tarafların alacağın devri konusunda anlaşmaları, öneri ve kabuller, muvazaa iddiaları veya devir sebeplerinin incelenmesinde TBK esas alınır.¹⁷ İrade beyanlarında sakatlık bulunması, aşırı yararlanmanın olması, sözleşmenin muvazaalı olması gibi hususlar sözleşmenin geçerliliğini etkileyecektir.¹⁸

Alacağın devredilmesiyle beraber alacağı devreden kişi söz konusu borç ilişkisinde taraf sıfatını kaybetmiş ve böylece yeni alacaklı önceki alacaklının talep hakkını elde etmiş, alacağın sahibi olmuştur. Alacak, devralana devredendeki haliyle, alacak üzerindeki üstünlük ve sakatlıklarıyla beraber geçer.¹⁹

---

¹⁵ BGB 398/II: “*Mit dem Abschluss des Vertrags tritt der neue Gläubiger an die Stelle des bisherigen Gläubigers.*” Maddedeki “*neue Gläubiger*” ifadesi “yeni alacaklı”; “*bisherigen Gläubigers*” ifadesi “önceki alacaklı” şeklinde çevrilmelidir. Ayrıca bkz. Kocaman, Alacağın Temliki, s. 10.

¹⁶ Ayan, s. 72; von Tuhr/Escher, s. 330.

¹⁷ Eren, s. 1392; Kemal Dayınlarlı, **Borçlar Kanuna Göre Alacağın Devri**, 5. B., Ankara 2019, s. 22; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 55.

¹⁸ Arsebük, s. 5; Oğuzman/Öz s. 585.

¹⁹ Kocaman, Alacağın Temliki, s. 11; Otto Palandt (begr.), **Bürgerliches Gesetzbuch**, 75. Auflage, München 2016 = Palandt/Grüneberg, s. 620; Yargıtay 5. HD., E. 2013/22234, K. 2013/23624, T. 23.12.2013 (Legalbank, E.T. 05.03.2022); Yargıtay 12.

Alacağın devredilmesi için kural olarak borçlunun rızasının aranmaması, borçlunun alacağın devri sözleşmesine katılmamasının doğal sonucu olarak, borçlu alacağın devrindeki bu üçlü ilişkinin edilgen tarafıdır. Zira alacağın devri sözleşmesinde borçlunun borcunu kime ödediğinin onun için önemli olmadığı, borcunu A veya B kişisine ödemesinin fark etmediği düşünülmektedir.²⁰

Sözleşmenin devri, 818 Sayılı Eski Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiştir. Bu nedenle sözleşmenin devri söz konusu olduğunda alacakların ve borçların devrine ilişkin hükümlere ayrı ayrı başvuruluyordu. TBK m. 205'e uygun olarak, devreden, devralan ve sözleşmenin karşı tarafının yazılı anlaşmasının da sözleşmenin devri sonucunu doğuracağı benimsenmişti.²¹ 6098 Sayılı TBK'da sözleşmenin devri TBK m. 205 vd. düzenlenmiştir. Sözleşmenin devri ile alacağın devri birbirinden ayrı hukuki kurumlardır ve 6098 sayılı TBK'da ayrı olarak düzenlenmiştir.

HD., 06.12.2005, E. 2005/19824, K. 2005/24143: *“Alacağın temlikli Borçlar Kanunu'nun 162-172 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Alacağın temlikli ile alacak hakkı bunu devralan 3.kişiye geçer. Böylece devralan daha önce temlik edene ait olan alacak hakkını kesin olarak iktisap eder. Bunun üzerinde tasarruf etme yetkisini kazanır. Temlik eden alacaklının da bu aşamadan sonra artık tasarruf hak ve yetkisi bulunmadığından (kalmadığından) bu alacağa dayalı olarak herhangi bir hukuki işlem yapması mümkün değildir. Bu durumda, temlik işlemi ile temlik eden, borç ilişkisinden çıkar ve onun yerine alacaklı sıfatı ile alacağı devralan 3.kişi geçer. Alacakla ilgili her türlü (dava açma, takip yapma, temlik etme...gibi) hukuki işlemler bu 3.kişi tarafından yapılır”* (Legalbank, E.T. 05.03.2022).

²⁰ Kocaman, Alacağın Temlikli, s. 11-12; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 52.

²¹ Ayan, s. 82; Oğuzman/Öz s. 578.

Borç ilişkisinde tüm hak ve borçların devri anlamına gelen sözleşmenin devri ile alacağın devri kurumları karıştırılmamalıdır.²² Alacağın devri sözleşmesiyle, alacak ve alacağa bağlı haklar devredilmiş olur. Fakat alacağın devri bütünüyle borç ilişkisinin devrini içermez. Alacağın devrinde, devrin konusu geniş anlamda borç ilişkisi değil bizzat alacaktır. Bir kimse borç ilişkisinden doğan bütün alacaklarını devretse dahi bu borç ilişkisinden doğan borçlarla mükellef kalır. Ayrıca sözleşmenin devri, alacağın devrinin aksine sözleşmenin diğer tarafının katılımı veya sözleşmeye katılmadığı hallerde izni veya onayı şartı ile mümkündür.²³

Borç ilişkisindeki alacakların tümü devredilmiş olsa dahi bu, sözleşmenin devredildiği anlamına gelmez. Alacağın devri ile sözleşme ilişkisi dolayısıyla ortaya çıkan “hukuki durum ve sıfat” devredilmez.²⁴ Bu nedenle örneğin borcu doğuran sözleşme irade fesadı hallerinden biri ile sakatsa, sözleşmeyi iptal hakkı alacağı devralana geçmez. Bu haller ancak sözleşmenin tarafı olan devreden tarafından ileri sürülebilir. Zira zaten irade fesadı halleri sözleşmenin kurulması sırasında meydana gelir.²⁵ Sözleşmenin feshi ve dönme hakkında da aynı durum söz konusudur.

---

²² Eren, s. 1387.

²³ Berna Öztürk, “Sözleşmenin Devri”, **TBB Dergisi**, C. 29, S. 125, s. 271; Zeynep Damla Taşkın/ Ali Şahbaz, “Sözleşmenin Devri”, **LHD**, C. 15, S. 178, s. 4969.

²⁴ Fikret Eren/ Ünsal Dönmez, **Eren Borçlar Hukuku Şerhi**, C. III, Ankara 2022, s. 2892.

²⁵ Sarp Şahankaya, **Adi Ortaklıklarda Haklı Sebep Fesih ve Ortaklıktan Çıkarma**, Ankara 2021, s. 116.

Alacağın devri sözleşmesiyle birlikte devredenin malvarlığında bulunan alacak hakkı devralanın malvarlığına geçmekte yani burada bir alacak hakkı devri söz konusu olmaktadır.²⁶

II. Alacağın Kanunen ve Mahkeme Kararıyla Geçişi

Alacak, kanun hükmüyle bir alacaklıdan başka bir kişiye geçmekteyse kanuni devir, alacak hakim kararı neticesinde üçüncü kişiye geçmekteyse yargısal devir söz konusudur.²⁷ TBK m. 185'e göre: "*Alacağın devri kanun veya mahkeme kararı gereğince gerçekleşmişse, bu devir özel bir şekle ve önceki alacaklının rızasını açıklamasına gerek olmaksızın, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir.*"

Maddede düzenlenen alacağın kanun hükmü ve mahkeme kararıyla geçişi esasen alacağın devrini ifade etmemektedir. Zira alacağın devri irade beyanlarına dayanmaktayken kanun ve mahkeme kararı tarafların irade beyanlarını içermez. Ancak bazı özel hallerde kanun veya mahkeme kararıyla alacağın bir kişiden diğerine geçmesi imkanı tanınmıştır. Alacağın kanun hükmü ve mahkeme kararıyla geçişi ile alacağın devri arasındaki ortak husus, bu hukuki olayların alacağın intikali sonucunu doğurmasıdır. Bu hallerin kanunda alacakların devrine ilişkin kısımda düzenlenmelerinin nedeni kısmen müşterek hukuki sonucu doğurmalarıdır.²⁸

Alacağın bir kanun hükmü ve mahkeme kararı sonucunda yeni alacaklıya geçişi hallerinde alacağın devri hükümlerine kıyasen başvurulur. Devrin hukuki ilkeleri burada uygulama alanı bulacaktır. Örneğin alacağın sözleşme ile devrinde olduğu gibi kanuni ve mahkeme kararıyla geçişte, yeni alacaklı eski alacaklıdan borca ilişkin bilgi ve belgeleri

---

²⁶ Abdurrahim Altun, "Gelecekteki Alacakların Devri," **NÜHFD**, C. 2, S. 2, s. 162; Nisim Franko, "Alacağın Temliki," **AÜSBFD**, 1994, C. 49, S. 1, s. 178.

²⁷ Eren, s. 1388-1389.

²⁸ Oser/Schönenberger, s. 981.

talep edebilir. Alacağın devrini öğrenen borçlu, önceki alacaklıya karşı elde ettiği savunmaları yeni alacaklıya karşı da ileri sürebilir.²⁹

Türk Borçlar Kanunu'nun yasal ve yargısal devir başlıklı 185. maddesi uyarınca alacak kanunla veya mahkeme kararıyla geçmişse şekil şartı ve alacaklının rıza beyanı aranmayacaktır. Zira kanun hükmü sebebiyle alacağın üçüncü kişiye geçmesi hukuki bir işlem değildir ve yargısal devirde alacak hakimin hükmüyle geçmektedir.³⁰

Ayrıca TBK m. 191/II'ye göre alacağın kanun yoluyla geçişinde garanti yükümlülüğü bulunmamaktadır. Fıkra uyarınca alacağın geçişi kanun yoluyla sağlanmışsa, devreden veya önceki alacaklı, alacağın varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu değildir.³¹ Mahkeme kararıyla geçişte garanti yükümlülüğünü düzenleyen bir hüküm bulunmamaktadır. Garanti yükümlülüğü niteliğe uygun düştüğü ölçüde uygulanacak; bazı kararlar geçme hallerinde kıyasen garanti yükümlülüğü uygulanırken bazı hallerde uygulanmayacaktır. Örneğin, ivazlı olarak devir vaadi sözleşmesi yapılmış, sözleşmeye uyulmaması sonucu mahkeme tarafından alacağın geçişi kararı verilmişse garanti yükümlülüğü olmalı ve TBK m. 191/I kıyasen uygulanmalıdır.³²

Mahkeme bir alacağın alacaklıdan başka bir alacaklıya geçmesi yönünde karar vermiş ve bu karar kesinleşmişse alacak bu kişiden diğerine geçer.³³ Kanunen geçişte olduğu gibi mahkeme kararıyla geçişte de alacağın devri hükümleri ancak kıyas yoluyla uygulanabilir. Mahkeme kararıyla geçişte, yeni alacaklı, alacağın devre elverişli olması

---

²⁹ Eren, s. 1389; von Tuhr/Escher, s. 373.

³⁰ Eren, s. 1388.

³¹ Oğuzman/Öz, s. 617.

³² Oğuzman/Öz, s. 617.

³³ Ayan, s. 73; Eren, s. 1390.

ve eski alacaklının tasarruf yetkisi olması şartıyla, şekil şartı ve önceki alacaklının rızası aranmaksızın alacağını talep edebilir, üçüncü kişilere karşı ileri sürebilir.³⁴

III. Alacağın Devrinin Tarihsel Gelişimi

İsviçre Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu dolayısıyla Türk Borçlar Hukuku, özellikle Roma Hukukunun etkisi altında gelişmiştir. Kusur sorumluluğu, fayda ilkesi, ayıplı maldan doğan sorumluluk, zarar ve hasarın intikali, borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemi arasındaki farklar, hukuki işlemlerin geçersizlik sebepleri, taraf iradelerine üstünlük tanınması gibi bugün borçlar hukukunda temel ilke olarak kabul edilen ilkelerin pek çoğunun temeli Roma'ya dayanmaktadır.³⁵

Roma hukukunda borç anlamına gelen *obligatio* kelimesi *ligare* kelimesinden türemiştir. *Ligare* bağlamak anlamına gelmektedir. Bu ilişkideki bağ; tarafların birbirine karşı yükümlülüklerini ifade eder.³⁶ Roma Hukukunun ilk dönemlerinde alacak hakkının mameleke dahil olmayan ancak borçlunun şahsına bağlı olan bir hak olarak kabulü alacağın üçüncü kişiye devrine engel oluşturmaktaydı.³⁷

Bir alacak devredildiğinde, alacağın kullanım amacı da değişebilir. Örneğin bir at alacaklı tarafından yarışlarda kullanılmak istenirken, devredilen alacaklı atı işi için kullanmak isteyebilir. Roma hukukçuları bu durumda, alacaklının değişmesinin edimin içeriğinin de değişmesi anlamına geldiğini düşünmüştü.³⁸

---

³⁴ Eren, s. 1390.

³⁵ Özlem Söğütü, **Roma Özel Hukuku**, Ankara 2020, s.134; Şahin Akıncı, **Roma Hukuku Dersleri**, 2. B., Konya 2003, s. 3.

³⁶ Erhan Adal, "Obligatio, Borçlar Hukuku ve Karşılaştırmalı Hukukta Sözleşme Kavramları," **YÜHFD**, 2008, C. 5, S. 1, s. 3; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 43.

³⁷ Dayınlarlı, s. 9; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 42.

³⁸ Arsebük, s. 4.

Roma Hukukunda borç ile kişi arasında ayrılması kabul edilmeyen bir ilişki vardı. Taraflar yükümlülüklerini ancak birbirlerine karşı yerine getirirdi. Bu nedenle alacağın devri söz konusu değildi. Eski Roma Hukuku alacağın devrinin imkansızlığını yenileme ve vekalet hukuki işlemleriyle aşmıştır.³⁹ Alacaklı, Roma'daki ifadesiyle *creditor* kavramı, inanmak, güvenmek anlamına gelen *credere* fiilinden türetilmiştir.⁴⁰ Alacaklı ile borçlu arasında güven temeline dayanan bu hukuki ilişkide tarafların kimlikleri aslidir. Dolayısıyla alacağın devri ile alacaklının değişmesi önceleri Roma Hukukçuları tarafından kabul görmemekteydi.⁴¹ Borç ilişkisinde taraf değişikliğini öngören hukuki müesseseler Roma'nın şahsa bağlı borç kabulüne uygun değildi.⁴²

İmparator Iustinianus dönemine kadar Roma Hukukunda alacakların devredilmesi mümkün değildi.⁴³ Ancak tarih ilerlemekte, yeni sosyal ilişkiler ve gelişmeler yeni ihtiyaçlar doğurmakta, bu ihtiyaçlara cevap vermek için günümüz hukuklarında olduğu gibi Roma Hukuku da sürekli yenilenmekte ve gelişmekteydi. Romalı hukukçular oldukça katı olan *Ius Civile*'yi yumuşatarak yeni ihtiyaçlara çözümler getirmeyi amaçlamışlardır.⁴⁴

İlk olarak alacağın, mal varlığının aktif bir unsuru olduğu ve hukuki işlemlere konu edilebileceği kabul edilmiştir.⁴⁵ Özellikle ticari hayatın gelişmesiyle beraber Roma Hukukçuları alacağın devrine benzer bazı kurumları kullanarak alacağın devredilmesini

---

³⁹ von Tuhr/Escher, s. 329.

⁴⁰ Belgin Erdoğan, **Roma Borçlar Hukuku Dersleri**, İstanbul 2019, s. 5.

⁴¹ Dayınlarlı, s.10-11; Oğuzman/Öz, s. 576; Oser/Schönenberger, s. 962; Söğütlü, s. 404.

⁴² Franko, s. 178.

⁴³ Richard Honig, **Roma Hukuku**, Çev. Şemseddin Talip, İstanbul 1938, s. 216.

⁴⁴ Akıncı, s. 5.

⁴⁵ Dayınlarlı, s. 12.

sağladılar. Klasik Hukuk Dönemine kadar bu devir *stipulatio* denilen sözlü sözleşme ile sağlandı. *Stipulatio* sayesinde taraflar borçlu ile yeni alacaklı arasında konusu eski sözleşme ile aynı olan yeni bir borç ilişkisi kurardı. Böylece alacak yeni ve ayrı bir sözleşme ile devredilmiş olurdu. Yenileme sayesinde alacaklı bu *stipulatio* 'ya dayanarak borçludan alacağını isteme hakkına sahip olurdu.⁴⁶

Stipulatio'nun bazı dezavantajları bulunmaktaydı. Öncelikle bu yeni sözleşme ancak hazırlar arasında kurulabilirdi. Yeni bir borç ilişkisi kurulmasının doğal sonucu olarak eski borca ilişkin aynı veya şahsi teminatlardan yararlanmak mümkün değildi. Eski alacaklının sahip olduğu kefalet ve rehin hakları gibi haklar yeni alacaklıya geçmeden son buluyordu. Zira yenileme sayesinde sadece eski alacaklıya verilmekle yükümlü olan alacağın yeni alacaklıya verilmesi söz konusuydu. Dolayısıyla esasen tamamen yeni bir alacak doğuyor, eski yükümlülüklerin devri söz konusu olmuyordu. Yenileme, borçlunun temerrüdünü de bertaraf ediyordu. Ayrıca yenileme yoluyla devredilen alacağın borçlusunun izni aranırdı. Borçlu yeni alacaklıyı kabul etmeme hakkına sahipti.⁴⁷

Bu nedenlerle alacağın devri için borçlunun hukuki işlem yapılırken hazır bulunmasını gerektirmeyecek yeni bir hukuki yol tercih edildi. Bu hukuki işlem vekalettir. Burada alacaklı, alacağı nedeniyle dava açma hakkını, alacağını devredeceği kişiyi vekil tayin ederek veriyor, asıl alacaklının namına hareket eden ve ona vekalet sözleşmesiyle bağlı olan yeni alacaklı vekil sıfatıyla borçluya dava açıp borç konusunu elde ediyordu. Yani burada esasen alacağın devri değil, alacağın devrinin dava edilme

---

⁴⁶ Duygu Özer Sarıtaş, **Roma Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 2. B., Bursa 2018, s. 111; Honig, s. 216-217; Söğütlü, s. 405.

⁴⁷ Laura Battafarano, **Allgemeine und spezielle Regelung der Forderungsabtretung im deutschen und italienischen Recht**, Berlin 2011, s. 20; Cahit Oğuzoğlu, **Roma Hukuku**, Ankara 1959, s. 277; Honig, s. 217; von Tuhr/Escher, s. 329.

hakkı devrediliyordu. Bu hukuki yol sayesinde artık vekalet veren alacaklı ile yeni alacaklı arasında ayrıca bir işlem yapılmaksızın alacak hakkının geçişi sağlanıyordu.⁴⁸

Fakat alacağın devrinin vekaletle sağlanmasında da bazı sakıncalar bulunmaktaydı. Öncelikle bu işlem vekalet sözleşmesinin hükümlerine tabiydi, yani müvekkil istediği zaman vekalet sözleşmesini feshedebilir veya müvekkilin ölümüyle vekalet ilişkisi son bulurdu. Dolayısıyla vekalet alan yeni alacaklı alacağı elde etmeye ilişkin bir teminat elde edemiyordu.⁴⁹

İmparatorluk hukukunun reformlarıyla devralanın dezavantajları bertaraf edilmeye çalışılmıştır. İmparator Antoninus Pinus (MS 138-161) yeni alacaklıya eski alacaklının namına hareket etmesini gerektirmeyecek bir *actio utilis*⁵⁰ dava hakkı verdi. Bu davayla yeni alacaklı borçludan ifayı kendi adına talep etme hakkına sahip oldu. Alıcı artık önceki alacaklının yasal temsilcisi olarak hareket etmek zorunda değildi. Böylece alacağın devri bir usul hukuku müessesisiyle sağlanmış oluyordu. Bu suretle alacağın devrinde borçlunun eski alacaklıya vermiş olduğu bütün teminatlar da devroluyor, borçlu ise eski alacaklıya karşı elinde bulunan defî ve itirazları yeni alacaklıya karşı ileri sürebiliyordu.⁵¹

---

⁴⁸ Dayınlarlı, s. 12-13; Franko, s. 178; Oser/Schönenberger, s. 962; Söğütlü, s. 405.

⁴⁹ Honig, s. 219.

⁵⁰ Ziya Umur, **Roma Hukuku Lügatı**, 1975, s. 16 Mevcut olan bir *ius civile* davasının ve bazen bir *praetor* davasının, uygulama sahasını genişletmek için, umumiyetle *intentio*'ya bir *fiction* (faraziye) ilave etmek suretiyle, praetor'un yarattığı dava çeşidine *actiones utiles* denmektedir.

⁵¹ Battafarano, s. 21; Honig, s. 220-221.

Roma hukukunun borç ilişkisinin sjelerinde değişikliğe kapalı olması ve bu değişikliğin avantajlarını başka hukuki kurumlarda aramasının aksine modern hukukta alacağın devrine imkan tanınmıştır.

1881 tarihli İsviçre Borçlar Kanunu'nda alacağın devri 183-193. Maddeler arasında düzenlenmiştir. Bugün yürürlükte olan 1911 tarihli Federal Borçlar Kanunu'nda bu maddeler 164-174. Maddeler arasında bazı değişikliklere uğrayarak kabul görmüştür.⁵²

IV. Alacağın Devrinin Amacı

Alacağın devri kurumunun Roma hukukundan günümüze değişerek ve yenilenerak gelmesi bu kurumun ticaretin gelişmesiyle birlikte bir finansal değer taşıması nedeniyle. Ekonomik ve sosyal ihtiyaçlar genişleyip değiştikçe, hukuk da gelişmektedir. Roma hukukunda alacak şahsa bağlı bir hak olarak kabul edildiği için İmparator Iustinianus zamanına kadar alacağın devrini karşılamaya çalışan başka hukuki müesseseler ortaya çıkmış ancak bu yöntemlerin dezavantajları nedeniyle zamanla alacağın devredilebileceği anlayışına yaklaşılmıştır. Alacağın devri bu ihtiyaçlara cevap veren bir hukuki müessese olarak ortaya çıkmıştır.⁵³

Alacağın devri iktisadi bir ara⁵⁴ olarak kullanılmaktadır. Alacak hakkı malvarlığında tıpkı diğer finansal değerler gibi iktisadi değer taşımakta, bu değer çeşitli

---

⁵² Dayınlarlı, s. 14; Mustafa Alper Gümüş, "Alacağın Temliki Sözleşmesinin şekli", **İKÜHFD**, C. 10, S. 2, s. 10.

⁵³ Altun, s. 161.

⁵⁴ Franko, s.1772: "...Alacak iktisadi bir kıymet ifade ettiğine göre bu alacağın sahibi bulunan kimsenin (alacaklının) bu alacağını başkasına devretmesi mümkündür. Bu durumda, kurulan borç münasebetinde, borçlu aynı kaldığı halde alacaklı değişmiş olur."

amaçlarla devre konu olmaktadır. Alacağın devrinin amacı denilince ilk akla gelecek olan bu alacağın bir ivaz karşılığı, örneğin satım sözleşmesinde kullanılmasıdır. Bir başkasına olan borcunu ödemek isteyen alacaklı borçludan olan alacağını kendi alacaklısına devredebilir. Bu durumda ifa uğruna veya ifa yerine devirden söz edilir.⁵⁵

Alacağın devrinin dayandığı sebep, yani alacağı devretmekte devredenin amacı; ifa, tahsil, teminat, ya da bağış gibi sebepler olabilir. A kişisi B kişisine olan borcunu ifa etmek için C'den olan alacağını B'ye devretmekteyse ifa amacıyla devirden; tahsil etmeye vakti veya yeteneği olmadığı alacağını dava yolunu kullanmak yerine C'den tahsil etmesi için B'ye devretmekteyse tahsil amacıyla devirden; kredi çekmek için teminat göstermesi istendiğinde C'deki alacağını bankaya devretmesi durumunda teminat amacıyla devirden; öğrenci B'ye yardımcı olmak amacıyla C'deki alacağını B'ye devretmesi durumunda bağış amacıyla devirden söz edilir.⁵⁶

Alacağın devri sözleşmesinde kural olarak borçlunun rızasının aranmaması, alacağın adeta bir ödeme aracı olarak kullanılmasını ve bu nedenle kolay devredilmesini sağlamaktadır.⁵⁷ Alacağın devri, alacağı birçok yönden kullanılabilir bir varlığa dönüştürür. Bu sayede alacaklı, alacağın vadesi gelmeden önce bile, örneğin faktöring sözleşmesi yaparak likit fonlar elde edebilir, finansman sağlayabilir.⁵⁸

---

⁵⁵ Engin, s. 12.

⁵⁶ Kılıçoğlu, s. 1010; Oğuzman/Öz, s. 581; Devrin amaçlarına göre örnek sözleşmeler için bkz. Beck/Mielert, s. 67-72.

⁵⁷ Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 52.

⁵⁸ Arif B. Kocaman, **Factoring İşleminin Hukuki Niteliği**, Ankara 1992, s. 21; Christian Berger, **Rechtsgeschäftliche Verfügungsbeschränkungen**, Tübingen Germany 2020, s. 231; Frank Weiler, **Schuldrecht Allgemeiner Teil, Nomos Verlagsgesellschaft**, Germany 2021. s. 409.

Alacağın devri kurumu bankacılık sektöründe de önemli bir yer tutmaktadır. Alacaklı bankadan kredi temin etmek istediğinde banka, kredinin teminat altına alınması amacıyla alacaklının alacaklarını devretmesini isteyebilir. Bu durumda borç ödenmediği takdirde banka devredilen alacakları tahsil eder. İstikrarlı ekonomiye sahip ülkelerde gelecekteki (müstakbel) alacakların da bankaya teminat amacıyla devredilmesi yaygındır. Bu devirlerde örneğin tacir ticaret konusuna ilişkin doğmuş ve ileride doğacak alacaklarını devretmekte hem müstakbel alacakların devri hem de toptan devir söz konusu olmaktadır. Bankalarca teminat amacıyla alacağın devrinin teminat rehinine üstün tutulması, alacağın devrinin devralana sağladığı tüm haklar ve alacağı kolayca elde etme imkanı nedeniyledir.⁵⁹

Alacağın devri kurumu factoringin ülkemizde yaygınlaşmasıyla da önem kazanmıştır. Çerçeve sözleşme niteliğindeki factoring sözleşmesi, öncelikle bankalarca kullanılmış daha sonra bu hizmeti sağlayan bağımsız şirketler ortaya çıkmıştır.⁶⁰ Bilindiği gibi factoringde satıcı alıcıya olan satışlarına ait alacaklarını belirli bir bedel karşılığında factoring şirketine devretmekte böylece vadeli olan alacağını peşin bedel ile factoring şirketine devretmektedir. Burada satıcı alıcıya malları verir, mallar için gereken bedeli faturalandırır ve factoring şirketine alacağını devreder.⁶¹ Alacağı devralan “factor”, devreden “müşteri”, devreden borçlusunu da “üçüncü şahıs borçlu” veya sadece “borçlu”

---

⁵⁹ Bilgehan Çetiner/ Andreas Furrer/ Markus Muller-Chen, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul 2021, s. 741; Beck/Mielert, s. 69; Engin, s. 13.

⁶⁰ Kocaman, Factoring, s. 2; Remzi Demir, "Factoring Sözleşmesi," **E-Journal Of Yasar University**, C. 8, Özel Sayı, İzmir 2013, s. 877.

⁶¹ Ragıp Yüce Uyanık, "Factoring sözleşmesi," **AkdHFD**, C. 4, S. 2, s. 25.

olarak adlandırılır. Böylece alacağın devrinde söz konusu olan üçlü ilişki kurulmuş olur.⁶² Factoring işlemi ile alacağı devreden likit elde etmiş, borçlunun ödememe riskini teminat altına almış ve vergiden tasarruf etmiş olur.⁶³

Alacağın devri kat karşılığı inşaat sözleşmeleri için de önemlidir. Genellikle yüklenici, inşaat devam ederken yapı tamamlandığında kendisine devredilecek olan arsa paylarını tapuda üçüncü kişilere devrederek finansman sağlamaktadır.⁶⁴ Kat karşılığı inşaat sözleşmesinde müteahhit sözleşme yerine getirildiğinde kişisel hak kazanmaktadır. Bu hak bağımsız bölüm ve arsa payının mülkiyetini isteme hakkıdır. Müteahhit arsa sahibinden kendisine ait bağımsız bölümlere ait arsa paylarının mülkiyetini istemek

---

⁶² Arif B. Kocaman, "Factoring İşlemi Anlamı ve Dünya Factoring Uygulamasına Bir Bakış," **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi** C. 46, S. 3, s. 127; Arif B. Kocaman, "Yargıtay Kararları Açısından Faktoring", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XVII, Ankara 2000, s. 164; Kocaman, Factoring, s. 2; Palandt/Grüneberg s. 624; Faktoring işlemlerinde alacağın temlik hükümlerinin uygulandığı ve faktoring işleminin müşteri (firma), faktoring şirketi (faktor) ve borçlu olmak üzere üç tarafının bulunduğu ilişkin bkz. YHGK,03.11.2010, 2010/19-488 E., 2010/557 K.; Yargıtay 19. HD, E. 2015/10580, K. 2016/4306, T. 09.03.2016 (Legalbank, E.T. 20.03.2022).

⁶³ Kocaman, Factoring, s. 22.

⁶⁴ Leyla Müjde Kurt: "Güncel Gelişmeler Işığında Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Yükleniciden Arsa Payı Devralan Üçüncü Kişilerin Hukuki Durumu", ASBÜHF İnşaat Hukuku Sempozyumu Seçilmiş Makaleler ve Tebliğ Özetleri, Ankara 2022, s. 75; Safa Reisoğlu: "Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesine İlişkin Bir Kısım Sorunlar", **BATİDER**, C. 24, S. 2, s. 5.

yerine bu hakkı üçüncü kişilere devredebilir. Bu durumda devir, alacağın devri niteliğindedir.⁶⁵

2. ALACAĞIN DEVRİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

I. Sözleşmeye Dayanan Hukuki Bir İşlem Olması Niteliği

Alacağın devri hukuki bir işlem niteliğindedir. Bu hukuki işlem ile devreden ile devralan taraflar yazılı bir sözleşme kurarak alacağın devredenden devralana geçmesini sağlarlar. Bu nedenle alacağın devri hem tasarruf işlemi hem de bir borçlar hukuku sözleşmesi niteliğindedir.⁶⁶

II. Tasarruf İşlemi Niteliği

Bir kimsenin aktifinde mevcut olan bir hakkı sınırlandırmak, devretmek, sona erdirmek, değiştirmek için yaptığı hukuki işlemlere tasarruf işlemi denir. O halde tasarruf işleminden söz edebilmek için kişinin aktif bir hakkı bulunmalı ve hukuki işlemden sonra bu hakkın durumunda bir değişiklik olmalıdır.⁶⁷

Alacağın devrinin tasarruf işlemlerinde bulunan bu iki unsuru taşıyıp taşımadığını araştırmak gerekir.⁶⁸ Alacağın devrinde de sözleşmenin taraflarından biri (alacağı devreden) aktif malvarlığında bulunan alacak hakkını diğerine (alacağı devralan)

---

⁶⁵ Mehmet Yener, "Müteahhidin Kat Karşılığı İnşaat Sözleşmesinden Doğan Haklarını Üçüncü Şahıslara Devri ve Sonuçları," *İÜHFİM*, C. 65, S. 2, s. 373.

⁶⁶ Eren, s. 1390.

⁶⁷ Dayınlarlı, s. 86: "Tasarruf muamelesinin, bu muameleyi yapan şahsa ait olan bir hakkın varlık veya içeriğini, bir başka şahıs lehine doğrudan doğruya ve kesin olarak değiştirdiğini söyleyebiliriz."; Gökhan Antalya, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. V/1,1, 2. B., Ankara 2019, s. 170-171; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 59.

⁶⁸ Dayınlarlı, s. 88; von Tuhr/Escher, s. 363.

devretmektedir. Devredenin önerisi ve devralanın açık veya örtülü kabulüyle veya devralanın önerisi ve devredenin yazılı kabulüyle alacak devredenin malvarlığından çıkararak devralanın malvarlığına dahil olur.⁶⁹ Devir işlemi, tasarruf işleminin temel niteliklerinden biri olarak alacak hakkının üzerinde doğrudan etki yaratmaktadır. Devredenin aktif malvarlığında azalma olurken devralanın aktifi artmaktadır. Devir sonucunda artık devredenin devredilen aktif üzerinde hiçbir hakkı kalmamıştır. Bilakis devralan sadece devredilen alacak hakkı üzerinde daha önce devralana ait olan hakları da elde etmiştir.⁷⁰ Sözleşme ile yapılan bu tasarruf işlemiyle alacaklı, malvarlığının aktifindeki azalmayı devralan lehine kabul etmektedir.⁷¹

Borçlandırıcı işlemlerde yapılan hukuki işlemle borçlunun pasifinde bir artış meydana gelir. Alacağın devrinde ise devreden zaten aktifinde bulunan bir alacak hakkını üçüncü bir kişiye devretmektedir dolayısıyla bu azalma aktifinde meydana gelmekte, pasif malvarlığını ise etkilememektedir.⁷² Alacağın devri sözleşmesiyle alacak doğrudan devralanın malvarlığına geçmektedir.⁷³ Devir ile birlikte alacağı elde eden devralan alacaklının temsilcisi değildir, bizzat alacaklı konumuna gelmiştir.⁷⁴

Alacağın devri sözleşmesinde de irade beyanlarının karşılıklı ve birbirine uygun olması gerekir. Ancak bu sözleşme borçlandırıcı nitelik taşımaz. Alacağın devri sözleşmesi ile borçlu borcunu, alacağı devralan üçüncü kişiye, yeni alacaklıya, ifa etme

---

⁶⁹ Antalya, s. 225; Ayan, s. 72; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 241.

⁷⁰ Dayınlarlı, s. 88; Palandt/Grüneberg, s. 620.

⁷¹ Yargıtay 3. HD., E. 2022/761, K. 2022/2614, T. 23.03.2022 (Yayınlanmamış Yargıtay Kararı).

⁷² Dayınlarlı, s. 89; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 60.

⁷³ Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 58.

⁷⁴ Eren, s. 1386.

yükümlülüğü altına girer. Dolayısıyla esasen burada yeni bir borç doğmaz, sözleşmenin taraflarında bir değişiklik meydana gelir. Yeni bir borç doğmadığından alacağın devri sözleşmesi bir borç sözleşmesi değil, sözleşmenin alacaklı tarafından değişikliğe yol açan tasarruf işlemi niteliğinde bir borçlar hukuku sözleşmesidir. Devreden, devralan lehine alacak üzerindeki tasarruf hakkını kaybeder.⁷⁵

3. ALACAĞIN DEVRİNİN UNSURLARI

I. Taraflar Arasında Geçerli Olarak Kurulmuş Bir Sözleşme Bulunması

Devrin gerçekleşmesiyle tarafların anlaştıkları alacak devreden malvarlığından çıkar ve devralanın malvarlığına ait olur. Bu nedenle devreden, alacak üzerindeki tasarruf yetkisini kaybeder, bu alacağı tekrar devredemez veya borçluyu ibra edemez. Devralan ise alacak üzerinde tasarruf yetkisine haizdir. Dilerse alacağı tekrar devretme, ibra, tahsil gibi tasarruf yetkisinden kaynaklanan imkanları kullanabilir. Alacağın devredilmesinin bu sonuçları genel hükümlerden doğmaktadır.⁷⁶

Taraflar arasında muvazaalı bir sözleşme bulunması halinde alacağın devredilmesi durumunda TBK m. 19/II uygulanacaktır. Fıkraya göre borçlu, yazılı bir borç tanınmasına güvenerek alacağı elde etmiş olan üçüncü kişiye karşı alacağın devri işleminin muvazaalı olduğu iddiasında bulunamaz. Borçlu ve alacaklı arasında imzalanan sözleşme muvazaalı ise alacaklı yazılı bir borç tanınmasıyla bu alacağı devretmesi durumunda devralan bu borç tanınmasına güvenmekte ve iyiniyetli ise devir geçerli olur. Alacağın muvazaalı sözleşmeye dayanması nedeniyle doğmamış olması bu sonucu değiştirmez. Ancak alacağın devrinin geçerliliği, muvazaalı olan sözleşmenin geçerli

---

⁷⁵ Altun, s. 162; Dayınlarlı, s. 86-87; Franko, s.179; Gümüş, s. 12; Huguenin, s. 203; Oğuzman/Öz, s. 579; Palandt/Grüneberg, s. 620; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 61.

⁷⁶ Oğuzman/Öz, s.595.

sayılmasını sağlamayacaktır. Borçlu görünen kişi verdiği senedin alacaklı görünen tarafından bu şekilde kullanılacağını bilmediği sürece zararının tazminini muvazaalı sözleşmedeki alacaklı taraftan isteyebilir.⁷⁷

Borçlu, geçerli bir devir sözleşmesi bulunduğu durumda alacağı devralan ile devreden aralarındaki borcun doğumuna ilişkin sözleşmenin geçersizliğini ileri süremez.⁷⁸ Örneğin devreden devralandan bir taşınmaz satın almış fakat bu sözleşme tapuda yapılmamıştır. Devreden, borçludan olan alacağını bu taşınmaz satışına ilişkin borcu nedeniyle devretmekteyse de borçlu taşınmaz satışının geçersizliğini ileri süremeyecektir. Fakat devreden ile devralan arasında devir sözleşmesinin geçersizliğine ilişkin bir uyuşmazlık varsa borçlunun tevdi hakkı gündeme gelecektir.

Belirtmek gerekir ki devreden, alacağı kendi adına ileri sürme hakkını saklı tutmuşsa devir sözleşmesinden söz edilemez. Burada, alacağın devredildiği gösterilen kişiye yapılan devirden değil vekaletten veya alacağın rehininden bahsedilebilir.⁷⁹

II. Adi Yazılı Şekil Şartı

İrade ve sözleşme özgürlüğü ilkelerinin bir görünüş biçimi olarak Türk Borçlar Kanunumuz şekil serbestisini benimsemiş, taraflara sözleşmenin şeklini seçme özgürlüğü tanınmıştır. TBK m. 12’de sözleşmelerin geçerliliğinin ancak istisnai olarak özel şekle bağlandığı, esas olanın sözleşmelerin şekle tabi olmadan yapılabilir olduğu düzenlenmiştir.⁸⁰ Sözleşmenin geçerli olarak kurulması, sözleşmenin hüküm ve

---

⁷⁷ Oğuzman/Öz, s. 589.

⁷⁸ von Tuhr/Escher, s. 362.

⁷⁹ von Tuhr/Escher, s. 337 dn. 66.

⁸⁰ Eren, s. 310; Mehmet Demir, **Türk Borçlar Kanunu’nun Getirdiği Yenilikler**, 2. B., Ankara 2012, s. 9; Kılıçoğlu, s. 152.

sonuçlarının geçerli olarak meydana gelmesini ifade eder.⁸¹ Ancak sözleşmenin şeklini seçme özgürlüğüne kanun veya taraflar anlaşarak istisnalar getirebilir. Bu hallerde sözleşme ancak kanunun gösterdiği veya taraflarca sözleşme şekli belirlenmesi halinde tarafların anlaştığı şekilde yapılırsa hüküm ve sonuçlarını doğurur.⁸²

Alacağın devri sözü verme şekle tabi tutulmamışken alacağın devrinin yazılı şekle bağlı olduğu TBK m. 182/I’de açıkça düzenlenmiştir. Alacağın devri istisnalardan biri olarak adi yazılı şekil şartına bağlanmıştır. Dolayısıyla alacaklının alacağı yazılı bir belgeye dayanmasa, alacağın doğduğu hukuki işlem alacağın devrinden daha kolay bir şekilde yapılabilir olsa dahi bu alacağın devri yazılı olmak zorundadır.⁸³ Alacağın devrinin devreden tarafından hakim karşısında ikrar edilmiş olması dahi yazılı şekil yerine geçmez ve şekle uymayan devir sözleşmesi hükümsüz olur.⁸⁴

Mehaz kanunumuz olan İsviçre Borçlar Kanunu’nun eski m. 184 hükmünde Pandekt Hukuku ile Fransız Hukukunu uzlaştırmak amacıyla alacağın devri herhangi bir şekil şartına tabi tutulmamış ancak yazılı şekilde yapılmazsa üçüncü kişilere karşı etkili olmayacağı düzenlenmişti. İBK’nın m. 184 hükmünün bu çelişkisi doktrinde eleştirilmiş ve 1992 yılında yapılan değişiklikle alacağın devri yazılı şekil şartına tabi kılınmıştır.⁸⁵ Alman Medeni Kanununda ise alacağın devri şekle tabi kılınmamıştır.⁸⁶ İsviçre Borçlar

---

⁸¹ Eren, s. 310.

⁸² Kılıçoğlu, s. 153; Bu sonuç TBK m. 12’nin ikinci cümlesinde “*Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz*” şeklinde düzenlenmiştir.

⁸³ Kılıçoğlu, s. 1019-1020; Oser/Schönenberger, s. 966; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 225.

⁸⁴ Doğan/Atamulu/Şahan, s. 328; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, s. 242.

⁸⁵ Dayınlarlı, s. 76; Oser/Schönenberger, s. 977; von Tuhr/Escher, s. 334.

⁸⁶ Gümüş, s. 13.

Kanununa paralel olarak alacağın devri sözleşmesi 818 Sayılı Borçlar Kanunu m. 163'de: *"Tahriri şekilde yapılmış olmadıkça alacağın temlikî muteber olmaz."* Denilerek yazılı şekle tabi tutulmuştur. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunumuzda da bu hususta bir değişikliğe gidilmemiştir.

Buradaki yazılı şekil resmi değil, adi yazılı şekildir. Alacağın devri adi yazılı şekle tabi tutulduğundan, kanunumuzun yazılı şekle ilişkin genel hükümleri (TBK m. 13-16) burada da uygulanır. İmzalanan metin alacağın devri sözleşmesinin bütün esaslı unsurlarını yani devredilen alacağı⁸⁷, devreden ve devralan kişilerin kimler olduğunu ve tarafların devir iradelerini içermelidir. Örneğin bir alacağın devri sözleşmesinde koşul bulunuyorsa bu koşul da devrin bir parçasıdır ve sözleşmede bulunması gerekir. Aksi takdirde sözleşme hükümsüz olacaktır.⁸⁸ Devir sözleşmesinde her iki tarafın da imzalarının bulunması gerekmez. Alacağı devredeninin imzası, imza yerine geçen mühür veya parmak işareti yeterlidir. Şeklin kapsamına devralanın devir sözleşmesindeki karşı edimi dahil değildir. Devralanın kabul beyanı için şekil gerekmez ancak devredeninin imzası devralanın kabul niyeti anlamına gelmez.⁸⁹ Alacak ivazlı olarak devrediliyorsa devralanın da imzası gerekir.⁹⁰

Kanunun adi yazılı şekil şartına bağladığı işlemlerin bu şartın ağırlaştırılarak taraflarca resmi şekilde yapılmasının kararlaştırılması da mümkündür.⁹¹ Devralan,

---

⁸⁷ Alacak kısmen devredilmiyorsa miktarının belirtilmesi gerekmez, hangi alacağın devredildiğinin yazılması yeterlidir. Ancak alacağın bir kısmı devrediliyorsa bu kısım da metinde bulunmalıdır.

⁸⁸ Oğuzman/Öz, s. 586; von Tuhr/Escher, s. 335.

⁸⁹ Çetiner/Furrer/Muller-Chen, s. 742.

⁹⁰ Ayan, s. 76.

⁹¹ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, s. 243; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 226.

alacağa ilişki senet ve belgelerin teslimini devredenden isteyebilir ancak bu devrin geçerliliği için bir şart değildir. Bu nedenle elinde alacağa ilişkin bir senet veya belgesi olmayan alacaklı da alacağını devredebilir.⁹²

Adi yazılı şekil, geçerliliği için metne resmiyet verecek bir makama gerek olmadan, tarafların irade beyanını içeren bir metnin, taraflarca veya borç altına giren taraflarca imzalanması yoluyla oluşur. Metin, irade beyanlarını ve imzaları içerir, bu anlamda metnin yazıldığı aracın daktilo, bilgisayar veyahut el yazısı olması metin niteliğini etkilemez. Ancak kanunda düzenlenmiş istisnalar dışında⁹³ imzanın el yazısıyla atılmış olması gerekir.⁹⁴

Kanunumuz bir sözleşme ya da irade beyanını şekil şartına bağlamaktaysa kural olarak bu şart ispat şartı değil, geçerlilik şartıdır.⁹⁵ Adi yazılı şekle uyulmadan yapılmış olan alacağın devri sözleşmesi, şeklin bir geçerlilik şartı olması sebebiyle geçersiz olacaktır. Bu şarta uyulmazsa sözleşme mutlak butlanla sakatlanacaktır.⁹⁶ Şekle uyulmaksızın yapılan devir sözleşmesinin ifa veya ikrar ile şekil noksanlığı giderilerek

---

⁹² von Tuhr/Escher, s. 336.

⁹³ Bu istisnalar TBK m. 15/II'de düzenlenen "Bir Araçla (Mekanik) İmza Atmak", TBK m. 15/III'de düzenlenen "Görme Engellilerin İmzası" ve TBK m. 16'da düzenlenen "İmza Atamayanların El İşareti Kullanması" olarak üç tanedir.

⁹⁴ Eren, s. 318 vd. ; Sevgi Bozkurt Yaşar, "Türk Özel Hukukunda Şekil Kavramı ve Şekil Eksikliği Sebebi ile Hükümsüzlüğün TMK m. 2/f.sı Gereğince Sınırlanması," **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 1, S. 4, s. 33.

⁹⁵ Eren, s. 311.

⁹⁶ Dayınlarlı, s. 78; İhsan Erdoğan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 4. B., Ankara 2019, s. 288.

devrin geçerli hale getirilmesi mümkün değildir.⁹⁷ Yapılan sözleşme ile alacak hakkı alacağı devreden malvarlığından çıkarak alacağı devralanın malvarlığına dahil olacaktır.⁹⁸

Kanun alacağın devrini yazılı şekil şartına tabi tutmakla neyi amaçlamaktadır? Şekil zorunluluğu genel olarak işlem güvenliği ilkesiyle açıklanmaktadır. Alacağın devri özelinde borçlunun alacağın devrine rızası aranmadığı ve borçlu alacağın devri sözleşmesinin tarafı olmadığı için diğer sözleşmelere nazaran korunmaya muhtaç bir konumdadır. Bilindiği gibi borcun yanlış kişiye ifa edilmesi borçluyu borcundan kurtarmaz. Şekil zorunluluğu ispat kolaylığı taşımasının yanında açıklığı ve devrin üçüncü kişilerce anlaşılmasını sağlamaktadır. Alacağın bir veya birden fazla kere devredilmesi durumunda borcun kime ifa edileceğinin veya kısmi devir durumunda borcun miktarının da tespitini sağlar.⁹⁹ Alacağı devreden veya devralanın iflas etmesi halinde alacağın kime ait olduğunun yazılı şekil sayesinde tespit edilebilmesi, takip hukuku bakımından da önemlidir.¹⁰⁰ Dürüstlük kuralının doğal bir sonucu olarak, şekil eksikliğine sözleşmenin karşı tarafını aldatarak veya kasten sebep olan taraf, sözleşmenin hükümsüzlüğünü ileri süremez.¹⁰¹

Alacağın devri yazılı şekle tabi olmasına karşın, kanun alacağın devir vaadini şekle bağlamamıştır. TBK m. 184/II gereğince: “*Alacağın devri sözü verme, şekle bağlı değildir.*” TBK m. 29/II’de kanunda öngörülen istisnalar dışında sözleşme yapmanın şekle tabi tutulduğu durumlarda o sözleşmeyi yapma vaadinin de şekle bağlı olacağı

---

⁹⁷ Oser/Schönenberger, s. 978.

⁹⁸ Franko, s. 179.

⁹⁹ Dayınlarlı, s. 79; Gümüş, s. 13; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 226.

¹⁰⁰ Gümüş, s. 13; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 226.

¹⁰¹ Eren, s. 337.

düzenlenmiştir. İlk bakışta görülenin aksine alacağın devri vaadinin şekle tabi tutulmaması, kanunda düzenlenmiş bir istisna olmasından gelmemektedir.¹⁰² Zira alacağın devri tasarruf işlemi niteliğindedir ve borç doğuran devir vaadinin sonucudur.¹⁰³ Alacağın devri vaadi neticesinde alacak devredilecektir. Böylece borç doğurucu bir işlem niteliğindeki devir vaadi ile tasarruf işlemi niteliğindeki devir sözleşmesi arasında başkaca bir sözleşme bulunmayacaktır. Devir vaadi sayesinde devralacak alacaklı, devrin gerçekleştirilmesi konusunda devredecek alacaklıya karşı dava açabilir. Alacağın devredilmesine ilişkin karar ile alacak devredenden devralana geçmiş olur. Artık hükmün icra yoluyla infazına lüzum yoktur.¹⁰⁴

Şekle uyulmamış bir alacağın devri sözleşmesini şekle tabi olmayan alacağın devri vaadi saymak mümkün müdür? Osse/Schönenberger'e göre böyle bir hukuki sonuç doğamaz zira alacağın devri sözleşmesi şekil eksikliğinden alacağın devri vaadi ise taraflarda devir vaadi iradesi olmadığından hükümsüzdür. Zira devir vaadinde devrin gelecekte gerçekleşeceğine ilişkin irade bulunurken alacağın devrinde hukuki sonuç derhal meydana gelir. Hukuki sonucun derhal meydana gelmesi iradesinin devir vaadinde de bulunduğu kabul edilemez.¹⁰⁵

Şekle uyulmamış bir alacağın devri sözleşmesinin tahvil suretiyle alacağı tahsil yetkisine çevrilmesi mümkündür. Böylece alacağı devralan alacağa sahip olmaksızın yalnızca onu tahsil etme yetkisine sahip olmuş olur.¹⁰⁶

---

¹⁰² Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 244.

¹⁰³ Ayan, s. 76; Reisoğlu, Genel Hükümler, s. 464.

¹⁰⁴ von Tuhr/Escher, s. 337.

¹⁰⁵ Oser/Schönenberger, s. 980.

¹⁰⁶ Çetiner/Furrer/Muller-Chen, s. 743.

III. Devredenin Tasarruf Yetkisinin Bulunması

Tasarruf yetkisi, kişinin malvarlığı üzerindeki haklarını değiştirebilmesini, sona erdirebilmesini, devredebilmesini, sınırlayabilmesini daha genel bir ifadeyle kişinin hakkı üzerinde doğrudan doğruya etki yaratabilmesini ifade eder. Tasarruf ehliyeti ise kişinin o andaki koşullarda tasarruf yetkisi bulunan malvarlığı üzerinde söz konusu işlemleri yapıp yapamayacağını ifade eder. Bu nedenle tasarruf yetkisinin bulunmamasına bağlanan sonuçlar ile tasarruf ehliyetinin bulunmamasına bağlanan hukuki sonuçlar birbirinden farklıdır.¹⁰⁷ Tasarruf işleminin yapılabilmesi için fiil ehliyetinin yeterli olmadığı ve devredenin devredilen alacak üzerinde iyiniyetten kaynaklanan istisnalar¹⁰⁸ dışında tasarruf yetkisine sahip olması da gerektiği muhakkaktır.¹⁰⁹

Alacağın devri ile artık alacak üçüncü kişiye geçmekte ve o andan itibaren borçlunun yeni muhatabı alacağı devralan kişi olmaktadır. Bu nedenle alacağın devri işlemi fiil ehliyetinin yanında alacağı devreden kişinin tasarruf yetkisine sahip olmasını da gerektirir.¹¹⁰ Örneğin iflas etmiş (müflis) alacaklının iflas masasında tasarruf yetkisi bulunmadığı için iflas masasındaki alacaklarını devretmesi mümkün değildir.¹¹¹ Alacağın devrinin tasarruf işlemi olma niteliği devredenin bu alacak üzerinde tasarruf yetkisinin bulunmasını zorunlu kılar. Alacak üzerindeki tasarruf yetkisi kural olarak alacağın

---

¹⁰⁷ Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 215-216.

¹⁰⁸ Bu istisnalar TMK m. 988 ve TMK m. 1023'dür.

¹⁰⁹ Antalya, s. 171; Eren, s. 1391; Nalan Kahveci, "Alacağın Devrinde Takas," **AHBVÜ-HFD**, C. 24, S. 1, s. 56; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 58

¹¹⁰ von Tuhr/Escher, s. 331; Huguenin, s. 205; Kılıçoğlu, s. 1012; Oğuzman/Öz, s. 584; Oser/Schönenberger, s. 964.

¹¹¹ Altun, s. 164; Huguenin, s. 205.

sahibindedir. Bu yetkiyi doğrudan devreden veya devredenin kanuni veya iradi temsilcileri kullanabilir.¹¹²

Devredilen alacağın birden fazla alacaklısı varsa devir yetkisi tümüne ait olduğundan devrin birlikte yapılması gerekir. Devreden, devredilen alacaklar üzerinde tasarruf yetkisine sahip değilse işlem hukuki sonuç doğurmaksızın hükümsüzdür. Devralanın iyiniyetinin geçersizliği onarıcı bir etkisi de bulunmamaktadır.¹¹³ Devralanın yazılı borç tanınmasına güveni¹¹⁴ ya da kendisine devir bildirilmemiş olan borçlunun iyiniyetle ifası sonucu borçtan kurtulması¹¹⁵ tasarruf işleminin geçersizliği ile ilgili değildir.¹¹⁶

Alacaklının alacağını devretmesiyle artık alacak hakkı devreden malvarlığından çıkar ve devralanın malvarlığına dahil olur. Devirden sonra artık devreden bu alacak üzerinde tasarruf yetkisi kalmamıştır. Bu nedenle her ne şekilde olursa olsun alacağı devreden bu alacağı tekrar devretmişse devralan yapılan önceki devirden haberdar olmasa bile devir geçersizdir. Burada alacağı devralanın iyiniyeti devri geçerli hale getirmez.

---

¹¹² Dayınlarlı, s. 106; Gümüş, s. 12; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 216.

¹¹³ Arsebük, s. 5; Dayınlarlı, s. 107; von Tuhr/Escher, s. 331; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 217.

¹¹⁴ TBK m. 183/II uyarınca: *“Borçlu, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanınmasına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunmasını ileri süremez.”*

¹¹⁵ TBK'nın “İyiniyetle İfa” başlıklı 186. Maddesi: *“Borçlu, alacağın devredildiği, devreden veya devralan tarafından kendisine bildirilmemişse, önceki alacaklıya; alacak birkaç kez devredilmişse, son devralan yerine önceki devralanlardan birine iyiniyetle ifada bulunarak borcundan kurtulur.”*

¹¹⁶ Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 218.

Aynı hakların devrinin aksine alacağın devrinde tasarruf yetkisinin bulunmaması durumunda iyiniyet korunmamıştır.¹¹⁷

Alacağın iki farklı kişiye devri halinde hangi devrin önce yapıldığının tespitinde devir sözleşmesinin kurulduğu an esas alınır. Önerinin yapıldığı an değil, önerinin kabul edildiği ana bakılmalıdır. Hangi devir sözleşmesinin önce yapıldığı tespit edilemiyorsa her iki devir de geçersiz kabul edilir.¹¹⁸

IV. Devredilebilir Bir Alacak Hakkının Varlığı

Kural olarak, kaynağı fark etmeksizin bütün alacaklar devir sözleşmesi konusu yapılabilir. Bu kuralın istisnası Kanunumuzun 183. Maddesi ile düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, kanun, sözleşme veya işin niteliği gereği devir sözleşmesi konusu yapılamayan alacaklar bulunmaktadır.

Alacağın devri sözleşmesinin konusu olan alacak haklarının kaynağının sözleşme, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme veya vekaletsiz iş görme olması fark etmez, önemli olan bir alacak hakkının mevcut olmasıdır.¹¹⁹ Alacağın devri hukuki kurumu denildiğinde akla ilk önce para alacakları gelse de şahsa bağlı olmayan ve kanuna, sözleşmeye veya işin niteliğine aykırı olmayan diğer alacakların da devri mümkündür. Bir işin yapılmasına, örneğin bir duvarın örülmesine ilişkin alacaklar da devredilebilir.¹²⁰ Alacak hakkının ihtilafı olması, gelecekteki bir alacak olması, şarta bağlı olması, varlığının çekişmeli olması gibi özellikler devre engel oluşturmaz.¹²¹ Alacak sözleşme ile

---

¹¹⁷ von Tuhr/Escher, s. 338; Palandt/Grüneberg s. 632; Huguenin, s. 205; Oğuzman/Öz, s. 590-91.

¹¹⁸ Feyzioğlu, s. 628; Reisoğlu, Genel Hükümler, s. 466.

¹¹⁹ Arsebük, s. 7; Feyzioğlu, s. 630; Reisoğlu, Genel Hükümler, s. 463.

¹²⁰ von Tuhr/Escher, s. 343; Oser/Schönenberger, s. 970.

¹²¹ Altun, s. 163; Feyzioğlu, s. 630.

devredildiği için alacağı devralanın kabul beyanı aranır. Ancak devir işlemi devralanın lehine bir hukuki işlem olduğundan, karine olarak devralanın kabulü vardır.¹²²

Borçlar hukukumuzda kural devir serbestisidir. Alacağın devredilmesinde devredilen alacak hakkının hukuki sebebinin kanundan, haksız fiilden, sebepsiz zenginleşmeden, vekaletsiz iş görmeden veya bir hukuki ilişkiden doğmuş olması önem taşımaz. Devrin yasaklanması hali dışında, kaynağına bakılmaksızın her alacak hakkı devredilebilir.¹²³

Alacak devredildiğinde, devreden artık alacak üzerindeki tasarruf yetkisini kaybeder. Bu durumda geçerli bir şekilde yapılmış bir alacağın devrinden sonra aynı alacak devreden tarafından tekrar devredilirse, ikinci kez yapılan devir geçersizdir. Sonradan yapılan devrin devralanı, önceki devirden haberdar olmasa dahi sonuç değişmez.

V. Devir Engelinin Bulunmaması

Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacak devredilebilir. Dolayısıyla alacağın devrinin kanun veya sözleşme ile engellenmemiş olması, işin niteliğinin alacağın devrine engel oluşturmaması gerekir.¹²⁴ Örneğin Kanun ölünceye kadar bakma sözleşmesinde bakım alacaklısının alacağını devretmesini TBK m. 619/I ile yasaklamıştır. Rekabet yasağı sözleşmesine uyulmasını isteme hakkı ise işin niteliği gereği devredilemeyen haklardandır.¹²⁵ Alacaklı ve borçlu yapacakları sözleşme ile de

---

¹²² Oser/Schönenberger, s. 964.

¹²³ Huguenin, s. 207; Oğuzman/Öz, s. 591.

¹²⁴ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 244.

¹²⁵ Ayan, s. 74.

devri engelleyebilirler. Neticede alacağın devredilebilmesi için devir sözleşmesi yazılı bir şekilde yapılmalı ve devre engel bir husus bulunmamalıdır.¹²⁶

A. Devrin Kanun Tarafından Engellenmesi

Kanun koyucu, bazı alacak haklarının devrini yasaklayarak, alacağın şahsında doğan kişiden başkasına geçmesini uygun görmemiştir. Kamu hukukundan doğan, vergi alacakları gibi alacakların devri mümkün değildir.¹²⁷ Örneğin TBK m. 410/II'de, gelecekteki ücret alacaklarının devri ve rehininin geçersiz olacağı ve aynı maddenin birinci fıkrasında işçilerin ücretinin dörtte birinden fazlasının devredilemeyeceği düzenlenmiştir.¹²⁸

Bu yasaklara yalnızca Türk Borçlar Kanunumuzda değil diğer kanunlarımızda da rastlanır. Örneğin TMK m. 25/IV gereğince: "*Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez...*" Bu düzenleme ile kanun koyucu manevi tazminat isteminin kural olarak devredilemeyeceğini, ancak karşı tarafça kabul edilirse devrin mümkün olduğunu kabul etmiştir.¹²⁹ Manevi tazminat alacağı borçlu tarafından ikrar edilmiş veya mahkemece manevi tazminata hükmedilmişse; manevi tazminatın kişiye

---

¹²⁶ Franko, s. 178.

¹²⁷ Eren/Dönmez, s. 2904.

¹²⁸ Ozanemre Yayla, s. 176.

¹²⁹ Manevi tazminat alacağının devrine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Hatice Tolunay Ozanemre Yayla, "Manevi Tazminat Alacağının Devredilmesi Konusuna İlişkin Bir Değerlendirme," *ÇÜHFD*, C. 5, S. 1, s. 3601-3632. Karşı tarafça kabul edilmedikçe devredilemeyen manevi tazminat istemini, alacağın niteliğinden kaynaklanan bir devir engeli olarak gören yazarların açıklamaları için bkz. Burcu Erbayraktar, **Alacağın Devrinin Sözleşme ile Engellenmesi (Pactum de non cedendo)**, İstanbul 2021, s. 111; Nomer, s. 544.

bağlı niteliği kaybolduğundan alacak devredilebilir. Zira artık manevi tazminatın doğuş sebebi ve alacaklının şahsını ilgilendiren konular tartışma konusu değildir.¹³⁰

İş Kanunu m. 35'te işçilerin aylık ücretlerinin dörtte birinden fazlasının devredilemeyeceği düzenlenmiştir. SSGSSK m. 93'te ise: *“Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez...”* denilerek kanuni devir yasağı getirilmiştir.¹³¹

Kanuni devir engeli bulunan alacak devredilirse, devir işlemi geçersizdir. Üçüncü kişi alacağı iktisap etmiş olmaz, mahkeme devir yasağını re'sen göz önünde bulundurur.¹³² Bu sonucun yasal dayanağını TBK m. 27/I¹³³ oluşturmaktadır.¹³⁴

B. Alacağın Niteliği Gereği Devredilememesi

Öyle alacaklar vardır ki bunların devredilmesi, alacağın amacına ve niteliğine aykırı sonuçlar doğurur. Doktrinde niteliği gereği devredilemeyen alacağa sıklıkla verilen örnek nafaka alacaklarıdır. Nafaka alacağı, nafaka alan kişinin ihtiyaçlarını temin etmeyi amaçlar. Nafaka alacağının bu niteliği devre engel oluşturur.¹³⁵ Alacağın amacının devre engel oluşturması durumuna, eşlerin birbirlerinden evlilik birliğinin giderlerine katılmayı

---

¹³⁰ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 246.

¹³¹ Nomer, s. 544.

¹³² Huguenin, s. 207; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 245.

¹³³ Söz konusu hüküm şu ifadeyi taşımaktadır: *“Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür”*.

¹³⁴ Ozanemre Yayla, s. 191.

¹³⁵ Doğan/Atamulu/Şahan, s. 329; Eren, s. 1400; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 245.

isteme hakkı (TMK m. 186), rekabet yasağına uyulmasını isteme hakkı örnek verilebilir.¹³⁶

Ödünç sözleşmelerinde, ödünç alanın talep hakkı bakımından işin niteliği gereği devir engeli bulunmaktadır. Zira ödünç veren, ödünç sözleşmesini yaparken ödünç vereceği kişinin özelliklerini göz önünde tutmaktadır.

İşin niteliği gereği alacağın devrinin yasaklanmasına rağmen alacak devredildiğinde, devrin sonuç doğurup doğurmayacağı noktasında iki görüş bulunmaktadır. Bir görüşe göre, hukuki niteliği gereği devri mümkün olmayan alacağın devri hükümsüzdür. Bu hükümsüzlük borçlunun onayıyla düzeltilemez.¹³⁷ Diğer bir görüşe göre hukuki ilişkinin niteliği alacağın devrine engel oluşturmaktaysa da devir engeli borçluyu korumaya yönelik konulmuşsa, borçlunun devre muvafakat verdiği durumunda devir geçerli hale gelecektir.¹³⁸ Bu görüşteki yazarlar da alacağın niteliğinin devre uygun olmaması halinde devrin herkese karşı hükümsüz olacağını düşünmekle beraber borçlunun onayının hükümsüzlüğü onaracağını ifade etmektedir.

C. Devrin Sözleşme ile Engellenmiş Olması

Kanun veya işin niteliği dışında, alacaklı ve borçlu, aralarında yapacakları bir sözleşmeyle devri engelleyebilirler. Alacaklı ve borçlu, alacağın hiçbir şekilde devredilemeyeceğini veya ancak bazı koşullar altında devrin mümkün olabileceğini kararlaştırabilirler. Tarafların getirdiği bu yasaklar da devre engel oluşturur.

---

¹³⁶ Eren, s. 1400; Kenan Tunçomağ, **Türk Borçlar Hukuku C. I, Genel Hükümler**, 6. B., İstanbul 1976, s. 1084.

¹³⁷ Feyzioğlu, s. 633.

¹³⁸ von Tuhr/Escher, s. 348;

Sözleşmede bulunan devir engeline rağmen yapılan devir işlemi geçersizdir.¹³⁹ Ancak geçersizliğin türü ve sonuçlarına ilişkin tartışmalar bulunmaktadır. Bu tartışmalara aşağıda değinilecektir.

4. ALACAĞIN DEVRİNİN KAPSAMI

I. Alacağın Tamamının Devri

Alacaklı, borçludan olan alacağının tamamını devir sözleşmesi konusu yapabilir. İki taraflı hukuki işlemde doğan alacağının tamamını devreden alacaklı yine de borçluya karşı olan ifa yükümlülüklerinden kurtulmuş olmaz. Zira alacağın devrinde devir konusu olan borç ilişkisi değil, alacaktır.¹⁴⁰

II. Kısmi Devir İmkani

Taraflar, aralarında anlaşarak alacağın tümünü devir sözleşmesi konusu yapabilecekleri gibi alacağın kısmen devri de mümkündür. Ancak böyle bir devir, borçluya karşı kötüniyet taşıyamaz.¹⁴¹

Kısmi devir durumunda alacağı devreden, alacağın devredilmeyen kısmını ve bu kısma ilişkin hakları korumaya devam eder. Kısmi devir aynı hukuki ilişkiden doğmasına rağmen birbirinden bağımsız ve farklı akıbeta sahip olan iki alacağa yol açar.¹⁴²

---

¹³⁹ Sözleşmedeki devir engeli nedeniyle devrin geçersiz olduğu durumda, bu geçersizliğin türüne ilişkin doktrinde tartışmalar mevcuttur. Bu tartışmaları tezimizin ikinci kısmında ayrıntılarıyla inceleyeceğiz.

¹⁴⁰ Birsen, s. 581.

¹⁴¹ Arsebük, s. 8; Huguenin, s. 207; Reisoğlu, Genel Hükümler, s. 463.

¹⁴² Palandt/Grüneberg, s. 621; von Tuhr/Escher, s. 353.

Alacağın kısmen devredilebilmesi için alacağın niteliğinin kısmi ifaya uygun olması gerekir. Örneğin para alacağının kısmen devredilmesi mümkünken, bir otobüs bileti alacağının kısmi devri alacağın bölünemez niteliği gereği mümkün olmaz.¹⁴³

Alacağın devri durumunda taraflarca kararlaştırılmış olması gerekmeksizin alacağa ilişkin kefalet de devralana geçecektir. Ancak kısmi devir durumunda devreden, kefaleti alacağın kendisinde kalan kısmı için saklayabilir. Böyle bir durum yoksa, kefalet miktarı devredilen alacak ve devredende kalan alacak bakımından orantılı olarak geçerli olur.¹⁴⁴

Belirtmek gerekir ki devrin hukuki sebebi fark etmeksizin her devreden kişi, alacağa ilişkin belgeleri ve alacağın varlığına ilişkin kanıtları devralana teslim etme ve iddiasını ispat için gerekli olan bilgileri vermekle yükümlüdür. Ancak alacak kısmi olarak devredilmişse devralan alacağa ilişkin senet ve belgeleri değil bunların onaylı kopyalarını isteyebilir.¹⁴⁵

III. Bağlı Haklar ve Yetkiler

Bir kimse alacak hakkına sahip olduğunda bu alacağa bağlı olan ferî haklara da sahip olur. Ferî hakların doğumu, devamı ve sona ermesi yani akıbeti, asıl alacağa bağlıdır. Tarafların devir senedinde belirtmiş olup olmamaları önemli olmaksızın alacağın devri ile birlikte alacağa bağlı olan ferî haklar ve rüçhan hakları da alacağı devralan kişiye geçer. Alacağın devredilmesiyle bu haklar da devredilmiş olur. Bu hakların geçişi alacağın devrinin sonuçlarından biridir ve kanun gereğidir.¹⁴⁶

---

¹⁴³ Oser/Schönenberger, s. 968.

¹⁴⁴ Feyzioğlu, s. 642.

¹⁴⁵ von Tuhr/Escher, s. 333; Palandt/Grüneberg, s. 629.

¹⁴⁶ Arsebük, s. 9; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 14.

Alacak devredildiği anda alacağın teminat altına alınması için sağlanan rehin ve kefile ilişkin alacak hakkı devralana ait olur. TMK m. 939 uyarınca taşınırlarda rehin teslimle kurulurken ayırık durumlardan biri olarak alacağın devrinde devralanın rehin hakkını kazanması için rehlinli taşınırın teslimi gerekmez. Alacağın devredilmesiyle artık rehin hakkı da devralana geçmiştir.¹⁴⁷

Türk Borçlar Kanunu'nun "*Devrin Hükümleri*" başlığının altında düzenlenmiş bulunan madde 189'da, alacağın devri ile devredenin kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı hakların da devralana geçeceği ve asıl alacakla birlikte işlemiş faizlerin de devredilmiş sayılacağı hükme bağlanmıştır. Öncelik (rüçhan) ve bağlı (feri) hakların geçişi kanunda öngörülmüş olduğundan tarafların alacağın devredilmesiyle bu hakların da geçeceğini ayrıca kararlaştırmalarına gerek olmadığı gibi aksini kararlaştırmaları da mümkün değildir.¹⁴⁸

IV. Gelecekteki Alacakların Devri

Doktrinde gelecekteki alacakların devredilip devredilemeyeceği tartışmalıdır. Gelecekteki alacak, hiç doğmamış alacak veya mevcut bir borç ilişkisinde ileride doğacak (müstakbel) alacağı ifade eder.¹⁴⁹ İsviçre Federal Mahkemesi ve doktrindeki hakim görüşe göre gelecekteki alacakların devri alacağın ileri sürüldüğü anda en azından belirlenebilir olması halinde mümkündür.¹⁵⁰ Yargıtay da gelecekteki alacakların devredilmesinin mümkün olduğu görüşündedir.¹⁵¹ Alacağın belirlenebilir olmasındaki

---

¹⁴⁷ Oğuzman/Öz, s. 596.

¹⁴⁸ Oğuzman/Öz, s. 595.

¹⁴⁹ Çetiner/Furrer/ Muller-Chen, s. 748.

¹⁵⁰ Çetiner/Furrer/Muller-Chen, s. 749; Doğan/Atamulu/Şahan, s. 328; von Tuhr/Escher, s. 348; Palandt/Grüneberg, s. 621; Feyzioğlu, s. 628; Reisoğlu, Genel Hükümler, s. 463.

¹⁵¹ Yargıtay 3. HD. E. 2022/761, K. 2022/2614 (Yayınlanmamış Yargıtay Kararı).

ölçüt, devrin hal ve koşullarından haberdar olmayan ve devrin tarafı olmayan bir üçüncü kişinin, devir sözleşmesinin içeriğinden alacağın kime ait olduğunu tespit edebilmesidir.¹⁵²

Alacak muaccel olmadan önce veya doğumu şarta bağlıysa bu şart gerçekleşmeden önce devredilebilir. Örneğin, kira sözleşmesinin devamından elde edilecek kira bedeli alacakları, mirasbırakanın ölümünden evvel mirastan doğacak alacak hakları, bir şirketin gelecekteki kar hissesine ait alacak hakları veya şirketin tasfiyesi sonucu hissenin alacak hakları vs.¹⁵³

Gelecekte doğacak bir alacağın devri halinde bu alacak doğduğu anda bir an için devreden malvarlığında bulunup kendiliğinden devralana geçmekte midir yoksa doğduğu anda devralanın malvarlığında bulunduğunu mu kabul etmek gerekir? Alacak, alacağın devir sözleşmesi olmaksızın devreden için ortaya çıkacağı anda alacağı devralana ait olur. Alacak devreden malvarlığında ne zaman doğmuş kabul edilecektiyse o zaman devralanın malvarlığında doğmuştur. Bir başka ifadeyle, gelecekteki bir alacağın önceden devri, alacağın devir olmasaydı devreden için ortaya çıkacağı anda devralanın malvarlığında ortaya çıkması sonucunu doğurur.¹⁵⁴

Devir sırasında mevcut bir hukuki ilişkiden doğacak olan gelecekteki alacakların devredilebileceği konusunda doktrinde görüş birliği mevcuttur. Zira bunlar bu alacaklar “*beklenen hak*” niteliğinde olmaları dolayısıyla devreden malvarlığına dahildir ve üzerinde tasarrufta bulunulabilir. Doktrinde tartışmalı olan husus devir sırasında henüz hukuki ilişkisi mevcut olmayan bir alacağın devredilip devredilemeyeceği yönündedir.

---

¹⁵² Çetiner/Furrer/Muller-Chen, s. 749.

¹⁵³ Arsebük, s. 7; Nomer, s. 547.

¹⁵⁴ von Tuhr/Escher, s. 349; Palandt/Grüneberg, s. 621; Nomer, s. 547; Tunçomağ, s. 1082.

Azınlıkta kalan görüş, henüz hiçbir hukuki temele dayanmayan bir alacak üzerinde tasarruf edilemeyeceğini ifade etmektedir. Bu nedenle, gelecekteki alacağın ancak doğması gereken hukuki ilişki devir sırasında zaten mevcutsa devredilebileceğini, doğar doğmaz devralana ait olan bir hakkın devredilmiş kabul edilemeyeceğini savunmaktadır.¹⁵⁵

Çoğu zaman işletmeler gelecekteki alacaklarını iktisadi bir değer teşkil etmesi nedeniyle teminat amacıyla bankalara devretmekte ve böylece kredi temin etmektedir. Alacaklı, henüz muaccel olmamış veya doğmamış alacaklarını factore devrederek alacağının karşılığını nakit olarak ve vadesinden çok önce elde etmektedir.¹⁵⁶ Kanaatimizce ticari hayatın ihtiyaçları ve uygulamadaki yerleşmiş pratik dikkate alınarak, henüz doğacağı hukuki ilişki bulunmayan alacakların da devrinin mümkün olduğunu kabul etmek gerekir. Örneğin henüz kiralanmamış bir evin kira bedelinin, henüz satılmayan bir ürünün satış bedelinin devri mümkündür.

Devrin geçerliliği için aranan koşul bu alacağın en azından belirlenebilir olması ve alacağın devredilmeseydi devredenin şahsında doğacak olmasıdır. Üçüncü kişinin şahsında doğacak bir müstakbel alacağın devri mümkün değildir. Örneğin bir taşınmaza ilişkin gelecekteki kira bedelleri devredilmiş fakat sonra bu taşınmaz üçüncü bir kişiye satılmış ve üçüncü kişi ile kiralayan arasında kira sözleşmesi kurulmuşsa durum böyledir. Müstakbel bir alacağın ikinci kez devredilmesi halinde tıpkı mevcut alacaklarda olduğu gibi ikinci devir hükümsüzdür.¹⁵⁷

---

¹⁵⁵ Çetiner/Furrer/Muller-Chen, s. 749-750.

¹⁵⁶ Kocaman, Factoring, s. 22.

¹⁵⁷ Feyzioğlu, s. 628.

Müstakbel bir alacağın devrinden sonra devredenin alacaklıları artık bu alacağı haczedemezler. Hatta devir işleminden sonra henüz alacak doğmadan alacağı devreden ölse veya ehliyetini kaybetse dahi devir geçerlidir.

Devredenin ömrü boyunca doğacak tüm alacaklarını devretmesi, ticari hayatının veya ekonomik özgürlüğünün aşırı kısıtlanması ve gelecekte hak kazanma ehliyetinden feragat anlamına gelir ki bu genel ahlaka aykırıdır ve TBK m. 23 ve TBK m. 27/I'e göre geçersiz olur.¹⁵⁸ Gelecekteki alacağın devrinin Kanun tarafından yasaklanması da mümkündür. Örneğin TBK m. 410/II'ye göre: *“Gelecekteki ücret alacaklarının devredilmesi veya rehnedilmesi geçersizdir.”*

5. ALACAĞIN DEVRİNDE BORÇLUNUN DURUMU

I. Genel Olarak

Alacağın devri sözleşmesinde sözleşmenin tarafları devreden ve devralandır. Borçlu, alacağın devri sözleşmesinin tarafı değildir. Alacağın devrinde borçlunun rızası gerekmemekte, kimi zaman borçlunun devirden haberi dahi olmamaktadır. Kural olarak borcun gereği gibi ifası için borçlu borcunu gerçek alacaklıya ifa etmelidir. Aksi durumda borçtan kurtulmaz ve tekrar alacaklısına borcu ifası gerekir. Bu durumda borçlunun alacağı ifa ettiği yanlış kişiye karşı haksız zilyetlikten veya sebepsiz zenginleşmeden doğan hakları kullanma hakkı bulunmaktadır. Ancak alacağın devrinden haberdar dahi olmayan borçlunun bu tür yollara başvurmasının gerekmesi adaletli olmayacaktır. Bu nedenlerle Kanunda borçlunun durumunun eskisinden ağırlaşmaması için bazı düzenlemeler yapılmıştır.¹⁵⁹

---

¹⁵⁸ Eren, s. 1398; Feyzioğlu, s. 629; Reisoğlu, Genel Hükümler, s. 463; von Tuhr/Escher, s. 350.

¹⁵⁹ Oğuzman/ÖZ, s. 600.

Alacağın devrinde alacağı devredenin borçluya karşı sorumluluğu diğer sözleşmelerden farklı ve ayrıntılı biçimde özel olarak düzenlenmiştir. Kanun koyucu, borçlunun, borcun devrinden önceki durumundan farklı bir duruma gelmesini engelleme eğilimi göstermiştir.¹⁶⁰ Kural olarak alacağın devrinde borçlunun rızası aranmamakta, borçlunun haberdar olmasının dahi aranmadığı sözleşme ile alacak üçüncü kişiye devredilebilmektedir.¹⁶¹ Ancak alacağın devrinde borçlunun üçüncü kişiye ifade bulunacak olması, alacaklının değişmesinden duyulabilecek rahatsızlık veya alacaklı değişiminden kaynaklanan zahmetler dışında onun durumunu ağırlaştırmamalıdır. Kanunumuzda devir halinde borçlunun hukuki durumuna ilişkin düzenlemeler bu denge esas alınarak yapılmıştır.¹⁶² Alacak hakkı şahsi bir hak niteliğindeyse veya devir sonucu borçlunun hukuki durumu kötüleşmekteyse hukuki ilişkinin niteliği gereği devir imkansızlaşmaktadır.¹⁶³

Borçlu alacağı devredene karşı sahip olduğu defileri alacağı devralana karşı da ileri sürebilir. Örneğin hukuki ilişkinin geçerliliğine, devreden tasarruf yetkisinin bulunmadığına, alacağın devrini sınırlayan bir anlaşmanın bulunduğu, irade eksikliğine dair bütün defileri alacağı devralana karşı ileri sürebilir.¹⁶⁴

---

¹⁶⁰ Eckhart Pick, "Einwendungen bei dem gegenseitigen Vertrag nach Abtretung der Forderung: - Ein Beitrag zur „aufgedrängten“ Gläubigerschaft," Archiv für die civilistische Praxis 172, no. 1 (1972), <http://www.jstor.org/stable/40994619>, s. 39 (E. T. 10.05.2022)

¹⁶¹ Doğan/Atamulu/Şahan, s. 328; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 55.

¹⁶² Kılıçoğlu, s. 1024; Feyzioğlu, s. 661; Tunçomağ, s. 1106; von Tuhr/Escher, s. 358.

¹⁶³ Oser/Schönenberger, s. 974.

¹⁶⁴ Oser/Schönenberger, s. 985.

II. Alacağın Devrinin Borçluya Bildirilmesi

Alacağın devrinin geçerliliği için borçlunun sözleşmeye katılmasının gerekmemesi, rızasının ve hatta bilgisinin bulunmasının dahi aranmaması kanun koyucuyu borçluyu koruyacak bazı hükümler getirmeye sevk etmiştir.¹⁶⁵ Her şeyden önce borçlu devirden haberdar olmadan devredene ödeme yapmışsa tekrar devralana ödeme yapmak riskinden korunmalıdır. TBK m. 186'da alacağın devri hakkında bilgisi olmayan borçlunun ilk alacaklıya veya alacak birden fazla kez devredilmişse bunlardan birine iyiniyetle ifada bulunması durumunda borçtan kurtulacağı düzenlenmiştir.

Alacak borçluya haber verilmeksizin devredilmişse borçlu alacaklıya yaptığı ifa ile borcundan kurtulacaktır. Bu nedenle alacağın devrinin borçluya haber verilmesinde korunan menfaat alacağı devralanın menfaatidir.¹⁶⁶ Zira borçlunun ilk alacaklıya ifada bulunarak borçtan kurtulduğu durumda alacaklı borçludan ifayı talep edemeyecektir. Bu durumda gerçek alacaklının yapabileceği, aralarındaki sözleşmeye dayanarak ilk alacaklıdan zararının tazminini talep etmektir.

Madde borçlunun lehine düzenlendiği için borçlu kendisine ihbar yapılmış olmasına rağmen alacağı devralanı alacaklı olarak görüp borcunu ifa edebilir.¹⁶⁷ TBK m. 186'nın uygulanabilmesi için alacağın devredildiğinin borçluya bildirilmemiş olması ve borçlunun iyiniyetli olması gerekir. Bu iki şartın kümülatif olması nedeniyle borçlu eğer borcu ifa etmeden önce herhangi bir şekilde alacağın devrini öğrenmişse, artık iyi niyetinden söz edilemeyeceği için TBK m. 186 uygulanamaz. Bu durumda eski alacaklıya ifası borçluyu borçtan kurtarmaz.¹⁶⁸

---

¹⁶⁵ Arsebük, s. 8; Oser/Schönenberger, s. 983.

¹⁶⁶ Kılıçoğlu, s. 1022; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 241.

¹⁶⁷ Oser/Schönenberger, s. 985.

¹⁶⁸ Oğuzman/Öz, s. 601.

Borçluya yapılacak olan bildirim (ihbar) şekil şartına bağlanmamıştır. İhbarı devreden taraf yapabileceği gibi alacağı devralanın da ihbarda bulunması mümkündür. İhbarı alacağı devralan yapmışsa borçlu devralandan alacaklı olduğuna ilişkin belgeleri isteme hakkına sahiptir.¹⁶⁹ İspat kolaylığı açısından yazılı şekilde yapılması tavsiye edilir. Bildirim alındığı andan itibaren hüküm doğurur. Borçlu bildirim almış fakat bir şekilde yine bildirimden habersiz kalmışsa iyiniyet geçerli olmayacaktır. Dolayısıyla borçlu bildirim yapılmış olmasına rağmen alacağı devredene iyiniyetle ödeme yaparsa borçtan kurtulmuş olmaz. Bu sonuç bildirim yapılmış olduğu durumda devralanın alacağı elde edememe riskini ortadan kaldırmaktadır.¹⁷⁰

Borçlu, devralan olduğunu iddia eden kişiden, bildirimle birlikte sunulmayan devir sözleşmesini talep edebilir. Zira borçlu geçersiz bir devir sözleşmesine rağmen alacağı devraldığını iddia eden kişiye ödeme yaparsa bu ifa ile borcundan kurtulamaz. Ancak alacağı devreden tarafından yapılmış yanlış bir bildirim söz konusu olursa borçlu borçtan kurtulur. Devreden alacaklının yapmış olduğu yanlış bildirim, alacaklı olduğunu iddia eden kişiye ödeme yapma yetkisi olarak kabul edilebilir.¹⁷¹

Devralan borçludan ifayı talep ettiğinde, alacağın kendisine devredilmiş olduğunu ve alacağın varlığını ispatlamak durumundadır. Alacağın devredildiğini kanıtlamak kolaydır. Devir sözleşmesi yazılı geçerlilik şekline bağlanmış olduğu için geçerlilik şekli bir ispat aracı olarak kullanılarak devir kanıtlanabilir. Alacağın varlığının kanıtlanması

---

¹⁶⁹ Arsebük, s. 9; Beck/Mielert, s. 69; Oser/Schönenberger, s. 984; Palandt/Grüneberg, s. 433.

¹⁷⁰ von Tuhr/Escher, s. 359.

¹⁷¹ von Tuhr/Escher, s. 360.

için ise devralan tarafından devredenden alacağa ilişkin tüm bilgi ve belgelerin teslimi istenmiş olmalıdır.¹⁷²

III. Borçlunun Tevdi İmkan

Türk Borçlar Kanunu m. 187’de “*Borçlunun Durumu*” başlığı altında borçlunun ifadan kaçınması ve tevdi imkanı düzenlenmiştir. Madde, alacağın kime ait olduğunun çekişmeli olması halinde borçluya tevdi imkanı tanımakta ve hatta bu durumda tevdi etmemenin sonuçlarını borçluya yükleyerek bu imkanı tevdi yükümlülüğüne yaklaştırmaktadır. Bu madde borçlunun kusuru olmaksızın alacaklıyı tespit edememesi, “alacaklının kimliğinde duraksama yaşaması” halinde tevdi imkanı tanıyan “*Diğer İfa Engelleri*” başlıklı TBK m. 111’in özel bir görünümüdür.¹⁷³

Borçlunun kime ifada bulunacağını tespit edemediği her durumda alacağın çekişmeli olduğundan bahsedilemez. Borçlu alacaklıyı tespit için her türlü çabayı göstermiş ve başvurabileceği araştırma yollarını kullanmış ancak alacaklının kim olduğunu tespit edememişse tevdi imkanı doğar.¹⁷⁴

Taraflar arasında alacağın varlığına ilişkin çekişme bulunması, birden fazla devir durumunda borçlunun kimin alacaklı olduğunu tespit edememesi, yapılan devir sözleşmesinin geçersizliği iddiası gibi hallerde borçlu kime ifada bulunacağını tespit edemeyebilir. Borçlu bu durumda alacaklı olmayan birine ifada bulunursa asıl alacaklı borçludan yeniden ifa talep edebilir. Zira m. 187/II sorumluluğu alacağın çekişmeli olduğunu bilmesine rağmen ifada bulunan borçluya yüklemiştir. TBK m. 187/I ile tanınan tevdi imkanı borçluyu bu riskten korumaktadır.¹⁷⁵ TBK m. 187/III alacaklılar arasındaki

---

¹⁷² Kılıçoğlu, s. 1026.

¹⁷³ Tunçomağ, s. 1110.

¹⁷⁴ Oser/Schönenberger, s. 986.

¹⁷⁵ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 258.

çekişmenin mahkemeye taşınması ve borcun muaccel durumda olması koşuluyla taraflardan her birinin borçluyu edimi tevdiye zorlayabileceğini düzenlemiştir. Bu fıkranın uygulanabilmesi için borçlu herhangi bir defa veya itiraz ileri sürmemiş olmalı, borç muaccel olmalı ve dava süreci devam ediyor olmalıdır. Taraflar arasındaki çekişme dava konusu edilmemişse borçlu alacağı tevdi edip etmemekte serbesttir. Ancak borcu asli ve ferileriyle birlikte tevdi etmek şartıyla borçlu, borcundan ve temerrüde ilişkin sonuçlardan kurtulur.¹⁷⁶

Tevdi yeri TBK m. 107 esas alınarak borçlunun hakime başvurması üzerine hakim tarafından belirlenir. Borçlunun borçtan kurtulabilmesi, tevdinin ifa anlamına gelmesi için borcun tam bir şekilde örneğin işlemiş temerrüt faizleriyle birlikte tevdiye bırakılması gerekir.¹⁷⁷

IV. Borçluya Ait Savunmalar

Devralanın ifa talebi durumunda borçlu, devri öğrendiği zaman devredene karşı sahip olduğu itiraz ve defileri devralana karşı ileri sürebilir.¹⁷⁸ Borçlu alacağın vadesinin gelmediğini, fiil ehliyetsizliği, irade eksikliği veya şekle uyulmaması nedeniyle alacağın doğmadığını, borçlu ile alacaklı arasında doğumu şarta bağlı olan alacak için şartın henüz gerçekleşmediğini, alacağın zamanaşımına uğramış olduğunu, ifa edilmiş olduğunu, ödemelik defini alacağı devralana karşı ileri sürebilir.¹⁷⁹ Bu imkan, alacağın devriyle

---

¹⁷⁶ Oser/Schönenberger, s. 987; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 259; Tunçomağ, s. 1110.

¹⁷⁷ Tunçomağ, s. 1110.

¹⁷⁸ Ayan, s. 78.

¹⁷⁹ Ayan, s. 78-79; von Tuhr/Escher, s. 365.

sözleşmede gerçekleşen taraf değişikliğinin, sözleşmenin içeriğini değiştirememesinden doğar.¹⁸⁰

Borçlu devralana karşı sadece devreden ile olan hukuki ilişkiden kaynaklanan defî ve itirazları değil, taleplerin karşılıklılığı temel gereklilik olmasına rağmen devredene karşı sahip olduğu takas hakkını TBK m. 188'deki şartlara uygun olmak suretiyle devralana karşı kullanabilir. Bu durum takas hakkında karşılıklılığın istisnasını oluşturmaktadır.¹⁸¹

---

¹⁸⁰ Palandt/Grüneberg, s. 629.

¹⁸¹ Arsebük, s. 9; Doğan/Atamulu/Şahan, s. 330; von Tuhr/Escher, s. 367.

İKİNCİ BÖLÜM

ALACAĞIN DEVRİNİN SÖZLEŞME İLE SINIRLANDIRILMASI VE YASAKLANMASI

1. DEVRİN SINIRLANDIRILMASI ve YASAKLANMASI KAVRAMI, AMACI ve SÖZLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ PRENSİBİ

I. Alacağın Devrinde Sınırlama ve Yasak Kavramları

Alacağın devri, devri mümkün olan bir alacağın alacaklı ve devralan arasında yapılan bir sözleşme ile devrini ifade eder. Devrin geçerli olması için kural olarak borçlunun rızası gerekmez. Rızası gerekmeyen borçlu devir işleminin tarafı değildir.¹⁸² Alacağın devri işlemiyle beraber borçlunun muhatabı değişir. Borçlu artık istisnai haller dışında, ancak alacağı devralana yapacağı ifa ile borçtan kurtulabilir.¹⁸³ Borçlunun rızası aranmadan alacağın devredilmesini kanun ve mahkeme kararı sınırlandırıp yasaklayabileceği gibi taraflar aralarında anlaşarak sözleşme ile de devri sınırlandırabilir veya yasaklayabilirler.¹⁸⁴ Bu durumda sözleşme, kanun ve mahkeme kararı gibi bir devir engeli haline getirilmiş ve devir engeli sözleşmeden doğmuş olur.¹⁸⁵

---

¹⁸² Ayan, s. 71.

¹⁸³ Ayan, s. 78.

¹⁸⁴ Arsebük, s. 7.

¹⁸⁵ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 247.

Alacaklı ve borçlu tarafından yapılan bu sözleşmeye, devir yasağı anlaşması (“*pactum de non cedendo*”), sözleşme ile belirlenen devir engeline, sözleşmeye dayanan devir yasağı veya devir sınırlandırması denir.¹⁸⁶

Alacağın devriyle, edim yükümlülüğün muhatabı değişir. Bu, borçlu için dezavantajlar ve zorluklar manasına gelebilir. Örneğin alacağın kısmi olarak devri veya aynı hukuki ilişkiden doğan alacakların birden fazla kişiye devredilmesi borçlu için sıkıntılı bir durum oluşturabilir. Borçlunun belirli bir alacaklıya ödeme yapmasında kişisel menfaati de söz konusu olabilir.¹⁸⁷

Taraflar sözleşmede borcun devredilmeyeceği hususunda anlaşmışlarsa burada mutlak devir yasağından söz edilir. Ancak bazen taraflar devri bütünüyle engellemek yerine devri zorlaştıracak bazı şartlara bağlayabilir. Devre zaman kısıtlaması getirebilir hatta devir için üçüncü bir kişinin onayını şart koşabilir, devrin hüküm ve sonuç doğurmasını bazı tamamlayıcı şartlara bağlayabilir. Tarafların devrin hüküm doğurmasını belirli şartlara bağlaması durumunda mutlak devir yasağı değil devrin sınırlanması söz konusu olur.¹⁸⁸

Devir yasağı kısmen getirilerek devrin yalnızca belirli kişilere karşı yasaklanması veya yalnızca belirli kişilerle devir sözleşmesi yapılabileceği kararlaştırılabileceği gibi devrin yalnız taraflar arasında belirlenen zaman diliminde yapılabileceği de kararlaştırılabilir.¹⁸⁹ Taraflar sözleşmede alacağın (A) veya (B) kişisine

---

¹⁸⁶ Oğuzman/Öz, s. 895.

¹⁸⁷ Battafarano, s. 168; Berger, s. 235.

¹⁸⁸ Cevdet Salih Şahiniz, "Alacağın Temlikinde Sözleşme İle Kararlaştırılan Temlik Sınırlama (Kısıtlama) ve Yasakları," *EBYÜ-HFD*, C. 10, S. 3-4, s. 495.

¹⁸⁹ Oser/Schönenberger, s. 972; Tunçomağ, s. 1084.

devredilebileceğini kararlaştırabilecekleri gibi, devir zamanı geldiğinde (A) veya (B) kişisi arasında seçim yapma hakkını devredene veya borçluya tanıyabilirler.¹⁹⁰

Alacağın devrini sınırlandıran veya yasaklayan sözleşmeler, alacağın meydana geldiği anda yapılabileceği gibi alacağın doğumundan sonra da yapılabilir. Devir yasağı, alacağı doğuran sözleşmeye ek bir madde konularak veya ayrı bir sözleşme düzenlenerek kararlaştırılabilir. Ancak daha sonra yapılan anlaşmanın önceden devredilmiş olan alacak karşısında geriye dönük etkisi yoktur.¹⁹¹

Tarafların devrin yasaklanması veya sınırlandırılması konusunda yaptıkları bu sözleşmedeki yasak veya sınırlandırmayı, sözleşmeye dayanan devir yasağı olarak nitelendirmekteyiz.

II. Alacağın Devrini Sınırlayan veya Yasaklayan Sözleşmelerin Amacı

Devirde borçlunun rızasının aranmaması kişinin alacaklısını beğenip seçemeyeceğine ancak ifa kaygısı nedeniyle borçlusunu seçmesi gerektiği düşüncesine dayanır. Alacağın devri ile borçlunun izin veya onayı alınmadan yeni bir alacaklı ile karşılaşma ihtimali varken; borçlu alacaklıya rızası olmadan yeni bir borçlu empoze edemez. Dolayısıyla borçlu alacaklıya karşı daha güçsüz bir durumdadır.¹⁹²

Alacağın devrinde borçlunun rızasının aranmaması, kanun koyucunun alacağın devri durumunda borçlunun korunması için bazı hükümler getirmesine neden olmuştur. Ancak alacağın devri durumunda borçlunun, kanunun korumayı tercih etmediği subjektif

---

¹⁹⁰ R. Cem Dinar, "Sözleşmeye Dayanan Temlik Kısıtlama ve Yasakları"; Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995, s. 71.

¹⁹¹ Becker Herman, **Art. 1-183 OR. Allgemeine Bestimmungen**, Band IV, 1. Abteilung, 2. Auflage, Bern 1945, Art. 164, N. 44, s. 783; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 195.

¹⁹² Eren, s. 1385.

menfaatleri de zedelenebilir. Kanun koyucunun koruduğu menfaatler dışında borçlu alacağın devredilmesinin getirdiği zorluklara katlanmak durumundadır. Örneğin alacaklı ile dostluğu bulunan borçlu, alacaklı ile aralarında bulunan özel ilişki nedeniyle borcunu zamanında ifa etmekten kaçınabilecekken, alacağın devredilmesiyle daha tahammülsüz bir alacaklıyla karşı karşıya kalabilir.¹⁹³

Taraflar iradelerine göre devir sözleşmesini yasaklayarak veya sınırlandırarak alacaklının değişmesinin borçlu için doğurabileceği sıkıntıları engellemektedir. Doktrindeki ortak görüş, alacağın devrini yasaklayan veya sınırlayan anlaşmaların borçlunun isteği üzerine ve borçlunun özel menfaatleri esas alınarak yapıldığı yönündedir.¹⁹⁴ Borçlu alacağın devredilmesiyle birlikte kime karşı borçlu olabileceğini bilmediği için kendini bazı risklerden korumak ister. Örneğin taraflar, borçlunun bazı hasımlarına karşı borçlu durumunda kalmak istememesi nedeniyle devrin yalnızca belirli kişilere karşı yapılmayacağını kararlaştırabilir.

Kural olarak alacaklı alacağını dilediği gibi devretmekte özgürdür. Ancak bu özgürlük borçlu için çeşitli sıkıntılar doğurabilir. Bu nedenle borçlu devri yasaklayarak veya şarta bağlayarak alacağın rızası aranmaksızın devredilebilmesi dezavantajını lehine dengeleme imkanına sözleşme yaparak kavuşmuş olur.¹⁹⁵

III. Sözleşme Özgürlüğü Prensibi ve Alacağın Devrinin Sınırlandırılması

Sözleşmesi

Türk Borçlar Hukuku sisteminde irade özerkliği ilkesi temel ilkelerden biridir. Bu ilke sözleşme özgürlüğü, eşitlik ilkesi ve şekil özgürlüğü ilkesini kapsamaktadır.

---

¹⁹³ Erbayraktar, s. 136.

¹⁹⁴ Feyzioğlu, s. 633; von Tuhr/Escher, s. 347.

¹⁹⁵ Şahiniz, s. 496.

Taraflara aralarındaki hukuki ilişkiyi özgürce düzenleme yetkisi veren irade özerkliği ilkesi hukuki işlem ve sözleşme ile sağlanır. İrade özerkliğinin alt ilkesi sözleşme özgürlüğü iken sözleşme özgürlüğü; sözleşme yapıp yapmama, sözleşmenin karşı tarafını seçme, içeriğini belirleme, sözleşmeyi değiştirme ve sona erdirme özgürlüklerini kapsar.¹⁹⁶

Özel hukukumuz, sözleşmenin karşı tarafının özgür seçimini de içeren sözleşme özgürlüğü ilkesine dayanmaktadır. Devretme hakkı, borçluya yeni bir alacaklıyı zorunlu kıldığı ölçüde bu ilkedен sapar. Alacağın devredilebilmesi, borç sözleşmesinin karşı tarafını belirleme yetkisini önceki alacaklıya verir. Alacağın devrinin sözleşmeye dayalı olarak yasaklanması veya sınırlandırılması, sözleşmeyi imzalayan borçlunun, sözleşmenin karşı tarafını seçme özgürlüğü ilkesine geri dönmesi anlamına gelir; çünkü borçlu sözleşmeyi imzaladığı alacaklı ile edim ilişkisini sürdürmekte özgürdür.¹⁹⁷

Kanunun veya işin niteliğinin alacağın devrine engel oluşturmadığı hallerde bu defa da taraflar devri engelleyecek veya sınırlandıracak bir anlaşma yapabilir. Devri engelleyen veya sınırlandıran bu sözleşmeye devretmeme anlaşması ("*pactum de non cedendo*") denilmektedir. Bu anlaşmanın varlığı sözleşme özgürlüğü ilkesine ve Türk

---

¹⁹⁶ Ateş Derya, "Sözleşme Özgürlüğü Yönünden Dürüstlük Kuralları", **TBB Dergisi**, S. 72, 2007, s. 77; Hasan Erman, "Borçlar Hukukunda Akit Serbestisi ve Genel Olarak Sınırlamaları," **Journal of Istanbul University Law Faculty**, C. 38, S. 1-4, 1973, s. 603 vd.

¹⁹⁷ Berger, s. 228.

hukukunda TBK m. 183/I'e dayanır. Taraflar bir alacağın devredilmesinde nasıl özgürse alacağın devrini yasaklamakta veya devir şartlarını zorlaştırmakta da özgürdür.¹⁹⁸

Alacağın devrini kısmen veya tamamen yasaklayan sözleşmeler irade özerkliği ve onun alt ilkesi olan sözleşme özgürlüğünün yansımasıdır.¹⁹⁹ Sözleşme özgürlüğünün tüm kapsam ve sınırları burada da uygulanacaktır. Devir sınırlama ve yasakları onlarca yıldır birçok ekonomik sektörün düzenlediği sözleşmelerde yer almaktadır. Sanayi ve ticaret şirketlerinin ortaklarına devir yasağı koymasında, sigorta şirketleri ve bankacılık sektöründeki sözleşmelerde sıklıkla devir yasaklarına rastlanmaktadır.²⁰⁰

Alacaklı ve borçlu alacağın hiç veya kısmen devredilemeyeceğini, alacağın kimlere devredilip devredilemeyeceğini, alacağın hangi koşullar altında devredilip devredilemeyeceğini, hangi süre boyunca devir yasağının geçerli olacağını, alacağın devredilebilir olmasının şartlarını, alacağın devrinin geçerliliğinin borçluya bildirim veya borçlunun iznine bağlanmasını kararlaştırabilirler.²⁰¹

Alacaklı ve borçlu, sözleşme özgürlüğünün yansıması olarak, devir yasağını her zaman değiştirebilir veya devir yasağını tamamen kaldırarak alacağın tekrar devredilebilir hale gelmesini sağlayabilir. Bu durumda alacağın devir kabiliyeti

---

¹⁹⁸ Daniel Girsberger/ Johannes Lukas Hermann, in: Huguenin Claire/Hilty Reto M. (Hrsg.), **Schweizer Obligationenrecht 2020 – Entwurf für einen neuen allgemeinen Teil**, Art 164, s. 492.

¹⁹⁹ Oğuzman/Öz, s. 594.

²⁰⁰ Berger, s. 226.

²⁰¹ Ali Şafak/ Duygu Eraslan/ Evren Baklacı Çakıroğlu/ Mustafa Ünlütepe/ Tuğçe Öztürk Almaç/ Nurdoğan Ünal, **Alacağın Temliki (Devri) Özel Görünüş Biçimleri**, 2. Baskı, Seçkin, Ankara 2021, s. 48; von Tuhr/Escher, s. 347; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 194-195.

canlanmış olur.²⁰² Alacağın devrinin sözleşme ile yasaklanması esasen alacaklının sözleşme yapma özgürlüğünü borçlu lehine sınırlandırması anlamına da gelmektedir.²⁰³

Prensip olarak kaynağı fark etmeksizin (kanun, sebepsiz zenginleşme, haksız fiil, sözleşme veya diğer bir sebep) her alacak devredilebilir. Çekişmeli alacaklar da devir sözleşmesine konu olabilir.²⁰⁴ TBK m. 183/I uyarınca alacağın borçlunun rızası aranmaksızın devredilebilmesi için üç husustan birinin bu devre engel oluşturmaması gerekir. Bu haller, kanun, işin niteliği veya tarafların aralarında yapacağı devir engeli sözleşmesidir. O halde alacağın devri, borçlu ve alacaklı arasında yapılacak bir sözleşme ile engellenebilir.²⁰⁵

Alacağın devrini kısmen veya tamamen yasaklayan sözleşme TBK m. 181/I'e dayanır ve TBK'da sözleşmenin kurulmasına ilişkin genel hükümlere tabidir. Tabii olarak bu sözleşme tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarını içermelidir.²⁰⁶

---

²⁰² Dinar, s. 46'dan naklen, M. Blaum: Das Abtretungsverbot nach 399, 2. Alternative BGB und seine Auswirkungen auf den Rechtsverkehr, Dissertation, Frankfurt am Main, Bern, New York 1983, s. 70.

²⁰³ Şafak/Eraslan/Baklacı Çakıroğlu/Ünlütepe/Öztürk Almaç/Ünal, s. 48; Ozanemre Yayla, s. 196.

²⁰⁴ Eren, s. 1399.

²⁰⁵ Oser/Schönenberger, s. 968.

²⁰⁶ Dayınlarlı, s. 190.

2. DEVRİN SINIRLANDIRILMASI SÖZLEŞMESİ

I. Genel Olarak

Devir yasağı sözleşmesi (*pactum de non cedendo*), kanuni veya niteliği gereği devir engeli bulunmayan, bir başka deyişle devredilebilir bir alacak hakkının devrinin yasaklanması veya sınırlandırılması konusunda alacaklı ve borçlu tarafından yapılan sözleşmedir.²⁰⁷

Sözleşmenin kurulmasının temel şartı olarak tarafların iradeleri alacağın devrinin yasaklanması veya devri zorlaştıracak bazı şartların eklenmesi yönünde olmalıdır. Devir yasağına ilişkin sözleşmeler de sözleşmelerin geçerliliği için aranan şartlara uygun olarak yapılmalıdır. Devir yasağı veya sözleşmede belirlenen devir şartları kanuna, ahlaka veya kamu düzenine aykırı olmamalıdır. Alacağın devri sözleşmeleri için sözleşmelerin genel geçerliliği hakkında ifade edilen hususlar kıyas yoluyla alacağın devrinin sınırlandırılması sözleşmeleri için de uygulanmalıdır.²⁰⁸

Yargıtay kararında, kişiyi zora sokacak sınırlamalar öngören sözleşmeler için: *“bireylerin kişiliklerini ekonomik varlıklarının temellerini ahlaki anlayışlarla bağdaşamayacak bir biçimde fiziki ahlaki ekonomik bakımdan tehlikeye sokan sınırlanmalar aşırı olup, bu sınırlamaları öngören sözleşmeler geçersiz sayılırlar”* denilmektedir.²⁰⁹

Devir yasağı anlaşması ayrı bir sözleşme olarak yapılabileceği gibi sözleşmelerde bir madde olarak da bulunabilir.²¹⁰ Devri mümkün olan her alacağın devrinin

---

²⁰⁷ Dayınlarlı, s. 189; Erbayraktar, s. 133; von Tuhr/Escher, s. 346.

²⁰⁸ Dinar, s. 48.

²⁰⁹ YHGK, 1973/4-1088 E., 1976/209 K., 11.02.1976 T. (Lexpera, E.T.: 03.04.2022).

²¹⁰ Knut Wolfgang Nörr/ Robert Scheyhing/ Wolfgang Pöggeler: **Sukzessionen: Forderungszession, Vertragsübernahme, Schuldübernahme**, 2. Auflage, s. 29.

yasaklanması veya sınırlanması mümkündür. Ancak devir yasağı sözleşmesi uygulamada daha çok para alacakları için yapılmaktadır.²¹¹

II. Sözleşmenin Tarafları

Alacağın devredilemeyeceğine veya ancak belirli şartlar çerçevesinde devredilebileceğine ilişkin sözleşme, dar anlamdaki borç ilişkisinin tarafı olan alacaklı ve borçlu tarafından yapılır. Sözleşmenin tarafı olan alacaklı ve/veya borçlu gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir.²¹²

Devir yasağı sözleşmesinin bir tarafı, kural olarak borçlunun rızasını aramaksızın alacağı devredebilecek alacaklıdır. Diğer tarafında ise, rızası alınmadan yapılan alacaklı değişikliğinin yaratacağı tehlikelerden korunmak isteyen borçlu vardır. Devir yasağı sözleşmesi, devir dolayısıyla kendisi açısından meydana gelebilecek risklerden korunmak isteyen borçlunun menfaatinde. Kanun koyucu, borçlunun rızasına ihtiyaç duymadan alacağı devredebilecek borçlu ile devrin sakıncalarından çekinen borçlu arasında devir yasağı sözleşmesi akdedilmesine imkan vererek menfaatler dengesini korumuştur.²¹³

Devir yasağı sözleşmesinin alacaklı ve borçlu arasında yapılması gerekir. Üçüncü kişiyle yapılacak bir devir yasağı sözleşmesi, alacaklının tasarruf yetkisini kısıtlamaz. Böyle bir sözleşme alacağın devredilmeyeceğinin üçüncü kişiye karşı taahhüt edilmesi anlamına gelir ve borçlandırıcı işlem niteliğindedir. Alacaklı, üçüncü kişiyle yaptığı bu sözleşmeye rağmen alacağı devrederse, bu devir geçerlidir ancak sözleşmenin ihlali nedeniyle üçüncü kişinin uğradığı zararı gidermek mecburiyetinde kalabilir.²¹⁴

---

²¹¹ Erbayraktar, s. 134.

²¹² Şahiniz, s. 497.

²¹³ Beer, s. 181.

²¹⁴ Feyzioğlu, s. 632.

Devir yasağı sözleşmesi alacaklı ve borçlu arasında yapıldığından, alacağı devreden ile devralan arasında zincirleme devri engellemek amacıyla bir devir yasağı sözleşmesi yapılması TBK m. 183/I anlamında *pactum de non cedendo* işleminin sonuçlarını meydana getirmez. Bu anlaşmaya rağmen alacak devredildiğinde, anlaşma borçlunun lehine yapılmış olsa bile devir geçerli olur. Ancak devreden kişi, sözleşmeye aykırılık nedeniyle ilk devreden tazminat talebiyle karşılaşabilir.²¹⁵

III. Sözleşmenin Geçerlilik Şartları

A. Genel Olarak

Alacağın devri bir sözleşme niteliğinde olduğu için sözleşmelerin geçerlilik şartlarına ilişkin şartları taşımaktadır. Hukuka ve ahlaka aykırı olarak yapılan sözleşmeler kanun gereği hükümsüzdür. Sözleşme, tarafların irade beyanlarını yansıtmalı, temel unsurları içermeli, alacağın hangi koşullarda devredileceği veya devredilemeyeceği açıkça anlaşılmalıdır.²¹⁶

Türk Borçlar Kanunumuz sözleşmenin devrini m. 205/II'de birlik teorisini esas olarak düzenlemiştir.²¹⁷ Belirtmek gerekir ki, birlik teorisinin kabulüyle sözleşmenin devri alacak ve borçlar parçalanmadan gerçekleştiği için sözleşmede alacağın devrinin yasaklanmış olması sözleşmenin devrine engel oluşturmaz.²¹⁸ Zira sözleşmenin devri

---

²¹⁵ Ozanemre Yayla, s. 198.

²¹⁶ Şahiniz, s. 497.

²¹⁷ Sözleşmenin devri kavramının hukuki niteliğini açıklayan kombinasyon ve birlik teorileri ve TBK m. 205 düzenlemesi hakkında ayrıntılı bir çalışma için bkz. Hasan Ayrancı, **Sözleşmelerin Yüklenilmesi (Devri)**, Yetkin Basım Yayım, Ankara 2003, s. 39-53.

²¹⁸ Berger, s. 329.

alacaklı, borçlu ve devralanın katılımıyla gerçekleşir. Sözleşmenin devri ile birlikte, devri yasaklanmış alacaklar da devralana geçecektir.

Ayrıca alacağın devredilemeyeceğine ilişkin sözleşme alacaklının ölümü halinde alacak hakkının mirasçıya intikaline engel oluşturmaz.²¹⁹

B. Şekil Şartı

Alacağın devrini yasaklayan sözleşmeler, kanunda alacağın devri sözleşmelerinin yazılı şekil şartına bağlanmış olmasının aksine herhangi bir şekil şartına bağlı olmadan yapılabilir.²²⁰ Taraflar arasında borç doğuran sözleşme şekle tabi olsa bile buradan doğan alacağın devrinin yasaklanması şekle tabi değildir. Bu nedenle devir yasağı sözleşmesi yazılı veya sözlü olarak yapılabilir veya açık bir şekilde devir yasağı konulabileceği gibi taraflar devir yasağında örtülü olarak anlaşabilir.²²¹

Taraflar aralarında borç doğuran sözleşmeye bu sözleşmeden doğan alacağın devrini yasaklayan veya sınırlayan bir kayıt koyarak devri sınırlandırabilecekleri gibi bu sözleşmeden bağımsız bir sözleşme yaparak da söz konusu alacağın devrini sınırlandırabilirler. Devir yasağı sözleşmesi borcun doğumundan önce, birlikte veya sonra (geçmişe etkili değildir) yapılabilir.²²²

---

²¹⁹ Berger, s. 329.

²²⁰ Gümüş, s. 17; Oğuzman/Öz, s. 594; Tunçomağ, s. 1084.

²²¹ Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 195. Ancak doğal olarak, eğer bir devir sınırlandırması varsa bunun açıkça belirtilmesi gerekir. Çünkü tarafların örneğin “alacağın yalnızca mart ayında devredilebilir olduğu fakat nisanda yapılan devrin geçersiz olacağı” konusunda zımni olarak anlaşmaları mümkün değildir.

²²² Nomer, s. 544; Oser/Schönenberger, s. 972; Palandt/Grüneberg, s. 626; Şahiniz, s. 499; von Tuhr/Escher, s. 347.

IV. Devir Yasağı Çeşitleri

A. Genel Olarak

Taraflar, sözleşme özgürlüğü prensibi çerçevesinde, alacağın devrini tamamen yasaklayabilir veya zorlaştıracak bazı şartlara bağlayabilir. Devir yasağı sözleşmesi, alacağın tedavül etmesini tamamen veya belirli koşullar (bildirim, rıza) sağlanana kadar ortadan kaldıran sözleşmeyi ifade eder. Alacağın devrinin tamamen yasaklanması mutlak devir yasağı olarak nitelendirilir. Devrin birtakım zorlaştırmacı şartlara bağlanması ise sınırlı devir yasakları ile sağlanır.²²³

B. Mutlak Devir Yasağı

Sözleşmede taraflar alacağın devredilmesini bütünüyle yasaklamışsa mutlak devir yasağından söz edilir.²²⁴ Başka bir deyişle taraflar arasındaki sözleşmeye koydukları kayıt veya yeni bir devir yasağı sözleşmesiyle alacağın kimseye hiçbir koşulda devredilmemesi hususunda anlaşmışlarsa devrin sınırlandırılması değil, mutlak devir yasağı söz konusudur.

Alacaklı ve borçlu, alacağın devredilemeyeceği konusunda anlaşmış fakat devir şartlarını belirlememişlerse mutlak devir yasağı söz konusudur. Zira taraflar devri bazı şartlara tabi kılmak istiyorsa özel devir sınırlamaları üzerinde anlaşmaları gerekir.

C. Devrin Sınırlandırılması (Kısıtlanması)

Taraflar devri bütünüyle yasaklamamış ancak bazı şartlara bağlamışsa, devri zorlaştıracak bazı sınırlamalar getirmişse burada sınırlı devir yasağından başka bir deyişle devrin sınırlandırılmasından söz edilecektir. Örneğin sözleşmede devrin yapılabileceği

---

²²³ Becker, Art. 164, N. 45, s. 784; Şahiniz, s. 500.

²²⁴ Oser/Schönenberger, s. 972.

veya yapılamayacağı kişiler, devrin yapılabileceği veya yapılamayacağı zaman dilimi belirlenmişse, devir borçlunun veya üçüncü kişinin onayına bağlanmışsa devrin sınırlandırılması söz konusudur.²²⁵ Kanunun da devri bazı şartlara bağlayarak sınırladığı durumlar mevcuttur. Manevi tazminat alacağının devrinin karşı tarafın kabulüne bağlanması (TMK m. 25/IV), ürün kirasında kiralananın kullanım hakkı devrinin kiraya verenin rızasına bağlanması (TBK m. 366/I) bu sınırlandırmalara örnek olarak verilmektedir.²²⁶

1. Devrin Hüküm Doğurmasının Borçlunun veya Üçüncü Kişinin Onayına Bağlanması

Devrin sınırlandırılması anlaşmalarının en yaygın olarak yapılanı devrin hüküm ve sonuç doğurmasının borçlunun rızasına bağlanmasıdır. Burada taraflar alacağın devrinin ancak borçlunun veya tarafların belirlediği üçüncü kişinin rızasıyla yapılabileceği konusunda anlaşmıştır. Bu anlaşma özellikle borçlunun istemediği kişilere karşı borçlu konumda olmasını engelleme amacı güder. Alacağı devretmek isteyen alacaklı borçlunun onayını ister, borçlu onay vermezse devir engellenmiş olur.²²⁷ Alacaklı daha sonra başka bir üçüncü kişi için de onay isteyebilir.

Uygulamada, idarenin borçlu sıfatıyla özel hukuk kişileriyle yaptığı sözleşmelerde, alacağın devri idarenin yazılı izni şartına bağlanmaktadır.²²⁸ İdare, yazılı

---

²²⁵ Şahiniz, s. 501.

²²⁶ Çetiner/Furrer/Muller-Chen, s. 746.

²²⁷ Şahiniz, s. 501.

²²⁸ Yargıtay 13. HD, E. 2015/14545, K. 2017/1808, T. 15.02.2017 (Legalbank, E.T. 25.03.2022); Yargıtay 15. HD, E. 2014/5638, K. 2015/3418, T. 17.06.2015 (Legalbank, E.T. 25.03.2022); Yargıtay 23. HD., E. 2015/10172, K. 2017/852, T. 20.03.2017 (Legalbank, E.T. 25.03.2022): “...Dava dışı yüklenici şirketle davalı üniversite arasında

izin yanında devir sözleşmesinin noterlikçe düzenlenmesi ve idarece istenen kayıtları taşımasını da devrin geçerliliği için şart koşabilmektedir.²²⁹

Bazen devrin geçerliliği üçüncü bir kişinin onayına bırakılabilir. Burada alacaklının, borçlunun değil üçüncü bir kişinin devre onay vermesini araması söz konusu olur. Bu halde alacağın devri ancak bu üçüncü kişi onay veya rıza verirse geçerli olur. Bu onay alınmadan yapılan alacağın devri geçerli şekilde hüküm ve sonuç doğurmayacaktır ve borçlu devralan üçüncü kişiye karşı devir sınırlamasını ileri sürerek ifadan kaçınabilecektir.²³⁰

2. Devrin Hüküm Doğurmasının Borçluya İhbar Şartına Bağlanması

Alacağın devrinin hüküm ve sonuçlarını doğurması için kural olarak borçlunun rızası aranmamaktır. Borçlu bu durumun oluşturabileceği riskleri bertaraf etmek amacıyla devrin geçerliliği için sözleşmeye kendisine alacağın devredildiğinin ihbar edilmesi şartı

---

yapılan sözleşmenin 13/2. maddesine göre; "yüklenici yapılan işe dair hak ediş ve alacaklarını idarenin yazılı izni olmaksızın başkalarına devir veya temlik edemez." Sözleşmede yer alan bu hüküm nedeniyle, dava dışı yüklenici davalı üniversitenin rızasını olmaksızın alacağını temlik edemeyeceğinden davacı, dava dışı yükleniciyle aralarındaki temliknameye istinaden davalı üniversiteden talepte bulunamaz. Davacı tarafından, alacağın temliki hususunda davalı üniversitenin yazılı izninin alındığı da iddia ve ispat edilememiştir. Hal böyle olunca davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bozmayı gerektirir".

²²⁹ Bursa BAM, 7. HD, E. 2018/239, K. 2018/196, T. 28.03.2018 (Legalbank, E.T. 02.04.2022); Yargıtay 23. HD, E. 2015/6846, K. 2016/1208, T. 29.02.2016 (Legalbank, E.T. 02.04.2022); Yargıtay 15. HD, E. 2019/3767, K. 2020/1871, T. 25.06.2020 (Legalbank, E.T. 02.04.2022).

²³⁰ Şahiniz, s. 502.

koydurabilir. Taraflar yeni bir sözleşmeyle de alacağın devrinin borçluya ihbar edilmesi durumunda sonuç doğuracağı konusunda anlaşabilirler. Taraflar yapılacak bu ihbarı şekil şartına da bağlayabilirler. Örneğin sözleşmede noter yoluyla ihbar şartı konulmuşsa alacaklı alacağını devrettikten sonra borçluya noter yoluyla ihbarda bulunacak, alacağın devri ancak bundan sonra hüküm ve sonuç doğuracaktır.²³¹

Tarafların kararlaştırdıkları ihbarın TBK m. 186'daki bildirim ile karıştırılmaması gerekir. TBK m. 186 gereğince, borçlu, kendisine yeni alacaklı bildirilmemişse önceki alacaklıya iyiniyetle ifada bulunarak borcundan kurtulabilir.²³²

3. Diğer Devir Sınırlamaları ve Sınırlı Devir Yasağının Mutlak Devir

Yasağına Dönüşmesi

Alacağın devrini sınırlandıran sözleşmeler, sözleşme özgürlüğü prensibine dayanır. Sözleşme özgürlüğü gereği, emredici hükümlere, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı olmamak şartıyla taraflar, devri her şekilde sınırlandırabilir. TBK m. 27/I gereğince: *“Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.”*

Sözleşme özgürlüğü sınırları çerçevesinde devri sınırlandıran çok çeşitli anlaşmalar yapılabilir. Örneğin taraflar bölünebilir bir alacağın sadece bir kısmının devredilemeyeceği konusunda anlaşabilir.²³³ Taraflar, birden fazla alacaklı ile hukuki ilişki kurmak istemeyen borçlu nedeniyle, alacağın kısmen devredilemeyeceğini, yalnızca bütün olarak devredilebileceğini kararlaştırabilir.²³⁴ Sözleşmede alacağın devri

---

²³¹ Oser/Schönenberger, s. 972; Tunçomağ, s. 1084.

²³² Bkz. s. 46 vd.

²³³ Feyzioğlu, s. 632; Oruç Hami Şener, **Factoring'de Borçlunun Hukuki Durumu ve Özellikle Temlikin Sözleşmeyle Yasaklanması**, Ankara 2005, s. 78.

²³⁴ Goode, s. 402.

sözleşmesinin tarafların belirlediği bir zaman diliminde yapılabileceği veya yine tarafların belirlediği bir zaman diliminde alacağın devredilemeyeceği kararlaştırılabilir.²³⁵

Devrin şahıs bakımından sınırlandırılması mümkündür. Örneğin taraflar alacağın yalnızca factoring şirketlerine devrini yasaklayabilir. Bu halde alacak factoring şirketi dışında kalan üçüncü kişiye devredilebilir.²³⁶ Devrin belirlenmiş kişilere yapılabileceğine ilişkin sınırlandırma da yapılabilir.²³⁷ Devrin geçerliliği tarafların belirlediği bir makamın onayına bırakılabilir. Örneğin şu şekilde bir devir yasağı sözleşmesi formüle edilebilir: *“Alacaklı, bu sözleşme kapsamındaki haklarını devredebilir. Ancak devir X Devleti dışında ikametgahı bulunan bir tarafa yapılırsa, devrin geçerliliği X Devleti makamlarının onayına tabidir.”*²³⁸

Taraflar, alacağın devrinin yalnızca belirli bir kişiye yapılabileceğini kararlaştırmış fakat kişi devrin sınırlandırılmasından sonra fakat henüz devir gerçekleşmeden önce ölmüşse sözleşmenin akıbeti ne olacaktır? Bu durumda devir için bu kişinin kişisel özellikleri sözleşmenin yapılmasında etkili ise devir mirasçılara yapılamaz. Kararlaştırılan sınırlı devir yasağı mutlak devir yasağına dönüşür. Aynı sonuç devrin sadece belirli bir tüzel kişiliğe yapılabileceğinin kararlaştırılması halinde söz konusu tüzel kişinin kişiliğinin son bulmasında da uygulanmalıdır. Bu durumda taraflar anlaşarak alacağın devredilebileceği yeni bir kişi belirleyebilir.

---

²³⁵ Feyzioğlu, s. 632; Şener, s. 78; Tunçomağ, s. 1084; von Tuhr/Escher, s. 347.

²³⁶ Şener, s. 78.

²³⁷ Feyzioğlu, s. 632; Tunçomağ, s. 1084; Şener, s. 78; von Tuhr/Escher, s. 347.

²³⁸ Goode, s. 400.

Taraflar alacağın yalnızca belirli bir zaman diliminde yapılabileceğini kararlaştırmış fakat bu zaman diliminde devir yapılmamışsa, sınırlı olarak kararlaştırılan devir yasağı mutlak devir yasağına dönüşecektir.²³⁹

3. DEVİR YASAĞI SÖZLEŞMESİNİN UYGULAMADAKİ GÖRÜNÜM ŞEKİLLERİ

I. Borçlunun Yanlış Kişiye İfa Riskinden Korunma İsteği

Borçlu alacağı devredilemez hale getirmekle sadece alacaklıyla muhatap olmasını sağlamak ister. Böylece alacağın devrini veya kısmi devirleri kaydetme ve borcun kime ödeneceğini takip etme zahmetinden kurtulacaktır.²⁴⁰ Borçlunun faturalarının açık bir şekilde düzenlenmesinde ve muhasebe kayıtlarının doğru tutulmasında şüphesiz menfaati vardır. Alacaklı kendisini devir bildirimini gözden kaçırma riskinden korumak isteyebilir.²⁴¹

Alacağın devri durumunda borçlunun hesapların tutulmasına yönelik yükümlülükleri artar. Özellikle büyük çaplı bir işletme için düşünüldüğünde, alacağın devri işletmeye bildirilse bile devrin muhasebe birimine bildirilmesi ve kayıtlara işlenmesi zaman alabilmektedir. Bu durumda bildirim hakkında bilgisi olmayan muhasebe biriminin yanlışlıkla eski alacaklıya ifada bulunması riski vardır. Devredene ifada bulunan borçlu borcu tekrar ifa etmek mecburiyetindedir.²⁴² Devredene ifa

---

²³⁹ Şahiniz, s. 503.

²⁴⁰ Girsberger/Hermann, Art 164, s. 493.

²⁴¹ Roy Goode, "Assignment clauses in international contracts," **International Business Law Journal**, 2002, S. 3-4, s. 395.

²⁴² Alexander Nefzger, **Vertragliche Abtretungsverbote**, Berlin 2013, s. 48.

durumunda sebepsiz zenginleşme hükümlerine başvurma imkanı olsa bile devredenin acze düşmesi veya iflas etmesi halinde taleplerinin sonuçsuz kalması mümkündür.²⁴³

Bölünebilir bir alacağın birden çok kişiye kısmi devri mümkündür. Bu durumda alacağa bağlı olan haklar devredilen kısımla orantılı olarak yeni alacaklılara geçer.²⁴⁴ Kısmi devir durumunda borçlu, borçtan kurtulmak için alacağın devredildiği kişiye ifada bulunmak zorundadır. Alacağın makul kabul edilemeyecek şekilde çok fazla parçaya bölünerek devri TMK m. 2 dürüstlük kuralına aykırı olsa dahi, bu sınır aşılmadığında da borçlunun, birden fazla kişiye ifada bulunması tek kişiye ifaya kıyasla iş yükünü ve yanlış kişiye ifada bulunma riskini artırmaktadır.²⁴⁵

Devri yasaklamakla borçlu, muhasebe kayıtlarının eksik veya yanlış tutulması riskinden ve birden fazla devir durumunda oluşacak iş yükünden, en önemlisi ise yanlış kişiye yapılan ifa riskinden kendini korumaktadır.²⁴⁶

II. Borçlunun Alacaklının Şahsına İlişkin Menfaatleri

Genellikle alacaklının kimliği borçlu için önemli değildir ancak borçlunun ilk alacaklı ile olan borç ilişkisini sürdürmesinde kişisel menfaatleri olabilir. Bu menfaat alacaklının kişisel özelliklerine dayanabilir. Örneğin alacaklının merhametine güvenen borçlu, geç ifada bulunma durumunda herhangi bir yaptırımla karşılaşmayacağını düşünebilir. Borçlu daha talepkar ve aksaklıklara karşı daha az esnek olan bir alacaklıyla karşılaşmak istemez.²⁴⁷ Ayrıca borçlunun devreden ile sözleşme ilişkisi daha karmaşık

---

²⁴³ Şener, s. 75.

²⁴⁴ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 252; Oğuzman/Öz, s. 596.

²⁴⁵ Erbayraktar, s. 166; Şener, s. 75.

²⁴⁶ Girsberger/Hermann, Art 164, s. 493; Nefzger, s. 48.

²⁴⁷ Goode, s. 395; Nefzger, s. 49.

bir nitelikte olabilir ve devir durumunda borçlunun pozisyonu zayıflayabilir. Piyasa gücünü korumak isteyen borçlu devir yasağı sözleşmesini kullanabilir.²⁴⁸

Borçlu sözleşme yapmak istemeyeceği bir devralanla karşılaşmak istemeyebilir. Zira devir durumunda, artık sözleşmenin karşı tarafı devralandır. Bu durumu kontrol altına almak adına borçlu, devrin kendisinin onayına bağlanmasını alacaklı ile yapacağı devri sınırlayan bir sözleşmeyle sağlar.²⁴⁹

Borçlu kendi kaderini tayin hakkına devir yasağı sözleşmesiyle kavuşmuş olur. Devir yasağıyla yeni bir alacaklı ile karşılaşmaz veya devri onay şartına bağlayarak sözleşmenin karşı tarafını seçme özgürlüğüne sahip olur.²⁵⁰ Özellikle tacirler piyasaya karşı hakimiyetlerini kaybetmemek için borçlusu oldukları alacakların kontrolsüzce el değiştirmesini istemezler. Örneğin, işleri kötü gitmekte olan bir tacirin alacaklarının rakipleri tarafından devralınmamasında menfaati vardır.²⁵¹

III. Borçlunun Kendisinin veya Üçüncü Kişilerin Menfaatini Koruma İsteği

Kanun alacağın devri durumunda her ne kadar borçluyu korucuyu hükümler getirmiş olsa da borçlunun katlanmak zorunda olduğu sonuçlar da doğabilmektedir. Örneğin Kanun borçlunun takas hakkını düzenlerken takası zaman bakımından sınırlandırmaya tutmaktadır.²⁵²

---

²⁴⁸ Nefzger, s. 49.

²⁴⁹ Goode, s. 390.

²⁵⁰ Nefzger, s. 50.

²⁵¹ Erbayraktar, s. 168.

²⁵² Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 256.

Borçlu alacağın devri durumunda devralana, TBK m. 188/II'ye dayanarak, devreden kişiye karşı sahip olduğu takas hakkını ileri sürebilir.²⁵³ Takasın gerçekleşebilmesi için, borçlunun devredenle olan ilişkisinden doğan diğer defî ve itirazlar gibi, borçlunun devri öğrendiği sırada takas hakkının mevcut olması gerekir. Devrin bilindiği sırada henüz vadesi gelmemiş karşı alacaklara Kanun sınır koymaktadır. TBK m. 188'e göre: *“Borçlu, devri öğrendiği anda muaccel olmayan alacağını, devredilen alacaktan önce veya onunla aynı anda muaccel olması koşuluyla borcu ile takas edebilir.”* Kısmi devir durumunda borçlu, alacağı devredende kalan veya devralanda bulunan alacağıyla takas etmeyi seçebilir. Devralan alacaklı takas edilen alacak için devredene başvurabilir.²⁵⁴

Borçlu, alacağın devrini yasaklamakla takas hakkını sınırlandırmaya tabi olmadan korumak isteyebilir. Bu özellikle borçlu ile alacaklı arasında karşılıklı ödeme yükümlülüğü içeren sözleşmeler bakımından önemlidir.²⁵⁵

Esasen taraflar arasında bulunan sürekli ticari ilişki cari hesap sözleşmesine bağlanmışsa TTK m. 97 göz önüne alınarak cari hesaba bağlı alacakların devredilemeyeceği kabul edilmektedir.²⁵⁶ Zira TTK m. 97 gereğince: *“Cari hesaba geçirilen alacak ve borç kalemleri ayrılmaz bir bütün oluşturur. Cari hesabın kesilmesinden önce taraflardan hiçbiri, alacaklı veya borçlu sayılamaz. Tarafların hukuki durumunu ancak sözleşmenin sonundaki hesabın kesilmesi belirler”*.

---

²⁵³ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 256; Tunçomağ, s. 1115, von Tuhr/Escher, s. 367.

²⁵⁴ von Tuhr/Escher, s. 368.

²⁵⁵ Goode, s. 396.

²⁵⁶ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 246; von Tuhr/Escher, s. 345

Borçlu, borcunun ifa yerinin değişmesini istememesi nedeniyle devri yasaklayabilir. Zira alacağın devri nedeniyle edimin götürüleceği veya gönderileceği yer değişebilir. Borcun ifa yerinin tespiti, borcun gereği gibi ifasının gerçekleştirilmesi ve zamanında ifa yerinde ifada bulunmayan borçlunun borçlu temerrüdüne düşmemesi bakımından önemlidir.²⁵⁷ TBK m. 89/II gereğince: “*Alacaklıının yerleşim yerinde ifası gereken bir borcun doğumundan sonra alacaklıının yerleşim yerini değiştirmesi sebebiyle ifa önemli ölçüde güçleşmişse borç, alacaklıının önceki yerleşim yerinde ifa edilebilir*”. Görüleceği üzere Kanun, alacaklıının önceki yerleşim yerinde -bu alacağın devri durumunda ilk alacaklıının yerleşim yerini ifade eder- ifanın mümkün olması için, devir işleminin alacağın doğumundan sonra yapılmış olmasını ve ifanın borçlu açısından aşırı derecede güçleşmesini aramaktadır. Dolayısıyla alacağın doğumundan sonra bir devir varsa ve devir durumunda borcun ifası aşırı derecede güçleşmemekteyse, borçlu ifa yerinin değişmesine katlanmak mecburiyetindedir.²⁵⁸ Bu riskle karşılaşmak istemeyen borçlu, devri tamamen yasaklayabileceği gibi, sözleşmeye alacağın devredilmesi durumunda ifa yerinin değişmeyeceğine dair bir kayıt koydurabilir.

Alacağın devredilmesiyle birlikte alacağa bağlı olan feri haklar da devralana geçer. Bu durumda alacağa bağlı olan rehin ve kefile ilişkin haklar da kanunen ve başka hiçbir işlem gerekmeksizin yeni alacaklıya geçecektir.²⁵⁹ Bu durumda da kefilin veya rehin verenin yeni bir alacaklıya karşı ifada bulunması gerekebilir. Genellikle borçlunun ödeme gücüne duyulan güven nedeniyle kefalet sözleşmesi yapılsa da kefil başka bir

---

²⁵⁷ Rona Serozan, **İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme (Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı: Borçlar Hukuku Genel Bölüm C. III)**, 6. B., İstanbul 2014, s. 41.

²⁵⁸ Erbayraktar, s. 179.

²⁵⁹ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 14; Oğuzman/Öz, s. 596; Von Tuhr, s. 852.

alacaklı ile hukuki işlem yapma ihtimalini ortadan kaldırmak isteyebilir. Böylece borçlu kefilin talebiyle, kefil yani üçüncü kişi lehine, alacaklıyla bir devir yasağı sözleşmesi imzalayabilir. Bu sözleşme alacağın devri ihtimalini tamamen ortadan kaldırmaz zira devir borçlunun onayıyla geçerli hale gelebilir. Ancak bu durumda aralarındaki anlaşmayı bozması dolayısıyla borçlunun tazminat yükümlülüğü gündeme gelebilir.²⁶⁰

IV. Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Devir Yasağı

Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinde yüklenici (müteahhit), bağımsız bölümün kendisine devredilmesi karşılığında projede öngörülmüş olan belirli bir yapının inşasını üstlenir. Arsa payı sahibinin edimi ise proje tamamlandığında veya inşaat sürerken arsa payının (bağımsız bölümlerin) mülkiyetini yükleniciye devretmektir.²⁶¹

Kat karşılığı inşaat sözleşmesinde alacağın devrinden bahsedebilmek için, arsa sahibinin müteahhide inşaat tamamlandıktan sonra belirli bağımsız bölümlerin ona devredileceğini taahhüt etmesi, yani bir taşınmaz satış vaadi söz konusu olması gerekir. Yoksa henüz inşaat tamamlanmadan bağımsız bölümler müteahhide devredilmişse burada satış sözleşmesi vardır ve daha sonra müteahhidin bu bölümleri üçüncü kişilere devri de alacağın devrini değil satış sözleşmesini oluşturur.²⁶²

Ülkemizde çoğunlukla müteahhitler bu devir için inşaatın tamamlanmasını beklememekte, bağımsız bölümleri talep hakkını inşaat tamamlanmadan üçüncü kişilere devretmekte böylece finansman sağlamaktadır.²⁶³

---

²⁶⁰ Erbayraktar, s. 175.

²⁶¹ Reisoğlu, Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmeleri, s. 5.

²⁶² Engin, s. 14 dn. 31.

²⁶³ Engin, s. 14; Yargıtay 14. HD, E. 2007/13130, K. 2007/15128, T. 29.11.2007: “Kural, borç ilişkisinin sonucu olan edimin alacaklıya ifasıdır. Fakat hayat şartları, ticaret ve ekonomi gereksinimleri, alacaklının ifayı beklemeden alacağını başkasına devretmesi

Alacağın devrinde, borçlu, devredene karşı sahip olduğu defî ve itirazları devralana ileri sürebilir. Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinde bu durum, arsa payı sahibinin devralana, yüklenicinin henüz üzerine düşen borçları yerine getirmediyini ileri sürmesi şeklinde ortaya çıkabilir.²⁶⁴ Ancak arsa payı sahibi, çeşitli gerekçelerle, yüklenicinin arsa payını üçüncü kişilere devretmesini istemeyebilir. Bu durumda taraflar alacağın devredilemeyeceğine ilişkin sözleşme yapabilir veya sözleşmelerine devir yasağı kaydı ekleyebilir.²⁶⁵

---

veya borçlunun borcunu bir başkasına nakletmesi yollarının da açılmasını zorunlu kılmıştır. Görülüyor ki, alacağın temlikî hayatın ihtiyaçlarından ortaya çıkan bir hukuk kurumudur. Örneğin, arsa payı devri karşılığı inşaat yapım sözleşmelerinde bina yapım işini borçlanan yüklenici finans ihtiyacı duyar. Bu ihtiyacın kısmen veya tamamen yükleniciye bırakılması kararlaştırılan bağımsız bölümün daha inşaat aşamasında üçüncü kişilere bağımsız bölüm satılarak veya satış vaadinde bulunularak karşılanması mümkündür. Aslında arsa sahibinin Borçlar Kanununun 364. maddesi uyarınca kural olarak eserin tesliminde devri gereken arsa payını inşaat aşamasında yükleniciye devretmesi yüklenicinin de bunu üçüncü kişilere temlik ederek finans sağlaması arsa sahibinin yükleniciye kredi kullandırmasıdır” (Legalbank, E.T. 05.04.2022).

²⁶⁴ Yargıtay 14. HD. 02.10.2018, E. 2016/2739, K. 2018/6280 (Legalbank, E.T. 10.04.2022); Yargıtay 14. HD. 18.12.2018, E. 2016/1669, K. 2018/9159 (Legalbank, E.T. 10.04.2022).

²⁶⁵ Yargıtay 14. HD. 02.06.2011 E. 2011/3185, K. 2011/7135 (Legalbank, E.T. 10.04.2022): “Davacının dayandığı, davalılardan yüklenici ile yapılan ‘inşaat yapım sözleşmesi’ niteliği itibarıyla yukarıda sözü edilen alacağın temlikî işlemidir. Her ne kadar temlik işlemi yapılırken borçlunun rızası gerekmez ise de, BK m. 162/1 uyarınca temlikin geçerliliği için kanun veya sözleşme ile ya da işin mahiyeti icabı temlik yapan

---

kişinin men edilmemiş olması gerekir. Davalılar arasındaki arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinin 3. maddesinde ise aynen “yüklenici firma kendine ait parselleri isterse kooperatif şeklinde, isterse yap-sat şeklinde yapmakta serbesttir. Temlik edemez veya sözleşmeyle doğan haklarını bir başkasına veya firmaya devredemez” hükmü bulunmaktadır. Görülüyor ki, sözleşmenin bu hükmüyle yükleniciye temlik yasağı getirilmiştir. Bundan dolayı da davacı üçüncü kişi, yüklenicinin yaptığı temlike dayanarak davalı arsa sahibinden mülkiyet nakli talebinde bulunamaz” Aynı yönde bkz. Yargıtay 15. HD, 30.11.2011, E. 2010/5099, K. 2011/7046 (Legalbank, E.T. 10.04.2022).

4. SÖZLEŞME İLE DEVİR YASAĞININ VARLIĞINA RAĞMEN YAPILAN DEVRİN SONUÇLARI VE YASAĞA AYKIRI DEVRİN GEÇERLİ HALE GETİRİLİP GETİRİLEMeyeCEĞİ SORUNU

I. Devrin Geçersizliği ve Geçersizliğin Türünün Tespiti

İlke olarak, alacağın devrini yasaklayan sözleşme bulunmasına rağmen yapılan alacağın devri işlemi geçersizdir.²⁶⁶ Devir hukukundaki en iyi bilinen tartışmalardan biri, sözleşmeye dayalı olarak kabul edilen devir engellerinin, kesin geçersizliğe mi, nispi geçersizliğe mi yoksa borçlunun rızasıyla düzelebilecek bir geçersizliğe mi yol açacağı sorusudur. Borçlunun, tamamen yasaklanan veya yalnızca belirli koşullar altında izin verilen devir için onayının, devir sözleşmesinin tarihi üzerinde geriye dönük bir etkisinin olup olmadığı konusundaki ihtilaf pratik sonuçları bakımından önemlidir.

Alacağın devrinin yasaklandığı durumda devir yasağının üçüncü kişilere karşı ileri sürülebileceğine TBK m. 183/II'nin mefhum-u muhalifi üzerinden ulaşılabilir. Fıkra göre: *“Borçlu, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanınmasına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunmasını ileri süremez”*. O halde devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanınmasına güvenerek alacağı kazanmamış olan üçüncü kişiye karşı mutlak olarak devir yasağı ileri sürülebilecektir.²⁶⁷

Alacaklı ve borçlu arasında alacağın devrini sınırlayan sözleşme bulunmasına rağmen yapılan devir Alman Hukukunda da Türk/İsviçre Hukukunda da hükümsüzdür.²⁶⁸ Fakat burada hükümsüzlüğün türünü tespit etmek gerekir. Hukuki sorun, söz konusu

---

²⁶⁶ Eren, s. 1401.

²⁶⁷ Kemaleddin Birsen, **Borçlar Hukuku Dersleri: Borçların Genel Hükümleri**, 4. B., İstanbul 1967, s. 584; Nomer, s. 545.

²⁶⁸ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 247.

geçersizliğin nispi bir geçersizlik mi yoksa herkese karşı ileri sürülebilecek kesin bir geçersizlik mi olduğu yönündedir. Bu konuda Alman ve Türk-İsviçre doktrinlerinde farklı görüşler bulunmaktadır.

A. Alman Hukukunda

Devir yasağına rağmen yapılan devir işleminin geçerliliği konusunda Alman Hukukunda nispi etkisizlik ve kesin etkisizlik olmak üzere iki temel görüş benimsenmiştir. Nispi etkisizlik ve kesin etkisizliğin pratik sonuç bakımından farkı, yasağa aykırı devrin geçersizliğinin kime veya kimlere karşı ileri sürebileceği noktasındadır.²⁶⁹

1. Nispi Etkisizlik Teorisi (relative Unwirksamkeit)

Nispi etkisizliğin varlığı durumunda, hukuki işlemin geçersizliği sözleşmenin tarafları arasında ileri sürülebilir ancak üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Dolayısıyla burada işlem üçüncü kişilere karşı geçerli kabul edilirken, korunması istenen kişiye veya kişilere karşı etkisiz olacaktır.

Bu hukuki yaptırıma genellikle, tasarruf hakkı sahibinin başkası lehine ve yararına olarak tasarruf yetkisini sınırladığında başvurulur. Böylece korunmak istenen kişinin konumu, hak sahibinin tasarrufları sonucu olumsuz etkilenmez.²⁷⁰ Yapılan tasarruf işlemi, menfaatleri zedelenecek kişi veya kişiler dışındaki herkese karşı etkili olur.

Örneğin TBK m. 186 gereğince, borçlu, alacağın devri kendisine bildirilmeyen önceki alacaklıya veya devralanlardan birine yapacağı iyiniyetli ifa ile borçtan

---

²⁶⁹ Dinar, s. 83; Şahiniz, s. 504.

²⁷⁰ Rona Serozan, **Medeni Hukuk Genel Bölüm**, İstanbul 2005, s. 19.

kurtulacaktır. Yani alacağın devredildiği bu durumdaki iyiniyetli borçluya karşı ileri sürülemeyecek, nispi etkisizlik söz konusu olacaktır.²⁷¹

Nispi etkisizlik teorisi, devir yasağı sözleşmesine rağmen alacağın devri halinde nispi etkisizlik yaptırımının uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir. Bu durumda alacağın devri borçlu dışındaki kişiler bakımından hüküm ifade edecek; borçluya karşı ileri sürülemeyecektir.

Alman Hukukçularına göre, kanun koyucu, alacağın devrinin sözleşme ile engellenmesine imkan tanımakla, tasarruf yetkisinin sözleşme ile aynı etkili olarak sınırlandırılmayacağına ilişkin genel ilkeye (BGB §137²⁷²) istisna tanımıştır. Kanunun istisna tanınmasıyla sözleşme ile tasarruf yasağı²⁷³ getirilmesi dolayısıyla buradaki tasarruf yasağı kanundan doğan tasarruf yasağıyla aynı şekilde değerlendirilmelidir. BGB §135²⁷⁴'e göre, kanunda belirli bir kişiyi korumak amacıyla tasarruf yasağı getirilmişse,

---

²⁷¹ Sinan Sami Akkurt, "Hukuki İşlemlerde Geçersizlik Olgusuna Genel Bir Bakış," **AkdHFD**, C. 4, S. 1, s. 128.

²⁷² BGB § 137: "*Rechtsgeschäftliches Verfügungsverbot Die Befugnis zur Verfügung über ein veräußerliches Recht kann nicht durch Rechtsgeschäft ausgeschlossen oder beschränkt werden. Die Wirksamkeit einer Verpflichtung, über ein solches Recht nicht zu verfügen, wird durch diese Vorschrift nicht berührt.*"

²⁷³ Alman hukukuna özgü bir kavram olan "tasarruf yasağı" hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Erbayraktar, s. 294 vd.

²⁷⁴ BGB § 135: "*Gesetzliches Veräußerungsverbot (1) Verstößt die Verfügung über einen Gegenstand gegen ein gesetzliches Veräußerungsverbot, das nur den Schutz bestimmter Personen bezweckt, so ist sie nur diesen Personen gegenüber unwirksam. Der rechtsgeschäftlichen Verfügung steht eine Verfügung gleich, die im Wege der Zwangsvollstreckung oder der Arrestvollziehung erfolgt. (2) Die Vorschriften zugunsten*

bu yasağa aykırı tasarruf işlemleri yalnızca korunması amaçlanan kişiye karşı hükümsüz olur. Tasarruf yasağının hukuki sonucu ancak borçlu tasarruf yasağı ile korunmakta olan hakkını ileri sürerse ortaya çıkar. Bu savunmayı ileri sürmemek, tasarruf işleminin düzelmesini sağlamayacaktır. Zira işlem zaten baştan itibaren geçerlidir.²⁷⁵

Nispi etkisizlik görüşünü savunan yazarlar, görüşlerini üç şekilde temellendirmektedir.²⁷⁶ Birinci temel, alacağın devrinin yasaklanması imkanının borçlunun lehine getirilmiş olmasından hareket etmektedir. Borçlunun korunması için getirilen hükme aykırılığın, yalnızca borçluyu koruyucu bir yaptırımla, nispi etkisizlikle, karşılaşması yeterlidir.²⁷⁷ Nispi etkisizlik teorisine göre, devredilmesi yasaklanmış bir alacağın devri halinde borçlunun durumunda değişiklik olmaz. Borçlu devralana karşı devir yasağı definde bulunabilir.²⁷⁸

Genellikle borçlunun yararı gözetilip, alacaklının konumu göz ardı edilse de bu görüşün benimsenmesi alacaklının da çıkarlarına hizmet eder. Zira alacaklı bu durumda alacak üzerinde tasarruf edebildiği için kredi itibarı artacaktır. Nispi etkisizlik görüşü, tarafların çıkarlarının uygun şekilde dengelenmesine hizmet edecektir.²⁷⁹

İkincisi, nispi etkisizlik kabul edilirse, borçlunun rızası ile alacağın devrinin hükümsüzlüğü düzeltilebilecektir. Borçlunun rızası ile sözleşme geçerli hale gelecektir.

---

derjenigen, welche Rechte von einem Nichtberechtigten herleiten, finden entsprechende Anwendung."

²⁷⁵ Erbayraktar, s. 294-295; OLG Bamberg, Urteil vom 20.09.1999 - Aktenzeichen 4 U 88/99 (<https://www.rechtsportal.de/> E.T. 16.07.2022).

²⁷⁶ Erbayraktar, s. 287.

²⁷⁷ Oser/Schönenberger, s. 973.

²⁷⁸ Hubert Beer, *Die relative Unwirksamkeit*, Band 24, Berlin 1975, s. 181-182.

²⁷⁹ Beer, s. 182.

Üçüncü temel, kanuna dayanmaktadır. Kanunda iyiniyetle devir yasağı içermeyen senede bağlı bir alacağı devralanın iyiniyetinin korunacağı, devrin geçerli olacağı kabul edilmiştir. Bu düzenlemenin zıt anlamından, kanunda nispi etkisizlik yaptırımının kabul edildiği sonucuna ulaşılabilir.

Sözleşmeyle devrin yasaklanmasına rağmen alacağın devredildiği durumda, borçlunun sözleşmedeki yasağı ileri sürebilmesinin def'i niteliğinde olması da nispi etkisizlik görüşünün benimsenmesinin sonuçlarındandır.²⁸⁰

Nispi etkisizlik görüşü, özellikle cebri icra ve iflas halinde alacak hakkının kimde olduğunun tespitinin zorluğu nedeniyle kesin hükümsüzlük görüşünü savunan yazarlarca eleştirilmektedir. Nispi etkisizlik görüşü benimsenirse, geçersizlik yalnızca borçlu bakımından söz konusu olacağından alacağın devreden mi devralanın mı malvarlığında olacağı sorusu gündeme gelir. Nispi etkisizlik ile, devir işlemi borçlu dışındaki herkes için geçerli olur. Bu durumda alacağın devralanın malvarlığına geçtiğini kabul etmek gerekir. Devreden iflası durumunda artık alacak devreden malvarlığına dahil olmadığı için, devreden alacaklıları, bu alaktan mahrum kalacaktır. Alacağı devralanın alacaklılarının haciz durumunda alacağı borçludan talep etmesi durumunda ise borçluya karşı devir işlemi geçersiz olduğu için, borçlu devir yasağı sözleşmesi bulunduğu def'ini ileri sürebilecektir.²⁸¹

2. Kesin Etkisizlik Teorisi (absolute Unwirksamkeit)

Kesin etkisizlik ("*kesin hükümsüzlük*") görüşünü savunan yazarlara göre, alacağın devrini yasaklayan bir sözleşmenin varlığına rağmen yapılan devir işlemi kesin olarak hükümsüzdür. Taraflar arasında yapılan bir sözleşmeyle alacağın devri yasaklanmış ve buna rağmen devir yapılmışsa, devir sadece borçlu için değil üçüncü kişiler için de hiçbir

---

²⁸⁰ Erbayraktar, s. 296.

²⁸¹ Beer, s. 182; Dinar, s. 86-87.

hüküm ve sonuç doğurmaz. Alacak halen devreden malvarlığına dahildir ve alacaklıları tarafından haciz konusu yapılabilir. Devir yasağına rağmen yapılan devirde kural olarak üçüncü kişinin iyiniyetinin de geçersizliği düzeltici bir etkisi yoktur.²⁸²

Bir görüşe göre, devri yasaklayan sözleşme ile birlikte tasarruf yetkisini sınırlanması söz konusu olmamakta, zira bu yolla hakkın devir yeteneği kaldırılarak içeriği belirlenmiş olmaktadır. Böylece alacak hakkı hukuki işlem konusu olma imkanından yoksun olarak, daha en başta tasarruf edilemez nitelikte ortaya çıkmaktadır. Yasağa rağmen yapılan devrin mutlak etkisiz olacağını savunan bu görüşe göre devrin geçersizliğini herkes ileri sürebilir.²⁸³ Bu görüşü şu açıdan eleştirmek mümkündür: devir yasağı sözleşmeleri yalnızca alacağın doğumu anında yapılmaz. Bu sözleşmeyi taraflar alacağı doğuran sözleşmeden çok daha sonra da yapma hakkına sahiptir. Bu görüş kabul edilirse tarafların sonradan yapacağı sözleşme ile devredilemez nitelikte yeni bir alacak doğacaktır ki bu da sözleşmenin içeriğinin değişmesi anlamına gelecektir. Devir yasağı sözleşmeleri alacakların içeriğini değiştirmez yalnızca devredilebilirliği üzerinde etki yapar.

---

²⁸² Birsen, s. 584; Çetiner/Furrer/Muller-Chen, s. 747; Franko, s. 184; Theo Guhl, Theo (begr.), **Das Schweizerische Obligationenrecht**, (ed.) T. Guhl, A. Koller, A. K. Schnyder, J. N. Druey, 9. Auflage, Zürich 2000, s. 271; Nomer, s. 544-545; Tunçomağ, s. 1084.

²⁸³ Beck'scher Online Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, (hrsg.) H. G. Bamberger, H. Roth, W. Hau, R. Poseck, 4. Auflage, München 2019, BeckOK/Rohe, §399, N. 20; Kökenini müşterek hukukta Sintenis ve Windscheid'in eserlerinde bulan bu teoriye göre alacak hakkı, tasarımı tarafların iradesine bırakılmış bir malvarlığı değeridir. Bkz. Erbayraktar, s. 310-311.

Kesin hükümsüzlük görüşünü savunan yazarlar, yasağa aykırı devir sözleşmesinin sonradan borçlunun iradesiyle geçerli olmasının mümkün olup olmaması bakımından ikiye ayrılmaktadır. Bir görüşe göre taraflar sonradan devir yasağının kaldırılmasına yönelik bir sözleşme yaparak devri geçerli hale getirebilirler; diğer görüş bunun mümkün olmadığını savunmaktadır.²⁸⁴

Devir yasağının kaldırılmasına yönelik bir sözleşme yaparak devrin geçerli hale getirilebileceğini savunan yazarlara göre devir yasağını kaldıran sözleşme her zaman yapılabilir. Ancak bu sözleşme devir yasağı söz konusuysen yapılmış sözleşmeyi geçerli hale getirmez. Alacağın devri işlemi, devir yasağını kaldıran sözleşmeden önce yapılmış olduğu için hükümsüzdür.²⁸⁵

Alacağın devrinin sözleşmeyle yasaklanması halinde, sözleşmeye rağmen yapılan devrin kesin hükümsüz nitelikte olacağını savunan yazarların bir kısmı, devir yasağı borçlunun lehine konulmuşsa, borçlunun icazetiyle devrin baştan itibaren geçerli olması gerektiğini savunmaktadır.²⁸⁶ Bu yazarlar alacağın devrinin sözleşme ile yasaklanması durumunda bu yasağa rağmen yapılan sözleşmenin kesin hükümsüz olacağı, devreden alacağın sahibi olarak kalacağı, alacak hakkının devralana geçmeyeceği ve tarafların hukuki durumlarının değişmeyeceği fakat bu yasak borçlu lehine konulmuşsa borçlunun onaylaması halinde devrin geçerlilik kazanacağını savunmaktadır.

Bu görüş, alacağın devrinin sınırlandırılmasının daha çok borçlunun menfaatine hizmet etmesinden hareket etmektedir. Alacağın devrinin sınırlandırılması ile borçlunun menfaati gözetilmektedir. Borçlu alacağın devrinin yasaklanmış olmasına rağmen devre onay verebilir. Devri tamamen yasaklayan veya sınırlandıran bir anlaşma bulunmasına

---

²⁸⁴ Erbayraktar, s. 314.

²⁸⁵ Erbayraktar, s. 318-319.

²⁸⁶ Dayınlarlı, s. 191; Tunçomağ, s. 1085; von Tuhr/Escher, s. 348.

rağmen yapılan devir geçersiz olacak ancak lehine hareket edilmiş olan borçlu bu devre onay verirse devir geçerli hale gelecektir.²⁸⁷

Diğer bir görüşe göre sözleşme ile devir yasağının varlığına rağmen yapılan devir kesin hükümsüzdür. Dolayısıyla borçlunun devir anında veya sonra onay vererek bu devri geçerli kılması mümkün değildir. Borçlunun devri onaylaması yalnızca kesin hükümsüzlüğü ileri sürmemesi anlamına gelir.²⁸⁸

Devrin borçlunun onayıyla geçerli hale gelmesi ile kesin hükümsüzlüğün geçerli hale gelemeyeceği görüşleri arasındaki fark özellikle alacağın birden fazla kez devredilmesinde ortaya çıkar. Ayrıca alacağı devreden aleyhinde icra veya iflas takibi yapılması halinde de bu görüşlerde farklı hukuki sonuçlar doğacaktır.

Alacağın birden fazla kez devredilmesi durumunda birinci görüş kabul edilirse; borçlu alacağın devrine onay vererek devri geçerli hale getirecek, alacağı devralan yeni alacaklının bu alacak üzerinde dilediği gibi tasarruf etmesi mümkün olacaktır. Alacak üzerindeki tasarruf hakkını kullanarak yeni alacaklı bu alacağı başka bir kişiye devredebilecektir. Alacağın devri daha önce borçlunun onayıyla geçerli hale geldiğinden artık ilk alacaklı aleyhinde icra veya iflas takibi yapılması durumunda devralan etkilenmeyecektir.²⁸⁹

---

²⁸⁷ Oser/Schönenberger, s. 973; Devrin borçlunun onayıyla geçerli hale gelmesini “düzelebilir geçersizlik” olarak ifade etmekte: Ozanemre Yayla, s. 200. Taraflarca kararlaştırılmış devir engellerinin kesinlik arz etmediğini, borçlunun devirden önce veya sonra geçmişe etkili olarak vereceği onay ile devrin hüküm doğuracağını ifade etmekte: Nomer, s. 545.

²⁸⁸ Ozanemre Yayla, s. 201.

²⁸⁹ Ozanemre Yayla, s. 201.

Sözleşme ile devir yasağının bulunmasına rağmen alacağın devrinde kesin hükümsüzlüğün düzelemeyeceğini benimseyen görüşte ise alacağın birden fazla devredildiği durumda, ilk devirde borçlu sessiz kalarak hükümsüzlüğü ileri sürmese dahi bu devir alacağı hukuken devralana geçirmeyecektir. Dolayısıyla alacağı devralmak isteyen kişinin bu alacak üzerinde tasarruf yetkisi bulunmamaktadır. Tasarruf yetkisi bulunmayan bir alacak tabii olarak devir konusu da edilemeyecektir. O halde bu görüş kabul edildiğinde, borçlu alacağın devrinin hükümsüzlüğünü ileri sürmemiş olsa bile, devreden iflas halinde alacak hakkı hala devreden malvarlığına dahil olduğu için devreden iflas masasına dahil olacak, haciz durumunda alacaklıları tarafından haczedilebilecektir.²⁹⁰ Bu durumda devrin geçersizliğiyle alacağını elde edemeyen üçüncü kişi alacaklı borcun gereği gibi ifa edilmemesi dolayısıyla TBK m. 112 çerçevesinde devralana başvurarak zararlarının giderilmesini isteyebilecektir.²⁹¹

3. HGB § 354a Düzenlemesi

1994 tarihinde §354a I HGB’de tacirler arasındaki devir yasağı sözleşmesi için özel bir hüküm getirilmiştir. Hükme göre, tacirler arasında BGB §399’a göre yapılan anlaşmayla para alacağının devri yasaklanmış ve bu alacağı doğuran hukuki işlem her iki taraf için de ticari bir işlemse, bu sözleşmeyi ihlal eden devirler geçerlidir. Ancak borçlu, önceki alacaklıya ibra niteliğinde ödeme yapabilir. Bu kuralın aksine yapılan sözleşmeler geçersizdir.²⁹²

---

²⁹⁰ Ozanemre Yayla, s. 201-202.

²⁹¹ Ozanemre Yayla, s. 203.

²⁹² Nörr/Scheyhing/Pöggeler, s. 33.

Devir yasağı, alacağın sahibinin alacağı artık bir kredinin temini için kullanamayacağı veya faktoring sözleşmesi yapamayacağı anlamına gelir. HGB §354a I her iki taraf için de ticari bir para alacağında BGB §399'a istisna getirmektedir.²⁹³

Hüküm devir yasağına karşı tacirler arasında alacağın tedavül imkanını korumaktadır. Alacaklının, alacaklarını devir yasağı olmasına rağmen kredi finansmanı aracı olarak kullanmasını sağlamaktadır. Borçlunun önceki alacaklıya ödeme yapabilmesi ise borçlunun devir öncesinde sahip olduğu hukuki statüyü korumasına hizmet etmektedir. Alman hukukunda para alacaklarının bu şekilde serbest dolaşımı ağır basan bir yasal politika hedefidir.²⁹⁴

BGB'de borçlunun devirden haberdar olmaması durumunda devredene ödeme yapmakla borçtan kurtulabileceği; devirden haberdar ise artık ancak devralana ödemeyle borçtan kurtulabileceği düzenlenmiştir. HGB §354a I hükmünün uygulanmasında ise borçlunun devir hakkında bilgi sahibi olmasının hiçbir rolü yoktur. Borçlu korumasını bir adım ileri götüren bu hükümlerle borçlu, devri bildiği durumda dahi alacağı devredene ibra niteliğinde ödeme yapabilir. Bu hüküm, sözleşme ortağı olan devreden ile edim ilişkisini sürdürme veya devralanı devredenine yerine koyma noktasında borçluya seçim hakkı vermektedir. Borçlu devredene ödeme yapmak istediğinde devreden ifayı kabul etmek zorundadır. Ancak devralana karşı sebepsiz zenginleşme nedeniyle sorumludur.²⁹⁵ Münferit durumlarda, borçlunun seçim hakkı, hakkın kötüye kullanılması itirazıyla karşılaşabilir.²⁹⁶

---

²⁹³ Anja Steinbeck, **Handelsrecht**, 4. Auflage, Baden-Baden 2017, s. 184.

²⁹⁴ Karsten Schmidt/ Langenbucher: **Münchener Kommentar zum HGB**, 5. Auflage, München 2021, § 354a Rn. 5.

²⁹⁵ Nörr/Scheyhing/Pöggeler, s. 33-34.

²⁹⁶ Steinbeck, s. 185.

HGB §354a I hükmünün kredi kuruluşlarınca suiistimal edilerek tacir borçludan olan alacaklarını finansal yatırımcılara devretmesi ve bunların da borçludan alacağı karşılığında pay satın almaya çalışarak baskı kurmaları üzerine maddeye ikinci bir fıkra eklenmiştir.²⁹⁷ Fıkraya göre alacaklı bir kredi kurumu ise HGB §354a I uygulanmayacak, devir yasağı etkili olacaktır.

B. İsviçre Hukukunda

İsviçre Hukukunda yazarlardan bir kısmı yasağa aykırı devrin yalnızca borçlu için hüküm doğurmayacağını ifade ederken; diğer görüş yasağa aykırı devrin hem borçlu ve alacaklı hem de üçüncü kişiler bakımından hüküm ve sonuç doğurmayacağını ileri sürmektedir.²⁹⁸

Von Tuhr'a göre, devir yasağının varlığına rağmen yapılan alacağın devrinin sadece borçlu aleyhine değil, aynı zamanda taraflar (devreden ve devralan) ve üçüncü kişiler aleyhine de etkisi yoktur. Alacak devreden malvarlığında kalmaya devam eder, devreden alacaklıları tarafından haczedilebilir.²⁹⁹

Oser/Schönenberger ise, devri yasaklanmış bir alacağın devrinin sonucunun devir yasağının kaynağına göre farklılık göstereceğini ifade etmektedir. Devir yasağının kaynağının sözleşme ve işin niteliği olması ile kanun hükmü olması farklı sonuçlar doğuracaktır. Yazarlara göre, sözleşmeye dayanan devir yasağına rağmen yapılan devrin hukuki sonucu hükümsüzlüktür. Fakat bu hükümsüzlük kesin hükümsüzlük değildir. Yasağın sadece borçlunun menfaatine olması nedeniyle devir yalnızca borçluya karşı ileri sürülemez. Bu nedenle eğer borçlu devre onay verirse sözleşme tam olarak geçerli olur.³⁰⁰

---

²⁹⁷ Erbayraktar, s. 632; Steinbesk, s. 185.

²⁹⁸ Dinar, s. 89.

²⁹⁹ von Tuhr/Escher, s. 347.

³⁰⁰ Oser/Schönenberger, s. 973.

Kanuni devir yasaklarına rağmen yapılan devrin ise borçlunun onayıyla herkese karşı geçerli hale gelmesi mümkün değildir. Devrin borçlunun onayıyla geçerli hale gelebilmesi devrin sözleşmeyle yasaklanması veya işin niteliği gereği devrin yasak olması gerekir.³⁰¹ Zira kanuna dayanan devir engellerinde borçlunun onayının etkisi yoktur çünkü devir emredici hükme aykırılık nedeniyle geçersizdir. Kanuna dayanan devir yasağında hakim bunu re'sen gözetirken sözleşmeye dayanan devirde borçlunun sözleşmeye dayanan yasağı ileri sürmesi gerekir. Aksi halde devri örtülü olarak onayladığı kabul edilir.³⁰²

İsviçre Borçlar Kanunu 2020 tasarısında, devralmanın sınırlandırılması sözleşmesine rağmen yapılan devrin borçlunun onayı aranmaksızın geçerli olduğu ancak borçlunun devredene karşı tazminat hakkının saklı olduğu düzenlenmiştir.³⁰³ Anlaşmaya

---

³⁰¹ Feyzioglu, s. 633.

³⁰² Çetiner/Furrer/Muller-Chen, s. 748.

³⁰³ Kaynak İsviçre Borçlar Kanunu (OR) Art. 164 şu şekildedir: “*Der Gläubiger kann eine ihm zustehende Forderung ohne Einwilligung des Schuldners an einen andern abtreten, soweit nicht Gesetz, Vereinbarung oder Natur des Rechtsverhältnisses entgegenstehen.*

Dem Dritten, der die Forderung im Vertrauen auf ein schriftliches Schuldbekenntnis erworben hat, das ein Verbot der Abtretung nicht enthält, kann der Schuldner die Einrede, dass die Abtretung durch Vereinbarung ausgeschlossen worden sei, nicht entgegensetzen.” Bkz. Eren/Dönmez, s. 2888. Madde Türk Borçlar Kanunumuza değişikliğe uğramadan alınmıştır. TBK m. 183: “*Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aranmaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir. Borçlu, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanınmasına güvenerek*

rağmen alacak devredilebilir durumdadır. Ancak borçlu, devredene karşı tazminat talebinde bulunabilir zira bu devir sözleşmeden doğan yükümlülüğün ihlali anlamına gelir. Böylece alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesi sağlanacaktır. Tazminat, alacaklı değişikliğinin sonucu olarak ortaya çıkan zarardır.³⁰⁴

Bu değişikliğin nedeni olarak, alacakların hızlı tedavül edebilmesinin kamu yararına olması gösterilmiştir. Alacakların finansal bir kaynak olarak kullanılabilmesi durumunda şirketlerin finansman seçenekleri ve ekonomik koşulları daha iyi olacaktır. Alacağın devrini yasaklayan sözleşmelerde alacaklının hiçbir menfaati yoktur. Aksine bu durumda alacaklı bankalara, mal tedarikçilerine, factoring şirketlerine alacağını devredemeyecek veya böyle bir sözleşmenin varlığı nedeniyle alacağı devralacak olan fiyatı belirlerken riski göz önüne alacak ve daha düşük bir bedel belirleyecektir.³⁰⁵

---

alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunmasını ileri süremez”

İsviçre Borçlar Kanunu 2020 tasarısında ise madde başlığı “*Beschränkung der Abtretbarkeit durch Vertrag*” olarak belirlenmiştir. İfade Türkçeye “*Sözleşmeye Dayanan Devirde Sınırlama*” şeklinde çevrilebilir. Madde ise şu şekilde hazırlanmıştır: “*Die Abtretung ist unabhängig davon gültig, ob der Gläubiger und der Schuldner die Abtretung ausgeschlossen oder von bestimmten Voraussetzungen abhängig gemacht haben. Vorbehalten bleiben Schadenersatzansprüche des Schuldners gegen den Gläubiger.*” Bkz. Girsberger/Hermann, Art 164, s. 492. Madde Türkçeye: “*Devir, alacaklı ve borçlunun temlik yasaklamış veya belli şartlara bağlamış olmasına bakılmaksızın geçerlidir. Borçlunun alacaklıya karşı tazminat talepleri saklıdır*” şeklinde çevrilebilir.

³⁰⁴ Girsberger/Hermann, Art 164, s. 492.

³⁰⁵ Girsberger/Hermann, Art 164, s. 493-494.

Ancak devir yasağı sözleşmesinin bugün mutlak olan etkisini salt borçlandırıcı olacak şekilde OR 2020 taslağına dayalı olarak değiştirme talebi 31 Ocak 2018 tarihinde İsviçre Federal Hükümeti tarafından mevcut yasanın metninde bazı eksiklikler olsa da uygulamada önemli aksaklık bulunmadığı ve değişikliğin maliyeti nedeniyle reddedilmiştir.³⁰⁶

C. Türk Hukukunda

Türk hukukunda, devir yasağı bulunan alacağın devredilmesi veya devir sınırlaması bulunan alacağın sınıra uygun devredilmemesi durumunda devrin geçersiz olacağı kabul edilmektedir. Türk Borçlar Kanunu m. 183/II'nin lafzından, devir yasağına aykırı bir devir sözleşmesi halinde borçlunun üçüncü kişilere karşı mutlak olarak devir yasağı anlaşmasını ileri sürebileceği anlaşılmaktadır.³⁰⁷ Ancak yasağa aykırı olarak yapılmış devrin geçersizliğinin türü hakkında görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

Kanunun lafzından hareket eden ve kesin hükümsüzlük sonucuna yaklaşan görüşe göre, devir yasağına aykırı olarak yapılan devir hükümsüzdür. Yasağa rağmen yapılan devirde alacak devralana geçmez, hala devralanın malvarlığına dahildir. Dolayısıyla devrin sonuç doğurmaması yalnızca borçlu için değil, devreden ile devralan arasında da ortaya çıkan bir sonuçtur. Alacak devreden malvarlığında kalmaya devam ettiği için, devreden alacaklıları bu alacağı haciz konusu yapabilir.³⁰⁸

---

³⁰⁶ “Modernisierung des Allgemeinen Teils des Schweizerischen Obligationenrechts”, Bericht des Bundesrates in Erfüllung der Postulate 13.3217 Bischof und 13.3226 Caroni, 31.01.2018, Referenz/Aktenzeichen: COO.2180.109.7.235986/234.1/2017/00003, Erişim: <https://biblio.parlament.ch/e-docs/393153.pdf>, E.T.: 10.08.2022.

³⁰⁷ Jale Güral: **Hükümsüzlük Nazariyeleri Karşısında Türk Medeni Kanununun Sistemi**, Ankara 1953, s. 224; Şener, s. 84, dn. 179.

³⁰⁸ Tunçomağ, s. 1085; Franko, s. 184; von Tuhr/Escher, s. 347.

Bu görüş, sözleşme ile kararlaştırılan devir engeline rağmen yapılan devrin sonucu ile kanuni devir engeli bulunmasına rağmen yapılan devrin sonucunun farksız olması gerektiğini savunmaktadır. Ancak bu görüşü savunanların büyük çoğunluğu, borçlunun rızasının anlaşmaya aykırı devri geçerli hale getireceğini kabul etmektedir.³⁰⁹ Devir yasağına aykırı devrin sonuçlarını kesin hükümsüzlüğe yaklaşır şekilde açıklayan yazarların, kesin hükümsüzlüğün rıza ile düzelemeyeceği göz önüne alındığında, rızanın sözleşmeyi geçerli hale getireceğini ifade etmesi kanaatimizce tutarsızlık oluşturmaktadır.

Bir diğer görüş, devir yasağı anlaşmasına aykırı olarak yapılan devrin, borçlunun rızasının beklendiği süreçte askıda hükümsüz kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır.³¹⁰

Yaygın olarak benimsenen görüş, devir yasağı anlaşmasının etkisinin nispi olduğudur. Devir yasağı sözleşmesine aykırı olarak yapılmış bir alacağın devri sözleşmesine nispi etkisizlik yaptırımı uygulanmalıdır. Yasağa aykırı olarak yapılan devir sadece borçluya karşı ileri sürülemez.³¹¹ Türk hukukunda, devir yasağı anlaşmasının hukuki niteliği ve alacak hakkı üzerindeki etkileri üzerinde durulmayarak nispi etkisizlik görüşü, devir yasağı sözleşmesinin borçlu lehine yapılmasından hareketle temellendirilmektedir.³¹² Zira bu anlaşma, borçlunun lehine olarak, borçluyu koruma amacıyla yapılmaktadır. Nispi etkisizlik görüşü kabul edildiğinde, devir yasağı bulunan bir alacağın devri işlemi, devreden ve devralan arasında sonuç doğurur. Ancak bu devir

---

³⁰⁹ Arsebük, s. 7; Tunçomağ, s. 1085; von Tuhr/Escher, s. 348.

³¹⁰ Ozanemre Yayla, s. 200.

³¹¹ Dayınlarlı, s. 190.

³¹² Erbayraktar, s. 288.

işlemi borçluya karşı ileri sürülemez. Ayrıca borçlu, dilediği zaman devre rıza göstererek devrin kendisine karşı da tamamen geçerli hale gelmesini sağlayabilir.³¹³

Eren, kanundan doğan devir yasağı ile sözleşmeye dayalı devir yasağının varlığına rağmen yapılan devrin sonuçlarında ayrıma gitmiştir. Yazara göre, devir kabiliyeti olmayan bir alacağın devri geçersizdir ve bu devir yalnız üçüncü kişiler için değil devreden ve devralan arasında da hüküm ve sonuç doğurmaz. Ancak böyle bir geçersizlik özellikle kanundan doğan devir yasaklarında söz konusudur. Yazar, sözleşmeden doğan devir yasağının borçlu menfaatine yapıldığından bahisle borçlunun onayıyla devrin baştan itibaren geçerli hale geleceğini ifade etmektedir.³¹⁴

Devrin sınırlandırması veya yasaklanmasına ilişkin sözleşmeye rağmen alacak devredildiğinde borçlu alacağın devrine onay vermezse ne olacaktır? Üçüncü kişi alacaklının borçludan ifayı talep etmesi halinde borçlunun devir yasağını içeren sözleşmeyi öne sürerek ifadan kaçınması durumunda borçlunun devre onay vermemesi söz konusu olur. Bu durumda devir geçersizdir ve borçlu hala ilk alacaklıya karşı sorumludur. Dolayısıyla ilk alacaklı ve üçüncü kişi alacaklı arasındaki sözleşme borçluya karşı ileri sürülemez, bu sözleşme borçluya karşı herhangi bir hüküm ifade etmez. Burada ilk alacaklının iradesi borcun üçüncü kişiye ifası olduğundan ilk alacaklı ile üçüncü kişi arasında bir vekalet ilişkisinin kurulmuş kabul edilebileceğini, bu nedenle borçlunun borcunu üçüncü kişiye ifası gerekebileceğini kabul eden görüşler bulunmaktadır. Ancak bu görüşü savunanlara göre sözleşmede borcun ifasında vekalet ve temsil yetkisi de yasaklanmışsa alacaklı ile üçüncü kişi alacaklı arasındaki ilişki vekalet ilişkisi olarak ayakta tutulamaz.³¹⁵

---

³¹³ Erbayraktar, s. 281.

³¹⁴ Eren, s. 1401.

³¹⁵ Ozanemre Yayla, s. 203.

Sözleşmeye dayanan devir engelinin varlığına rağmen yapılan alacağın devri sözleşmesinin hükümsüzlüğünü sadece borçlu ileri sürebilir. Alacağı devretmiş olan alacaklının daha sonra devralan alacaklıya devrin geçersiz olduğunu ileri sürmesi dürüstlük kuralına aykırılık teşkil eder.³¹⁶

Yargıtay kararında: *“Temlik yasağı bulunan hallerde alacağın temlik edilmesi ve temlik borçlu tarafından kabul edilmesi halinde, temlik edenin temlik ettiği alacağı borçludan talep etme hakkı kalmayacaktır”*³¹⁷ denilmiş; başka bir kararda ise: *“...düzenlemelere göre kural olarak sözleşmede temlik yasağı bulunması ya da borçlunun rızasına bağlanmış olup borçlunun rızasının bulunmaması halinde alacağın temliki borçluya karşı ileri sürülemez”* denilerek aynı hukuki sonuç benimsenmiştir.³¹⁸

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun önüne gelen bir olayda, devir yasağı bulunan bir sözleşmeye rağmen alacak devredilmiş ve devralan tarafından dava konusu edilmiştir. Yargılama sırasında, davacı ile davalının imzaladığı sözleşmede temlik yasağı bulunduğu tespit edilmiştir. “Temlik iadesine dair temlikname” ile devir konusu alacağın tekrar önceki alacaklı olan davacıya dönmesi sonucu dava davacı tarafından takip edilmeye başlamıştır. Mahkeme bu olayda sıfat yokluğundan ret kararı vermiş ve Yargıtay bu kararı onamıştır. Mahkemenin ret gerekçesinde: *“...’ın sözleşmedeki temlik yasağı nedeniyle dava açma hakkının ve taraf sıfatının bulunmadığı, davayı açan ...’ın usulüne uygun bir temliknamesi olmadığından davacı şirkete yapılan iade temlik de geçersiz olduğundan davanın sıfat yönünden reddedildiği”* ifade edilmiş, *“Devri caiz olmayan bir alacak hakkında yapılan temlik işlemi ilke olarak geçersiz olup; böyle bir devir sadece borçlu karşısında değil, temlik edenle temlik alan arasında da hüküm ve sonuç doğurmaz.*

---

³¹⁶ Ozanemre Yayla, s. 203.

³¹⁷ Yargıtay 15. HD, 26.1.201, E. 2014/6219, K. 2015/397 (Lexpera, E.T. 13.04.2022).

³¹⁸ Yargıtay 15. HD., 2016/2945 E., 2018/534 K., 12.02.2018 (Lexpera, E.T. 13.04.2022).

Sözleşmede temlik yasağı bulunması ya da borçlunun rızasına bağlanmış olup, borçlunun rızasının bulunmaması hâlinde alacağın temlik borçluya karşı ileri sürülemez” denilmiştir.³¹⁹

D. Görüşümüz

Sözleşmelerden doğan devir yasaklarındaki yeni eğilim, bu tür sözleşmelerin alacağın devredilebilirliğini etkilememesi ve sadece alacaklı ile borçlu arasındaki ilişkide geçerli olmasıdır.³²⁰ Devir yasağı sözleşmelerinin borçluyu korumaya hizmet ettiği dikkate alınmalıdır. Yasa koyucunun borçluyu sağlanan korumadan feragat etme fırsatından mahrum etmek istediği fikri gerekçelendirilemez. Bu nedenle, alacaklı ile borçlu arasında yapılan anlaşmaların geçerliliği birincil nitelikte olmalı ve bu anlaşmalar dar bir şekilde yorumlanmalıdır.³²¹

Alacağın devri kurumunun tarih boyunca gelişimi incelendiğinde, bu kurumun finansal değerinin çok önemli olduğundan bahsedilmiştir. Kanaatimizce devrin finansal değeri göz önünde bulundurulmalı, devir kabiliyetinin artırılması öncelenmeli ve borçlunun onay vermesi durumunda devir yasağına rağmen yapılan alacağın devri sözleşmesinin geçerliliği kabul edilmelidir. Borçlunun devre onay vermeme hakkının sınırını TMK m. 2/II, hakkın kötüye kullanılması yasağı oluşturmalıdır.

Kesin etkisizlik görüşünü kabul etmememizin bir diğer sebebi devredenin iflası halinde yaratacağı tutarsızlıktır. Zira kesin hükümsüzlük görüşü kabul edildiğinde sözleşmeden doğan devir yasağına rağmen yapılan devir alacağı devralan kişiye geçirmeyecek, geçersiz olacaktır. Bu durumda borçlunun devrin geçersizliğini ileri

---

³¹⁹ YHGK 2017/427 E., 2021/685 K. Sayılı Kararı (Lexpera E.T. 15.06.2022).

³²⁰ Ozanemre Yayla, s. 198.

³²¹ Bkz. BGH, Urteil vom 13.11.2008 - Aktenzeichen VII ZR 188/07 (<https://www.rechtsportal.de>, E.T. 15.06.2022).

sürmemesine rağmen alacağı devreden iflas halinde, devir işleminin geçersizliği nedeniyle alacak iflas masasına dahil olacak veya devreden alacaklıları tarafından haczedilebilecektir.³²²

Türk Borçlar Kanunumuzda alacağın devrinin yasaklanmış olduğu durumda devrin akıbetinin nasıl olacağına ilişkin değerlendirebileceğimiz hüküm TBK m. 183'dür. TBK m. 183/II gereğince: *“Borçlu, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanımına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunmasını ileri süremez.”* Hükümün mefhumu muhalifinden devir yasağı içeren bir borç tanımı bulunmaktaysa, borçlunun devir yasağı defini ileri sürebileceği söylenebilir.

Hükümden anlaşıldığı üzere, devralan alacaklı borçluya ifa için başvurduğunda, borçlu devreden ile aralarında akdedilmiş olan devir yasağı sözleşmesine dayanarak ifadan kaçınabilir. Ancak borçlu dilerse bu hakkını kullanmayabilir. Dolayısıyla devir yasağı sözleşmesi, borçluya tanınan bir defa hakkı niteliğini haizdir. Borçlu dilerse, devredenle aralarında sözleşmeyi göz ardı ederek devralana ifade bulunabilir. Bu durum nispi etkisizlik görüşüne uyum sağlamaktadır.³²³

Kural olarak, sözleşme ile alacağı devir yasağı konulmasına rağmen alacaklı alacağı devrettiğinde, devir yasağı sözleşmesinden devralanın bilgisinin olmaması, devir yasağını etkisiz kılmaz. Diğer bir ifadeyle burada devralanın iyi niyeti devri geçerli hale getirmez. Devir yasağı getirilmiş bir alacağı devralanın, borçluya karşı talep ve alacağına bağlı herhangi bir hakkı olmaz.³²⁴

---

³²² Ozanemre Yayla, s. 202.

³²³ Şahiniz, s. 510-511.

³²⁴ Dayınlarlı, s. 190.

Alacağın devrinin sözleşme ile sınırlandırılması veya yasaklanması durumunda kanun tarafından iyiniyete sonuç bağlanmamıştır. Sınırlandırmayı bilmeyen ve bilmesi de gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişi alacaklı, iyiniyetine dayanarak alacağı elde etmiş olduğunu ileri süremez. Dolayısıyla üçüncü kişi alacaklının iyiniyeti önem taşımamaktadır. Borçlu sözleşmedeki devir engelini iyiniyetli olan üçüncü kişi alacaklıya karşı da ileri sürebilir.³²⁵ Bu hukuki sonucun istisnası TBK m. 183/II'de düzenlenmiştir.

Kanuna göre, borçlu ile alacaklı devir yasağı kararlaştırmış ancak borçlu alacaklıya devir yasağı içermeyen bir borç tanınması metni vermişse artık bu alacak devredildiğinde borçlu yeni alacaklıya karşı bu alacağın devredilemez olduğunun kararlaştırıldığını ileri süremeyecektir. Bu hükümlerle, borçlunun iradesine dayanmayan fakat kanunla düzenlenmiş bir alacak ortaya çıkmaktadır. Zira borçlu devri engellemek istemesine rağmen borç senedine bunu yazmamak ve bu yazım eksikliğini kabul etmek suretiyle alacağı devralanın sözleşmenin varlığına ilişkin hataya düşmesine sebep olmuştur.³²⁶

Hükümün uygulanabilmesi için devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanınması bulunmalı, alacağı devralan alacaklı bu borç tanınmasına güvenerek alacağı devralmalıdır. Borçlu alacağı devralana söz konusu yazılı borç tanınmasını vermesine rağmen alacağı devralan ikinci alacaklı bu belgeye dayanmamışsa yeni alacaklı TBK m. 183/II'ye dayanarak alacağı elde edemeyecektir.³²⁷

Bu hüküm yukarıda açıklanmış olan ve alacağın devri durumunda alacaklı ve borçlu arasındaki sözleşmenin muvazaalı olduğu savunmasında bulunulamayacağını

---

³²⁵ Birsen, s. 584; von Tuhr/Escher, s. 347.

³²⁶ Arsebük, s. 7; Von Tuhr, s. 845.

³²⁷ Oğuzman/Öz, s. 594; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 247; Ozanemre Yayla, s. 206.

içeren TBK m. 19/II ile de uyumludur.³²⁸ TBK m. 183/II uyarınca alacaklının elinde borçlunun borç tanınmasını içeren fakat devir yasağını içermeyen bir senet olması, alacağın bu senede dayanarak istenmesi ve devralanın da devir esnasında devir yasağından haberdar olmaması, haberdar olmasının da beklenmemesi yani iyiniyetli bulunması halinde devir geçerli olacaktır.³²⁹ Ayrıca m. 183/II'nin uygulanabilmesi için alacağın şekil şartına uyularak devralınmasının gerektiği tabiidir. Alacağın devrinin geçerlilik şartlarına uygun olarak yapılmış olmayan devir geçersiz olacak, devralan iyiniyetli olsa dahi alacağı devralamayacaktır.³³⁰

Öncelikle maddenin düzenleniş biçimini değerlendirmekte fayda vardır. Kanunda alacağı devralan kişinin sözleşme ile devir yasağını içermeyen bir borç tanınmasına “güvenmesi” aranmakta, “iyiniyetli olması” ifadesine yer verilmemektedir. Kişinin iyiniyetinin sorgulanabilmesi için o durumda iyiniyetin korunacağına kanunda açık bir şekilde düzenlenmiş olması gerekir. 183/II'de iyiniyete ilişkin bir ifade olmamasına rağmen doktrinde yazılı borç tanınmasına güvenen kişinin iyiniyetli olması ifadesi kullanılmaktadır. Zira sözleşme ile devir yasağını içermeyen yazılı bir borç tanınmasına güvenen kişi aslında devir yasağını da bilmemektedir. Devralan devir yasağını bilmekteyse aslında TBK m. 183/II'de aranan yazılı borç tanınmasına güvenmiş olma şartı

---

³²⁸ Oğuzman/Öz, s. 594; Turgut Öz/ Faruk Acar/ Hüseyin Murat Develioğlu/ K. Emre Gökyayla, **İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu: Yürürlük Kanunu**, C. 2, 3 İstanbul 2019, s. 2346.

³²⁹ Dayınlarlı, s. 193; Doğan/Atamulu/Şahan, s. 329.

³³⁰ Dayınlarlı, s. 194.

gerçekleşmemiştir. Dolayısıyla devralan alacağın devredildiği sırada iyiniyetli olmalıdır.³³¹

TBK m. 183/II'deki bu istisna özellikle alacağın zincirleme devri durumunda tartışma yaratmaktadır. İlk tartışma alacağı devralanın sözleşmedeki devir yasağını bilmesi veya bilmesinin gerektiği durumlarda, yani kötünietli olması halinde, aslında geçersiz olarak almış olduğu alacağı, iyiniyetli olan ve alacağın devri yasağını içermeyen yazılı borç tanınmasına güvenen başka bir kişiye devretmesi durumunda ikinci devralanın alacağı geçerli bir şekilde kazanıp kazanmadığı yönündedir. Doktrinde kabul edilen görüş, ikinci devralanın TBK m. 183/II'deki şartları gerçekleştirerek, kanunun korumasından yaralandığı ve alacak hakkını kazandığı yönündedir.³³²

Yukarıdaki örneğin tam tersi düşünülüğünde, tartışmanın bu yüzünde alacağı devralan kişi iyiniyetlidir. TBK m. 183/II'deki tüm şartları sağlayarak ve sözleşmedeki devir yasağını içermeyen yazılı borç tanınmasına güvenerek alacak hakkını devralan kişi bu alacağı sözleşmedeki devir yasağını bilen veya bilmesi gereken kötünietli bir kişiye devretmişse alacak hakkının akıbeti ne olacaktır? Bu durumda borçlu, alacağı devralan ikinci kişiye karşı alacağın devri işleminin geçersiz olduğunu ileri sürebilecek midir?

İleri sürülen görüşlerden biri, burada ikinci alacaklının devir yasağını bilmesi dolayısıyla TBK m. 183/II'ye dayanarak alacak hakkını kazanamayacağı yönündedir. Bu görüşe göre borçlu alacağı devralan kötünietli ikinci alacaklıya karşı devrin geçersizliğini ileri sürebilir. Buna karşılık diğer bir görüşe göre³³³, alacak hakkını ilk devralan kişi iyiniyetli olduğundan TBK m 183/II'ye dayanarak alacak hakkını

---

³³¹ Öz/Acar/Develioğlu/Gökyayla, s. 2351-2352; Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 205.

³³² Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 206; Oser/Schönenberger, s. 973.

³³³ Oser/Schönenberger, s. 973.

kazanmıştır. Dolayısıyla alacak hakkı üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunabilir ve alacağı devredeceği kişinin iyiniyetli olmasını gözetmek zorunda değildir. Alacak hakkını kazanmış olan kişiden alacağı devralan kişi de iyiniyetli olup olmadığına bakılmaksızın alacağı elde etmiştir ve ona karşı da devir yasağı ileri sürülemez.³³⁴

Bu istisna, alacağı devralanı yalnızca alacak hakkına kavuşması bakımından değil doğal olarak alacak üzerinde tasarruf yetkisi elde etmesi bakımından da korumaktadır. TBK m. 183/II'ye dayanarak alacak hakkını elde etmiş kişiyi, devraldığı alacağını başka birine devrederken iyi niyet araştırması yapmak durumunda bırakmak kanunun ve alacağın devrinin iktisadi amacıyla bağdaşmayacaktır.

TBK m. 183/II gereğince alacağı devralana karşı itirazda bulunmayan borçlu, uğradığı zararın tazmini için aralarındaki sözleşmenin ihlal edilmiş olması sebebiyle alacağı devredene başvurabilir.³³⁵ Ayrıca 183/II'de sayılan diğer şartlar oluşmadığı için borçluya başvuramayan iyiniyetli devralan, alacağı ivazlı olarak devralmışsa, devredenin garanti sorumluluğu kapsamında alacaklıya başvurabilir.³³⁶

II. Borçlunun Devir Yasağı Kararlaştırıldığı Savunmasının Hukuki

Niteliğinin Tespiti

Borçlunun devri öğrendiği sırada mevcut bulunan savunmalarını devralana karşı da ileri sürme hakkının varlığı TBK m. 188/I ile düzenlenmektedir. Maddi hukukta öne

---

³³⁴ Ozanemre Yayla, Alacağın Devri, s. 207.

³³⁵ Oğuzman/Öz, s. 594.

³³⁶ Erbayraktar, s. 446; Nomer, s. 545; Yargıtay 13. HD, 06.07.2009, E. 2009/5396, K. 2009/9350 (Legalbank, E.T. 15.05.2022).

sürülen savunmalar defî veya itiraz olarak nitelendirilir.³³⁷ Alacağın devrinin sözleşme ile yasaklanmasına rağmen yapılan devirde, borçlunun devir yasağı sözleşmesini savunma olarak öne sürmesi bir kısım yazarlar tarafından itiraz olarak nitelendirirken³³⁸; diğer bir kısım yazara göre bu savunma defî niteliğindedir.³³⁹ Savunmanın niteliğinin defî ya da itiraz olarak tespit edilmesi özellikle usul hukukundaki sonuçları bakımından önem taşır.³⁴⁰

Bilindiği gibi, dava edilen hakkın doğumuna engel olan veya doğmuş olan hakkı sona erdiren olguların ileri sürülmesi itirazdır. İtirazda, hakkın doğmasına engel olan veya hakkı sona erdiren başka bir olayın varlığı söz konusudur. Örneğin kişinin sözleşmenin kurulması sırasında ayırt etme gücüne sahip olmadığı, sözleşmenin şekil şartlarına uygun yapılmadığının, borcun daha önce ödendiğinin ileri sürülmesi itiraz niteliğindedir.³⁴¹

Defî durumunda ise kişi, karşı tarafın talebini kabul etmesine rağmen, özel ve meşru gerekçelerle bu talebin yerine getirilmemesi söz konusudur. Defî durumunda borcu yerine getirmek veya ifadan kaçınmak, borçlunun inisiyatifindedir. Borçlu dilerse borcunu ifa edebileceği gibi, defîde bulunarak ifadan kaçınabilir.³⁴² Defî ile itiraz arasında konumuz bakımından en önemli fark budur. Taraflar arasındaki devir yasağı sözleşmesi itiraz niteliğinde kabul edilirse hakim bunu re'sen göz önünde bulundurmak

---

³³⁷ Nomer, s. 28.

³³⁸ Nomer, s. 545.

³³⁹ Dinar, s. 106; Eren, s. 1401.

³⁴⁰ Nomer, s. 29.

³⁴¹ Mustafa Ünlütepe: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara 2021, s. 26-27.

³⁴² Ünlütepe, s. 27.

zorunda kalacaktır.³⁴³ Oysa defi niteliğinin kabulü durumunda yasak sözleşmesine rağmen borçlu borcunu devralana ifa ederek devre zımni olarak onay verebilir. Defi ve itirazın birbirinden ayrıldığı bir diğer nokta hakkın ileri sürülmesinin zaman bakımından sınırlandırılmasıdır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 141/I gereğince: *“Taraflar, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe iddia veya savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler. Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra iddia veya savunma genişletilemez yahut değiştirilemez”*. Borçlu defi hakkını cevap ve ikinci cevap dilekçelerinde öne sürebilir. Daha sonra ileri sürülen defi hakları iddianın genişletilmesi yasağıyla karşılaşacaktır. Oysa itiraz sebepleri yargılama sürecinin her aşamasında ileri sürülebilir.³⁴⁴

Alacağın devrinin sözleşme ile yasaklanması durumunda, borçlunun devir yasağı sözleşmesini ileri sürmesi kanaatimizce defi olarak nitelendirilmelidir. Borçlu devir yasağı sözleşmesine rağmen ifada bulunarak devre onay verebilir. Devir yasağı sözleşmelerinin daha çok borçlunun menfaatine hizmet ettiği göz önüne alındığında, bu savunma hakkını kullanma inisiyatifini borçluya vermek, sözleşmenin amacıyla daha uyumlu olacaktır. Ayrıca, borçlunun devir yasağı sözleşmesini öne sürmesini süre bakımından sınırlandırmak gerekir. Zira borçlunun devir yasağına ilişkin savunmasını ileri sürmekten kaçınması dürüstlük kuralına aykırılık oluşturabilir. Yargıtay kararında bu hususta: *“...Alacağın temlik edildiğinden haberdar olan davalının bu temlik işlemine karşı sessiz kalarak dava dışı A. İnşaat Ltd.Şti.'ne ödemeler yapması, cevap lahiyasında dahi temlik yasağı içeren sözleşmeye dayalı olarak savunma yapmaması her zaman için düzenlenmesi mümkün olabilen adi yazılı bila tarihli sözleşmeye göre temlikin geçerli*

---

³⁴³ Nomer, s. 29; Ünlütepe, s. 27.

³⁴⁴ Nomer, s. 30.

olabilmesinin kendisinin yazılı muvafakatına bağlı olduğunu ileri sürmesi MK 2. maddesine aykırıdır” denmektedir.³⁴⁵

III. Yasağa Aykırı Devrin Geçerli Hale Getirilmesi

A. Genel Olarak

Yukarıda incelemiş bulunduğumuz görüşlerde yasağa aykırı devrin sonradan geçerli hale getirilip getirilemeyeceği de tartışılmıştır. Öyle ki, kesin hükümsüzlük görüşünü savunan, yasağa aykırı devrin üçüncü kişilere karşı da hiçbir hüküm doğurmayacağını, alacağın devirden etkilenmeyeceğini ifade eden yazarlar arasında dahi, devir yasağı sözleşmesinin borçlunun lehine olmasından hareketle, devre, borçlunun onayıyla geçerlilik kazandırma eğilimi vardır.

Konuyu sınırlı devir yasakları ve mutlak devir yasakları bakımından ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. Zira sınırlı devir yasaklarında, tarafların kararlaştırdığı şartların gerçekleşmesiyle devrin geçerli hale geleceği noktasında tartışma yoktur. Örneğin sözleşmede devrin geçerliliği borçlunun rızasına bağlanmışsa, borçlunun devre verdiği onay ile devir geçerli hale gelecektir. Sorun, mutlak devir yasağına rağmen yapılan devirdeki hükümsüzlüğün sonradan giderilip giderilemeyeceği yönündedir. Sonradan hükümsüzlüğün giderilmesi mümkünse, bu durumun hangi hukuki işlem ile yapılabileceği de problemin doğurduğu bağlı bir sorundur.

Devir yasaklarının borçlunun menfaatine hizmet ettiği, kanunun menfaatler dengesini korumak amacıyla tarafların devir yasağı sözleşmesi akdetmesine cevaz verdiği kabul edilmelidir. Kanaatimizce, ister nispi etkisizlik görüşü, isterse de kesin hükümsüzlük görüşü kabul edilsin, menfaatler dengesini bozmadığı müddetçe devrin

---

³⁴⁵ Yargıtay 11. HD, E. 2010/14998, K. 2010/13106, T. 22.12.2010 (Legalbank, E.T. 15.05.2022).

geçerli hale getirilmesi mümkün olmalıdır. Bu düşüncemiz, sözleşme özgürlüğü prensibine ve alacağın finansal bir kaynak olarak kullanılmasının gözetilmesi gerekliliğine dayanmaktadır.

B. Devrin Hükümsüzlüğünün Sonradan Giderilmesi Şekilleri

1. Alman Hukukunda

Alman hukukunda devir yasağı nedeniyle geçersiz olan devrin sonradan geçerli hale gelmesi mümkün kabul edilmektedir. Ancak bu sözleşmenin nasıl geçerli hale gelebileceği noktasında fikir birliği bulunmamaktadır. Yazarların bir kısmı devrin borçlunun tek taraflı onayıyla geçerli hale geleceğini savunurken; bir grup yazar devrin ancak yeniden yapılacak bir sözleşme ile geçerli olabileceğini ifade etmektedir.³⁴⁶

a. Borçlunun Onayıyla Hükümsüzlüğün Giderildiği Görüşü

Devir yasağı sözleşmesi çoğunlukla borçlunun menfaatini korumayı amaçladığı için borçlunun kendi korumasından vazgeçebilmesi, menfaatler dengesini bozamaz. Dolayısıyla borçlunun onayının devir yasağı sözleşmesini geçerli hale getirebilmesi gerekir. Borçlunun tek taraflı onayıyla hükümsüzlüğün giderildiği görüşünü savunan yazarlar, görüşlerini, borçlunun korumadan vazgeçmesinin kimsenin menfaatine aykırı olmamasına dayandırmaktadır.³⁴⁷

---

³⁴⁶ Dinar, s. 102; Şahiniz, s. 515.

³⁴⁷ Dinar, s. 102-103; Franz Jürgen Säcker/ Roland Rixecker/ Hartmut Oetker/ Bettina Limperg: **Münchener Kommentar Zum Bürgerlichen Gesetzbuch**, 9. Auflage, München 2022, BGB §399, Rn. 27-33.

b. İ kale (Eski Hale Getirme) Sözleşmesinin Yapılması Gerektiği Görüşü

Alman hukukunda hakim görüş, devir yasağına aykırı sözleşmenin borçlunun tek taraflı irade beyanıyla (onayıyla) geçerli hale gelemeyeceği yönündedir. Zira alacağın devredilememesi, tarafların alacağın içeriğini devredilemez olarak belirlemelerinden kaynaklanmaktadır. Tarafların ortak irade beyanları ile belirlenen bu hususun, borçlunun tek taraflı irade beyanıyla değişmesi imkanı yoktur. Devrin sonuç doğurması için alacaklı ve borçlu, borç ilişkisinin niteliğini değiştiren bir sözleşme yapmalıdır. Borçlunun tek taraflı irade beyanıyla sözleşmeyi geçerli hale getirebilmesi, ancak sözleşmede borçluya böyle bir yetki tanınmış olması halinde mümkündür.³⁴⁸

Alacaklı ve borçlunun devir yasağını kaldıran yeni bir sözleşme kurması gerektiği görüşünde bir bakış açısına göre, alacaklı devir beyanında bulunmakla devir iradesini açıklamaktadır. Alacaklının bu iradesi devir yasağının kaldırılmasına yönelik bir öneri niteliğindedir. Bu öneri, devralan tarafından borçluya iletilmektedir. Borçlunun zımni kabulü de yeni sözleşmenin kurulabilmesi için yeterlidir. Borçlunun devre onay vermesiyle kabul beyanı gerçekleşir. Zira alacaklı ve borçlu arasında yeni bir sözleşmenin kurulmuş kabul edilebilmesi için iradenin, üçüncü kişi konumundaki devralana bildirilmesinin bir sakıncası yoktur.³⁴⁹

2. Türk-İsviçre Hukuklarında

Türk hukukunda ve İsviçre hukukunda, devir yasağına rağmen yapılan devir sözleşmesi borçluya karşı ileri sürülemez. Devir yasağına rağmen devir sözleşmesi yapan devreden alacaklı, sözleşmeye aykırı davranmıştır.

---

³⁴⁸ Erbayraktar, s. 315.

³⁴⁹ Erbayraktar, s. 316.

Türk ve İsviçre hukuklarında da borçluya karşı hükümsüz olan bu sözleşmenin borçlunun icazetiyle geçerli hale gelebileceği kabul edilmiştir.³⁵⁰

Borçlu, kendisine başvuran üçüncü kişilere karşı devir yasağı sözleşmesini def'i olarak ileri sürebilme hakkına sahiptir.³⁵¹ Borçlu devir yasağını ileri sürmezse alacağın devrine rıza gösterildiğini kabul etmek gerekir. Zira devir yasağı sözleşmesi borçlu ve alacaklı tarafından yapılır, alacağı devralan bu sözleşmede taraf olmadığı gibi çoğu zaman devralanın devir yasağı sözleşmesinden bilgisi yoktur. Def'i hakkı, borçlu bulunan edimi geçici veya sürekli bir şekilde ifa etmekten kaçınma hakkı olarak tanımlanabilir. Bu hakla borçlu, bazı sebeplerle ifayı reddetme imkanına sahip olur. Borçlu dilerse def'i hakkını ileri sürmez.³⁵²

Devralanın devir yasağı sözleşmesini bilmediği durumda, borçluya yönelmiş olduğu ifa talebinin ardından borçlunun söz konusu def'iyi ileri sürmemesi, devralanda alacaklılık ilişkisinde bir problem olmadığı yorumuna götürülebilir. Devralan devir yasağını bilmekteyse de borçlunun susması devir sözleşmesine rıza veya onay olarak değerlendirilmelidir. Devir yasağı sözleşmesinin varlığına rağmen borçlu sözleşmeyi bir def'i olarak ileri sürmemiş ise, devre susarak zımni olarak onay vermiş kabul edilmelidir. Zira def'i hakkını kullanıp kullanmamak borçlunun inisiyatifindedir ve hakim bunu re'sen göz önüne alamaz.³⁵³

---

³⁵⁰ Yazarla göre bu durumda, devreden tarafından devralana verilmiş bir tahsil yetkisinin varlığı da kabul edilebilir: von Tuhr/Escher, s. 348; Tunçomağ, s. 1085.

³⁵¹ Beer, s. 182; Dinar, s. 86-87.

³⁵² Seza Reisoğlu, "Kefilin Def'i Hakları," **BATİDER**, C. 1, S. 2, s. 177.

³⁵³ Dinar, s. 106.

C. Sonradan Geçerli Hale Gelen Devrin Etkili Olma Zamanı

1. Alman Hukukunda

Devir yasağı bulunan sözleşmeye rağmen alacak devredildiğinde borçlunun rızası ile devreden ve borçlu arasında devir yasağını kaldıran yeni bir sözleşme kurulduğuna kabul eden yazarlar, borçlunun rızası ile bu andan itibaren devrin ileriye etkili olarak hüküm doğuracağı hususunda hemfikirdir. Böylece borçlunun rızasının açıklandığı an ile devir sözleşmesinin yapıldığı an arasında devreden alacakları lehine kurulan hacizler geçerli olacak, ara dönemde kazanılan hakların geçerliliği korunacaktır.³⁵⁴

Devrin geçerli olmasının borçlunun onayına bağlandığı sınırlı devir yasaklarında, taraflar aksini kararlaştırmadığı sürece devir, rızanın verildiği andan itibaren ileriye etkili olarak geçerli sayılacaktır.³⁵⁵

2. Türk-İsviçre Hukuklarında

Sözleşmede bulunan devir yasağına rağmen alacak devredildiğinde, borçlunun vereceği icazet geriye etkili sonuç doğurur. Bu durumda alacak devir işleminin yapıldığı tarihte devredilmiş kabul edilir.³⁵⁶ Sözleşmedeki devir yasağı, alacağın devrinde borçlunun onayının aranacağına ilişkin olabilir. Bu durumda sınırlı bir devir yasağı vardır. Söz konusu sınırlı devir yasağından sonra borçlu devre onay vermişse, artık devir işleminin yapıldığı andan itibaren ileriye etkili olarak hükümlerini doğurur. Taraflar sözleşmede aksini kararlaştırabilirler.³⁵⁷

---

³⁵⁴ Erbayraktar, s. 317.

³⁵⁵ BeckOK/ Rohe, §399, N. 21.

³⁵⁶ Eren, s. 1401; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 201 vd; Tunçomağ, s. 1085.

³⁵⁷ Dinar, s. 109.

SONUÇ

Alacaklı, çeşitli ekonomik ve hukuki sebeplerle alacağını üçüncü bir kişiye devretmek isteyebilir. Alacağın devri, borçlunun rızası gerekmeksizin yazılı bir sözleşmeyle alacağın devredilmesini ifade eder. Borçlu bu hukuki ilişkinin edilgen tarafıdır. Alacağın devri ile birlikte borçlu ancak alacağı devralana yapacağı ifa ile borçtan kurtulabilir.

Kanunumuzda alacağın devri, alacağın iradi devri esas alınarak düzenlenmiştir. Alacağın devri denildiğinde akla alacağın sözleşme ile devredilmesi gelmelidir. Yasal ve yargısal devirde alacak hakkı hukuki işlem ile devredilmediği için buradaki devri “geçiş” olarak nitelendirmek daha doğru olur. Yasal devirde kanun maddesi gereği; yargısal devirde mahkeme kararı gereği alacak bir alacaklıdan diğerine geçer. Bunlara alacağın devri hükümleri kıyasen uygulanır.

Roma hukukunda önceleri alacağın şahsa bağlı bir hak olarak kabulü alacağın devredilmesine engel oluşturmaktaydı. Roma hukukunda alacağın devri yerine yenileme ve vekalet kullanılmıştır ki bunlarda alacağın devrinin sağladığı avantajlar yoktur. Alacağın malvarlığının aktif bir unsuru olarak kabulü ve ticari hayatın gelişmesi nedeniyle ihtiyacın artması alacağın devrinin kabulünü hızlandırmıştır.

Alacağın devri kurumu finansal bir değer taşımaktadır ve iktisadi bir araçtır. Alacaklı alacağını, ifa, tahsil, teminat veya bağış amacıyla devredebilir. Henüz vadesi gelmemiş alacağını factoring sözleşmesi ile devrederek likit fon elde edebilir.

Alacağın devri alacak hakkı üzerinde doğrudan etki yapar. Devirle birlikte alacak devreden aktif malvarlığından çıkarak devralanın aktif malvarlığına geçer. Dolayısıyla alacağın devri tasarruf sözleşmesi niteliğindedir. Devir için alacaklının alacak üzerinde

tasarruf yetkisi ve devredilebilir bir alacak bulunmalı; kanun, sözleşme veya işin niteliği devre engel oluşturmamalıdır.

Alacağın devrine kanun veya işin niteliği engel olabileceği gibi; alacaklı ve borçlu yapacakları bir sözleşmeyle devri tamamen yasaklayabilir veya devrin yapılmasını bazı şartlara bağlayabilir. Tarafların devri mutlak olarak yasaklamak veya sınırlandırmalara tabi tutmak amacıyla yaptıkları sözleşmeye devir yasağı sözleşmesi (“*pactum de non cedendo*”) denir. Bu durumda devir yasakları sözleşmeden doğmuş olur. Devir yasağı sözleşmeleri şekle bağlı tutulmamıştır. Devir sınırlama ve yasakları, ekonominin gelişmesi ve büyümesine paralel olarak bankacılık, sanayi ve ticaret şirketleri gibi birçok sektörün düzenlediği sözleşmelerde yer almaktadır.

Kanun koyucu, alacağın devri için kural olarak borçlunun rızası gerekmemesi nedeniyle, borçluyu koruyucu hükümler getirmiştir. Ancak alacağın devri sonucu, borçlunun kanun koyucunun korumayı tercih etmediği subjektif menfaatleri de zedelenebilir. Kişi için alacaklısının kim olduğunun önemsiz olduğu ve devir yasağı sözleşmelerinin genel olarak borçlunun subjektif yararı nedeniyle yapılmasından hareketle doktrinde devir yasağı sözleşmelerinin borçlunun menfaatine olduğu konusunda görüş birliği vardır.

Alacağın devrinin yasaklanmış olması sözleşmenin devrine engel değildir. Zira sözleşmenin devri hukuki ilişkinin üç tarafının da katılımıyla gerçekleşmektedir. Sözleşmenin devri konusunda anlaşıldığında, devredilemeyeceği kararlaştırılmış alacaklar da sözleşmeyi devralana geçecektir.

Alacağın devrini sınırlayan ve yasaklayan sözleşmelere uygulanan hukuka bakıldığında genel bir eğilim göze çarpmaktadır: Alacakların hızlı bir şekilde tedavül imkanı öncelenmektedir. Zira alacağın devri sayesinde alacağın bir mal gibi satılabilmesi, vadeli bir alacağın alacaklısına, alacağını vadeden önce elde etme imkanı vermektedir.

Yine alacaklı, bankalara alacaklarını devrederek kredi temin edebilmekte veya faktöring şirketine devrederek nakit ihtiyacını karşılayabilmektedir.

Buna karşılık, borçlunun alacaklının değişmemesine yönelik menfaati ikincil olarak önemslenmektedir. Çağdaş bir düzenleme için bir yandan taraflar arasındaki menfaat dengesi sağlanmalı ve tüm dünyada yaşanan ekonomik sıkıntılar düşünüldüğünde, alacağın adeta bir çeşit para veya ödeme aracı olarak dolaşımı öncelenmelidir. Ancak bu noktada alacağın elden ele dolaşımının güvenli olarak sağlanması elzemdir. Özellikle kredi temininde alacağın devrinin kullanım sıklığı ve alacağın bir finansman kaynağı olarak yer etmesi göz önüne alındığında, alacağın devrini sınırlandıran ve yasaklayan sözleşmelere uygulanacak hukuk politikasının belirlenmesi son derece önemlidir.

Alacağın devrini yasaklayan sözleşme bulunmasına rağmen alacaklı devir sözleşmesi yaparsa ne olacaktır? Devir yasağı sözleşmesine rağmen yapılan alacağın devri işlemi geçersizdir. Ancak geçersizliğin kesin geçersizlik mi nispi bir geçersizlik mi olduğu noktasında doktrinde görüş ayrılıkları mevcuttur. Devir yasağına aykırı olarak yapılmış olan devrin borçlunun onayıyla geçerli hale gelip gelemeyeceği, geçerli hale gelirse devir sözleşmesinin tarihi üzerinde ileriye mi yoksa geriye mi etkili olacağı tartışma konusudur. Bu tartışmalarda elde edilen hukuki sonuçlar pratik sonuçları bakımından önemlidir.

Alacağın devrinin yasaklanmış olduğu durumda yapılan devrin akıbetinin nasıl olacağına ilişkin Türk Hukukunda değerlendirebileceğimiz hüküm TBK m. 183'tür. TBK m. 183/II gereğince: *“Borçlu, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanımına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunmasını ileri süremez.”* Hükümün mefhumu muhalifinden devir yasağı içeren bir borç tanımı bulunmaktaysa, borçlunun devir yasağı defini ileri sürebileceği söylenebilir. Devir yasağına rağmen alacak devredilirse bu devir geçersizdir.

Ancak bu geçersizlik kesin hükümsüzlük niteliğinde değildir. Yalnızca borçlunun ileri sürebileceği bir nispi etkisizlik halidir.

Devir yasağına aykırı sözleşmenin sonuçlarının çağdaş bir düzenlemesi için kriterler, bir yandan farklı çıkarlar arasındaki dengeyi sağlamak bir yandan da basit ve uygulanabilir bir çözüm getirmektir. Devralan alacaklı borçludan ifa talep ettiğinde, borçlu devreden ile yapmış oldukları devir yasağı sözleşmesini gerekçe göstererek ifadan kaçınabilir. Ancak borçlu dilerse bu hakkını kullanmayarak borcu ifa edebilir. Dolayısıyla devir yasağı sözleşmesi borçluya tanınan bir defî hakkı niteliğini haizdir.

Devir yasağı sözleşmeleri borçlunun menfaatine yapıldığı için yasağa aykırı yapılmış bir devre borçlunun onay vermesiyle devrin borçlu için de geçerli hale geldiğini kabul etmek gerekir. Borçlunun vereceği onay geriye etkili olarak sonuç doğurur. Yani alacağın devri sözleşmesi ne zaman yapılmışsa -borçlunun onayıyla- devir o tarihten itibaren geçerli hale gelir. Ancak devrin geçerliliğini borçlunun onayına bağlayan bir devir sınırlandırması sözleşmesi yapılmışsa, taraflar aksini kararlaştırmadıkları müddetçe, devir, borçlunun onay verdiği tarihten itibaren geçerli olur. Onayın verildiği an ile devir sözleşmesinin yapıldığı an arasındaki dönemde kazanılan haklar korunacaktır. Burada bir ayrıma gidilmelidir. Eğer devir yasağı kanundan kaynaklanmaktaysa devir yasağına rağmen yapılan devir geçersizdir. Devrin borçlunun onayıyla geçerli hale gelmesi, yasağın sözleşmeden kaynaklanması halinde söz konusu olur. Zira kanundan kaynaklanan yasağa rağmen yapılan sözleşme herkes için hükümsüz olur ve hakim, devrin taraflar arasında hüküm ve sonuç doğurmadığını re'sen göz önünde bulundurur.

Borçlunun devre onay vermemesi nedeniyle devralanın alacağı elde edememesi durumunda, devreden, devralana karşı TBK m. 112 maddesi uyarınca sorumlu olacaktır. Sözleşmeden doğan devir engeli hakkında bilgisi olmayan devralanın iyiniyetinin devrin geçersizliğini düzeltici bir etkisi yoktur. Ancak TBK m. 183/II'nin uygulanacağı, devralanın devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanımına güvenerek alacağı devraldığı

durumda alacağın devri geçerli olur. Bu durumda borçlu, devredenden sözleşmedeki devir yasağına uymaması yani borca aykırı davranması nedeniyle tazminat talep edebilir.

KAYNAKÇA

- Adal, Erhan:** "Obligatio, Borçlar Hukuku ve Karşılaştırmalı Hukukta Sözleşme Kavramları," YÜHFD, 2008, C. 5, S. 1, s. 3-44.
- Akıncı, Şahin:** Roma Hukuku Dersleri, 2. B., Konya 2003.
- Akkurt, Sinan Sami:** "Hukuki İşlemlerde Geçersizlik Olgusuna Genel Bir Bakış", AkdHFD, C. 4, S. 1, s. 99-131.
- Altun, Abdurrahim:** "Gelecekteki Alacakların Devri," NÜHFD, C. 2, S. 2, s. 160-83.
- Steinbeck, Anja:** Handelsrecht, 4. Auflage, Baden-Baden 2017.
- Antalya, Gökhan:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. V/1,1, 2. B., Ankara 2019.
- Ayan, Mehmet:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 12. B., Ankara 2020.
- Ayrancı, Hasan:** Sözleşmelerin Yüklenilmesi (Devri), Ankara 2003.
- Arsebük, Esat:** Alacağın Temliki ve Borcun Nakli, AÜHFD, C. 11, S. 1-2, s. 4-14.
- Battafarano, Laura:** Allgemeine und spezielle Regelung der Forderungsabtretung im deutschen und italienischen Recht, Berlin 2011.
- Beer, Hubert:** Die relative Unwirksamkeit, Band 24, Duncker & Humblot, Berlin 1975.
- Beck'scher Online**
Kommentar: Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, (hrsg.) H. G. Bamberger, H. Roth, W. Hau, R. Poseck, 4. Auflage, München 2019 [BeckOK/Yazar Adı].

- Berger, Christian:** Rechtsgeschäftliche Verfügungsbeschränkungen, Tübingen 1988.
- Birsen, Kemaleddin:** Borçlar Hukuku Dersleri: Borçların Genel Hükümleri, 4. B., İstanbul 1967.
- Blaum, M.:** Das Abtretungsverbot nach 399, 2. Alternative BGB und seine Auswirkungen auf den Rechtsverkehr, Dissertation, Frankfurt am Main, Bern, New York 1983.
- Bozkurt Yaşar, Sevgi:** "Türk Özel Hukukunda Şekil Kavramı ve Şekil Eksikliği Sebebi ile Hükümsüzlüğün TMK m. 2/f.sı Gereğince Sınırlanması," Terazi Hukuk Dergisi, C. 1, S. 4, s. 31-44.
- Çetiner, Bilgehan/ Andreas, Furrer/ Markus, Muller-Chen:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2021.
- Dayınlarlı, Kemal:** Borçlar Kanuna Göre Alacağın Devri, 5. B., Ankara 2019.
- Demir, Mehmet:** Türk Borçlar Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler, 2. B., Ankara 2012.
- Demir, Remzi:** "Factoring Sözleşmesi," E-Journal Of Yasar University, C. 8, Özel Sayı, İzmir 2013, s. 877-902.
- Derya, Ateş:** "Sözleşme Özgürlüğü Yönünden Dürüstlük Kuralları", TBB Dergisi, 2007, S. 72, s. 75-93.
- Dinar, R. Cem:** "Sözleşmeye Dayanan Temlik Kısıtlama Ve Yasakları.", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995.
- Doğan, M./ Atamulu İ./ Şahan G.:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. B., Ankara 2021.
- Engin, Baki İlkay:** Alacağı Temlik Edenin Garanti Sorumluluğu. Ankara 2002.

- Erbayraktar, Burcu:** Alacağın Devrinin Sözleşme İle Engellenmesi (Pactum De Non Cedendo), İstanbul 2021.
- Erdoğan, İhsan:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. B., Ankara 2019.
- Erdoğan, Belgin:** Roma Borçlar Hukuku Dersleri, İstanbul 2019.
- Eren, Fikret:** Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 26. B., Ankara 2021.
- Eren, Fikret/ Dönmez, Ünsal:** Eren Borçlar Hukuku Şerhi, C. III, Ankara 2022.
- Erman, Hasan:** “Borçlar Hukukunda Akit Serbestisi ve Genel Olarak Sınırlamaları”, Journal of Istanbul University Law Faculty, C. 38, S. 1-4, 1973, s. 601-620.
- Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II, 2. B., İstanbul 1977.
- Franko, Nisim:** "Alacağın Temliki", AÜSBFD, 1994, C. 49, S. 1, s. 177-197.
- Goode, Roy:** “Assignment Clauses in International Contracts”, International Business Law Journal, 2002, S. 389-406.
- Girsberger, Daniel/Hermann, Johannes Lukas:** In: Huguenin Claire/Hilty Reto M. (Hrsg.), Schweizer Obligationenrecht 2020–Entwurf für einen neuen allgemeinen Teil, Zürich 2013.
- Guhl, Theo (begr.):** Das Schweizerische Obligationenrecht, (ed.) T. Guhl, A. Koller, A. K. Schneyder, J. N. Druey, 9. Auflage, Zürich, 2000.
- Gümüş, Mustafa Alper:** “Alacağın Temliki Sözleşmesinin Şekli”, İKÜHFD, C. 10, S. 2, s. 9-34.
- Günay, Cevdet İlhan:** Türk Borçlar Kanunu Şerhi, 2. B., Ankara 2015.
- Güral, Jale:** Hükümsüzlük Nazariyeleri Karşısında Türk Medeni Kanununun Sistemi, Ankara 1953.

- Hermann, Becker:** Art. 1-183 OR. Allgemeine Bestimmungen, Band IV, 1. Abteilung, 2. Auflage, Bern 1945.
- Hoffmann-Becking, Michael (begr.):** Beck'sches Formularbuch Zum Bürgerlichen, Handels-Und Wirtschaftsrecht, 6. Auflage, München 1995. [Beck/Yazar Adı]
- Honig, Richard:** Roma Hukuku, Çev. Şemseddin Tali, İstanbul 1938.
- Huguenin, Claire:** Obligationenrecht, Allgemeiner Teil Schulthess, 3. Auflage, Zürich 2008.
- Kahveci, Nalan:** “Alacağın Devrinde Takas”, AHBVÜ-HFD, C. 24, S. 1, s. 55-92.
- Kılıçoğlu, Ahmet:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. B., Ankara 2021.
- Kocaman, Arif B.:** Alacağın Temlikinin Benzer Üçlü İlişkiler Karşısındaki Teorik Sınırı Sorunu, Ankara 1989 (Kısaltılmışı: Alacağın Temliki).
- "Factoring İşlemi Anlamı ve Dünya Factoring Uygulamasına Bir Bakış," Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C. 46, S. 3-4, 1991, s. 127-130 (Kısaltılmışı: Factoringin Anlamı).
- Factoring İşleminin Hukuki Niteliği, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1992 (Kısaltılmışı: Factoring)
- “Yargıtay Kararları Açısından Faktoring” Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XVII, Ankara 2000, s. 161-190 (Kısaltılmışı: Sempozyum).
- Kurt, Leyla Müjde:** “Güncel Gelişmeler Işığında Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Yükleniciden Arsa Payı Devralan Üçüncü Kişilerin Hukuki Durumu”, ASBÜHF İnşaat Hukuku

Sempozyumu Seçilmiş Makaleler ve Tebliğ Özetleri, Ankara 2022.

Nefzger, Alexander:

Vertragliche Abtretungsverbote, Berlin 2013.

Nomer, Haluk N.:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. B., İstanbul 2021.

Nörr, K. W./ Scheyhing, R./

Pöggeler, W.:

Sukzessionen: Forderungszession, Vertragsübernahme, Schuldübernahme, 2. Auflage.

Oğuzman, M. Kemal/ Öz, M.

Turgut:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. II, 16. B., İstanbul 2021.

Oğuzoğlu, Cahit:

Roma Hukuku, Ankara 1959.

Oser, Hugo/ Schönenberger,

Wilhelm:

İsviçre Borçlar Hukuku Şerhi, Çev. Ferit Ayiter, Ankara 1950.

Ozanemre Yayla, H.

Tolunay:

"Manevi Tazminat Alacağının Devredilmesi Konusuna İlişki Bir Değerlendirme", ÇÜHFD, C. 5, S. 1, s. 3601-3632 (Kısaltılmışı: Manevi Tazminat).

Alacağın Devri İşleminin Geçerliliği ve Sebebe Bağlılığı (İlliliği), Ankara 2019 (Kısaltılmışı: Alacağın Devri).

Öz, Turgut/ Acar, Faruk/

Gökyayla, Emre/ Develioğlu,

H. Murat:

İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu: Yürürlük Kanunu, C. 2, 3, İstanbul 2019.

Öztürk Berna:

"Sözleşmenin Devri", TBB Dergisi, C. 29, S. 125, s. 263-296.

- Palandt, Otto (begr.):** Bürgerliches Gesetzbuch, 75. Auflage, München 2016.
[Palandt/ Yazar Adı]
- Pick, Eckhart:** "Einwendungen Bei Dem Gegenseitigen Vertrag Nach Abtretung Der Forderung: - Ein Beitrag Zur „Aufgedrängten“ Gläubigerschaft.", Archiv für die civilistische Praxis, 172. Bd., H.1, 1972, s. 39-55.
- Reisoğlu, Safa:** Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. B., İstanbul 2013
(Kısaltılmışı: Genel Hükümler).
- "Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesine İlişkin Bir Kısım Sorunlar", BATİDER, C. 24, S. 2, s. 5-17 (Kısaltılmışı: Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesi).
- Reisoğlu, Seza:** "Kefilin Def'i Hakları," BATİDER, C. 1, S. 2, s. 177-210
(Kısaltılmışı: Reisoğlu, Seza).
- Schmidt, Karsten/
Langenbucher:** Münchener Kommentar zum HGB, 5. Auflage, München 2021.
- Säcker, Franz Jürgen/
Rixecker, Roland/ Oetker,
Hartmut/ Limperg Bettina:** Münchener Kommentar Zum BGB, 9. Auflage, München 2022.
- Sarıtaş, Duygu Özer:** Roma Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. B., Bursa 2018.
- Serozan, Rona:** İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme (Kocayusufpaşaoğlu/ Hatemi/ Serozan/ Arpacı: Borçlar Hukuku Genel Bölüm C. III), 6. B., İstanbul 2014.
- Sögütlü, Özlem:** Roma Özel Hukuku, Ankara 2020.

- Şahankaya, Sarp:** Adi Ortaklıklarda Haklı Sebep ve Ortaklıktan Çıkarma, Ankara 2021.
- Şahin, Cevdet Salih:** “Alacağın Temlikinde Sözleşme ile Kararlaştırılan Temlik Sınırlama (Kısıtlama) ve Yasakları”, EBYÜ-HFD, C. 10, S. 3-4, s. 495-520.
- Şener, Oruç Hami:** Factoring’de Borçlunun Hukuki Durumu Ve Özellikle Temlik Sözleşmesiyle Yasaklanması, Ankara 2005.
- Taşkın, Zeynep Damla/ Şahbaz, Ali:** “Sözleşmenin Devri”, LHD, C. 15, S. 178, s. 4931-4954.
- Tekinay, Selâhattin Sulhi/ Akman, Sermet/ Burcuoğlu, Halûk/ Altop, Atillâ:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7.B. , İstanbul 1993.
- Tunçomağ, Kenan:** Türk Borçlar Hukuku, C. I: Genel Hükümler, 6. B., İstanbul 1976.
- von Tuhr, Andreas/ Escher, Arnold:** Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts, Bd. II, 3. Auflage, Zürich 1974.
- Umur, Ziya:** Roma Hukuku Lügati, İstanbul 1975.
- Uyank, Ragıp Yüce:** "Faktoring sözleşmesi," AkdHFD, C. 4, S. 2, s. 159-178.
- Ünlütepe, Mustafa:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2021.
- Weiler, Frank:** Schuldrecht Allgemeiner Teil, 6. Auflage, Baden-Baden 2022.
- Yener, Mehmet:** "Müteahhidin Kat Karşılığı İnşaat Sözleşmesinden Doğan Haklarını Üçüncü Şahıslara Devri ve Sonuçları," İÜHF, C. 65, S. 2, s. 371-382.

ÖZET

Kaya Er, Ayşenur, Alacağın Devrinin Sözleşmeyle Sınırlandırılması ve Yasaklanması,
Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.

Alacağın borçlunun rızası gerekmeksizin yapılan bir sözleşme ile devrini ifade eden alacağın devri, Türk Borçlar Kanunu m. 183-194 arasında düzenlenmiştir. TBK m. 183/I'e göre devre, kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olabilir. Çalışmamızın amacı alacağın devrini genel olarak açıklayarak, devir yasağı sözleşmelerinin ve bu sözleşmeye rağmen yapılan devirlerin geçerliliğini incelemektir. Alacağın devri, alacağı birçok yönden kullanılabilir bir varlığa dönüştürmesi ve finansal kaynak yaratması nedeniyle alacaklı için önemlidir. Ancak devirde rızanın aranmaması nedeniyle borçlu devir yasağı sözleşmesi ("pactum de non cedendo") ile devri yasaklamak veya sınırlandırmak isteyebilir. Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, alacağın devrinin genel özelliklerinin tanımlanmasına ayrılmıştır. İkinci bölümde ilkin alacağın devrini yasaklayan sözleşmelerin amacı, sözleşme özgürlüğü prensibiyle ilişkisi, tarafları ve geçerlilik şartları ele alınmıştır. İkinci olarak devir yasağının varlığına rağmen yapılan devrin hüküm ve sonuçlarına ilişkin tartışmalar ele alınmıştır. Alacağın devrinin finansal değeri ve borçlunun devrin yasaklanmasındaki menfaati arasındaki dengenin kurulması gerekir. Alacağın devrini yasaklayan sözleşmeye rağmen yapılan alacağın devri sözleşmeleri geçersizdir ve borçluya karşı ileri sürülemez. Ancak devir yasağı sözleşmelerinin borçluyu korumak üzere yapıldığı göz önüne alınarak, devrin borçlunun rızasıyla geçerli hale gelebileceğini kabul etmek gerekir.

Anahtar Kelimeler: Alacağın devri, iradi devir, devir yasağı sözleşmesi, sözleşmeye dayanan devir yasağı.

ABSTRACT

Kaya Er, Ayşenur, Contractual Limitation And Prohibition Of Assignment, Master's Degree, Ankara, 2022.

The assignment of the claim, which expresses the assignment of the claim with a contract made without the consent of the debtor, is regulated by Articles 183-194 of the Turkish Code of Obligations. According to Article 183/I of the Turkish Code of Obligations, law, contract, or property of work may be an obstacle for the transfer. The aim of our study is to explain the assignment of claim in general and to examine the validity of the non-assignment agreement and the transfers made despite this agreement. The assignment of the claim is important for the creditor as it transforms the receivable into an asset that can be used in many ways and creates financial resources. However, due to the fact that consent is not sought in the transfer, the debtor may wish to prohibit or limit the transfer with a non-assignment agreement (“pactum de non cedendo”). Our study consists of two parts. The first part is devoted to the definition of the general characteristics of the assignment of claim. In the second part, first of all, the purpose of the contracts that prohibit the assignment of claim, their relationship with the principle of freedom of contract, the parties, and validity conditions are discussed. Secondly, the discussions on the terms and consequences of the transfer made despite the existence of the transfer ban are discussed. A balance must be struck between the financial value of the assignment of the claim and the debtor's interest in prohibiting the transfer. Despite the contract prohibiting the assignment of the claim, the assignment of claim agreements are invalid and cannot be brought forward against the debtor. However, considering that the transfer prohibition agreements are made to protect the debtor, it should be accepted that the transfer may become valid with the consent of the debtor.

Key Words: Assignment of claims, legal assignment, non-assignment agreement, contractual assignment prohibition, contractual as-assignment restriction.